

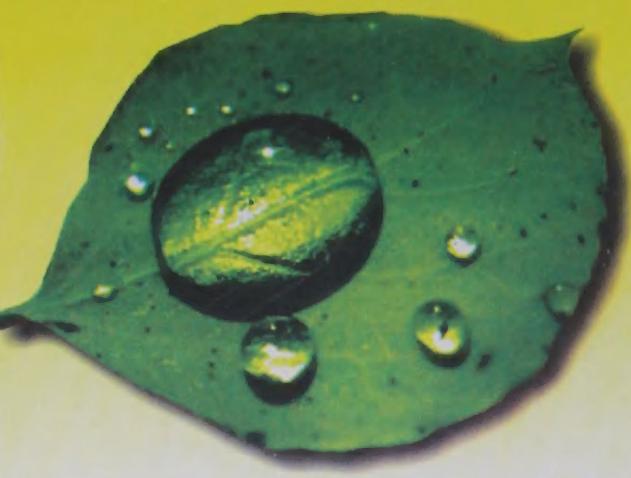
Price Rs. 20/- (Rs. 25/- Outside Goa)



एप्रिल २०१०

जी-७ ची जीजी मुख्यमंत्र्यांची अजिष्ठी आनी जनतेची जिजीर जिजीर जी! जी!!! जी!!!





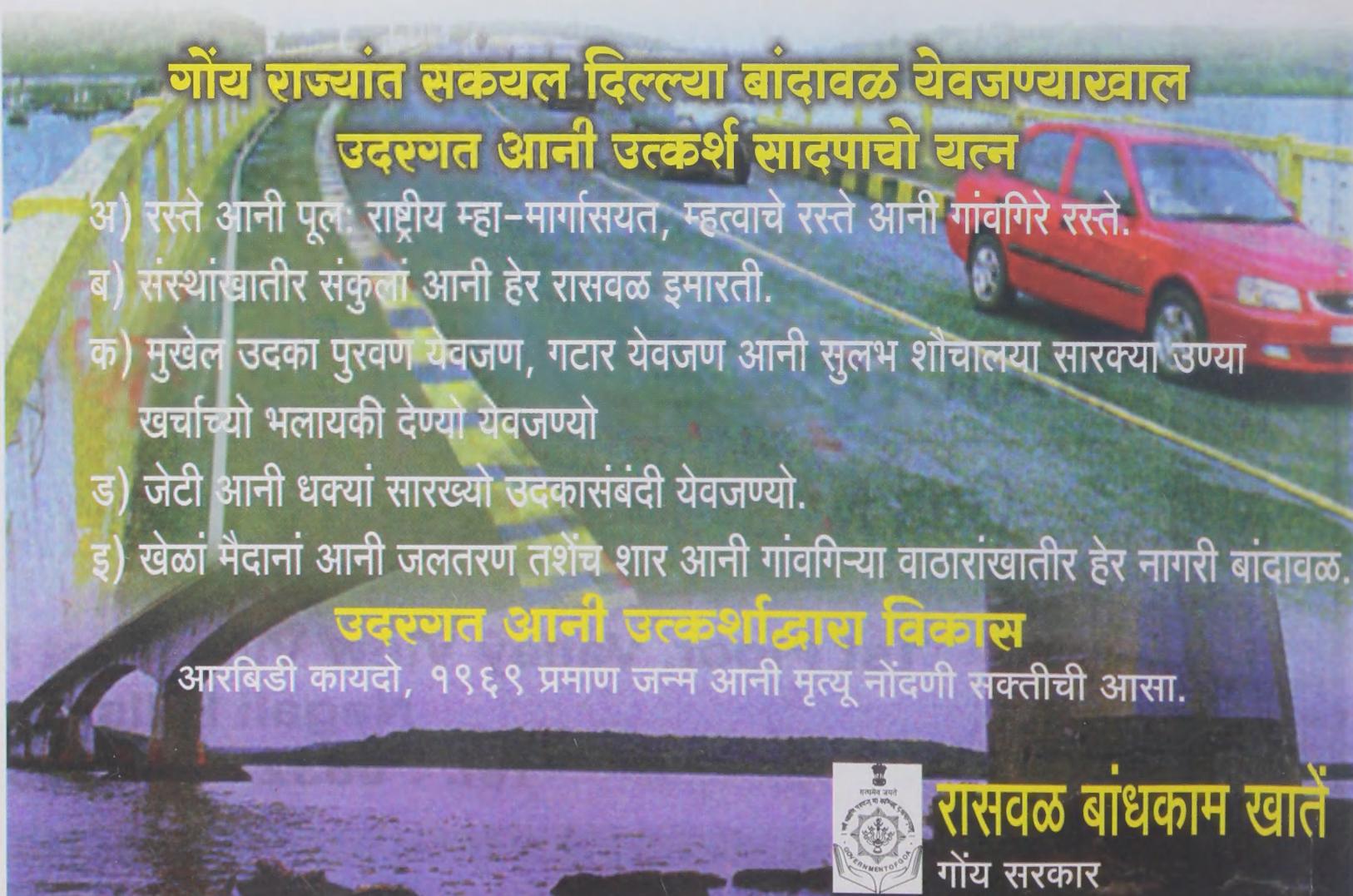
तुमच्या तळहातार
पुराय संवसाराचें
भवितव्य पेलतना
तुमकां कशें दिसतले?

हो तुमच्या उदकाचो निमणो थेंब आसल्यार
तुमी तो कितली काळजी घेवन जतनायेन वापरतले?



गोंय हैं उदका पुरवण पातळी, पुरवठो क्षेत्र
आनी प्रमाणशीर पुरवठो हातूंत पयल्या क्रमांकाचें राज्य.
तरीय, असमान वितरण आनी कांय गिरायकांकडल्यान
सुमाराभायलो वापर आनी उधळपट्टी उदकाचो उणाव हाडटा.

उदक सांबाळून वापरात



गोंय शज्यांत सक्क्यल दिल्ल्या बांदावळ येवजण्याखाल
उदरणत आनी उत्कर्श सादपाचो यत्न

- अ) रस्ते आनी पूल: राष्ट्रीय म्हा-मार्गासयत, म्हत्वाचे रस्ते आनी गांवगिरे रस्ते.
- ब) संस्थांखातीर संकुलां आनी हेर रासवळ इमारती.
- क) मुखेल उदका पुरवण येवजण, गटार येवजण आनी सुलभ शौचालया सारक्या उण्या खर्चाच्यो भलायकी देण्यो येवजण्यो
- ड) जेटी आनी धक्यां सारख्यो उदकासंबंदी येवजण्यो.
- इ) खेळां मैदानां आनी जलतरण तशेंच शार आनी गांवगिन्या वाठारांखातीर हेर नागरी बांदावळ.

उदरणत आनी उत्कर्शांद्वारा विकास

आरबिडी कायदो, १९६९ प्रमाण जन्म आनी मृत्यू नोंदणी सक्तीची आसा.



रासवळ बांधकाम खाते
गोंय सरकार

वर्ष : ९ अंक ४



एप्रिल २०१०



मोल २० रुपया



मुखेल संपादक

दिलीप बोरकार



भुग्यांचे आंगण संपादन

सुफला रुद्राजी गायतोंडे



मुद्रक आनी प्रकाशक

दिलीप बोरकार



छापणावळ

सहाद्री ऑफसेट, खोर्ली-तिसवाडी



माकेटिंग व्यवस्थापन

कामिनी किणी



अक्षर जुळवणी आनी मांडावळ

श्वेता नाईक



वर्गणीचे दर

वर्षकी २०० रु. / तीन वर्षा ५५० रु.



खंयच्याय म्हयन्या सावन

वर्गणीदार जांब येता, वर्गणीचो चेक

'बिंब' ह्या नांवान धाडचो



संपादकीय पत्रवेब्हाराचो पत्तो

'धर्म-लक्ष्मी', सांत लॉरेन्स,

आगशी - गोंय ४०३ २०४

दूरध्वनी : (०८३२) २४३८३५५

E-mail : bimbkonkani@yahoo.co.in

ह्या अंकांत उक्तात्यल्ले विचार त्या त्या बरोबर्याचे

आसात. संपादक मंडळ ताचेकडेन सहमत आसतच अशें ना.

जी-७ ची जीजी !



मुटव्युमंत्र्यांची अजीजी
आनी जनतेची

कोंकणी मासिक

बिंब

जीजीट जीजीट जी! जी! जी!



- दिलीप बोरकार

मनसंवेदना ३९

संपादकीय / ३

प्रतिबिम्ब / ४

अथेकणी - सुधा खरंगटे / ११

उश्णी वायणां - नं. ध. बोरकार / १४

इंद्रधोणू - जयमाला दणायत / २१

वझरो - शीला कोळंबकार / २४

भोंवडी - विनोद गावडे / २६

उजवात - सुफला रुद्राजी गायतोंडे / २८

काव्योत्सव - अंजली आमोणकार / ३०

समिक्षकाचे नदरेंतल्यान - एस. डी. तेंडुलकार / ३२

वोवळां - रमेश भगवंत वेळुस्कार / ४७

कथिका - कुमूद भिकू नायक / ५०

दिका - विन्सी क्वाद्रूस / ५२

कोबलें - अपणी गारुडी / ५४

आत्मनिरिक्षण - सिस्टर जॅसीन्ता पिंटो / ५९

तेफळां - रूपा कोसंबे / ६०

रांदची कूड - कल्पना कृष्णकांत चिमुलकार / ६२

पडवेर - कुसुम अग्रवाल / ६३

डायरी-ए-काश्मीर - दिलीप बोरकार / ६५

भलायकी - डॉ. वंदना धुमे / ६९

उतरकुवाडे - संतोष शिवराम हळर्णकार / ७०

आयलें तशें गायलें - दिलीप बोरकार / ७१

काजल चि. केरकार

श्रीनिशा ए. नायक

पुजा प्रे. परब

शर्मिला वि. प्रभू

अशोक शीलकार

राधा भावे

अतुल र. पंडित

हर्षा शेट्ये

सुफला प्रभू शेळकार

भुग्यांचे आंगण ४२

साईशा दी. नाईक

हर्ष कामत

रमेश लाड

पुजा गांवस

नेहा मोहन तेलंग

नागेश नायक वडिये

शांता केणी

ऐखाचित्रां - गिरिश नंदा बोरकार

समिक्षक एस्. डी. तेंदुलकारांचे भाष्य

बिम्ब मासिकांत समिक्षक श्री. एस्. डी. तेंदुलकार हांचे 'समिक्षकाचे नदरेतल्यान' हें म्हजेसारको चोखंदळ रसिक वाचपी रुचीन वाचता. 'काव्योत्सव' ह्या कविता सर्तीत भाग घेतिल्या कवी / कवयित्रीच्या कवितांचे श्री. तेंदुलकार आपले खाशेले शैर्लींत भाश्य करतात. अश्या भाश्यांतल्यानूच कोंकणी काव्य चळवळ, साहित्य चळवळ आकाराक येवं येता. नाजाल्यार कोंकणीत आज वर्सान वर्स पुस्तकांचे पुस्तकां उजवाडाक येतात आनी तीं काळाच्या पोटांत गडप जातात. तांची कोण दखल लेगीत घेनात. ताका लागून कोंकणींत कितले शेच लेखक, कवी अळम्यांसारके उदेतात आनी कांय तेपान नाच्च जातात. अशे तरेन कोंकणी साहित्यांत मुल्यात्मक भर पडव ना, उलट रद्दी मात वाढत वता. कितल्याशाच कोंकणी लेखकांक आपणे बरयल्ले साहित्य हें मिरोवपाचे साधन दिसता. तांतल्यान मुल्यात्मक साहित्य निर्मिती कुशीकूच उरुन फकत 'साहित्य' ह्या गोंडस नांवाखाला 'शाब्दीक मिमिक्री' जल्माक येता. आनी अश्या 'शाब्दीक मिमिक्रीकूच' आमचे म्हालगडे परिक्षक पुरस्कार पसून दितात. आमच्या म्हालगड्या लेखकांच्याच मनांत मुल्यात्मक साहित्य निर्मिती विशीं आकांताचे गैरसमज आसात. आनी आपले गैरसमज ते नवोदीत लेखकांक सांगून तांच्याय मनांत साहित्याविशींची फटीची प्रतिमा उबी करतात. अश्या म्हालगड्यांक योग्य ती समज दिवपाचे काम समिक्षक तेंदुलकार करतात हे खातीर तांकां दाद दिवचीच पडटा. अशे म्हालगड्या साहित्याकांच्या साहित्याचेर धाडसान ते बरप करतात हे खातीर तांचे कौतुक करूळकूच जाय.

कोंकणीतले कांय म्हालगडे, पुरस्कार प्राप्त कवी, लेखक कित्याक बरयतात काय असो प्रस्न पडटा. तांच्या बरोवपा फाटले नेमके कारण समजना. साहित्यांतले तोलामोलाचो असो 'साहित्य अकादमीचो पुरस्कार' फाव

जाल्ले कांय लेखक नवोदितांक लजेक घालपासारके उण्या दर्जाचे लेखन करतात. ताणी लेखन करपाचे थांबयले जाल्यार कोंकणी साहित्याचे व्हड लुकसाण जातले अशें तांकां दिसता काय कितें?

कोंकणीत प्रकाश पाडगांवकार, माधव बोरकार, तुकाराम शेट, जॅस फर्नार्डीस, भिकाजी घाणेकार, रामकृष्ण जुवारकार सारके कवी, लेखक आयचे घटकेक ज्यो कविता बरयतात त्यो तांणी सुर्वेच्या काळार बरयल्या कवितां परस्यू उण्या दर्जाच्यो आसात. संजीव वेरेंकार, निलबा खांडेकार हे कवी आपूण कितें तरी क्रांतीकारक विचार मांडिल्या सारके भासयतात. पूण तांचे लेखन म्हळ्यार दोंगर पोखरून भायर आयिल्या हुंदरा सारके आसता. हाचे फाटले कारण म्हळ्यार 'मुल्यापनात्मक दृश्टीन' आजवेर कोंकणी साहित्याची समिक्षाच जाल्ली ना. कोंकणीत जी समिक्षा आसा ती एकामेकांक खूश करपाक बरयल्ली. उखलापी.

हालींच्या काळार तर 'युवा साहित्यीक' ह्या सोबीत नांवाखाला कोंकणीत 'साहित्यीक मिमिक्री' सुरु जाल्ली दिसता. हातूंत श्री. राजय पवार, सम्राट बोरकार, हनुमंत चोपडेकार सारके सवाय प्रसिध्दीखातीर हपापिल्ले लेखक येतात. ते केन्ना कविता बरयतात, तर केन्ना नाटक. जशी मागणी तसो पुरवठो. हे लेखक स्वता प्राध्यापक आशिल्यान साहित्य निर्मिती म्हणल्यार तांकां अऱ्केडेमीक अऱ्कटीवीटी कशी दिसता. मुल्यात्मक साहित्य निर्मिती म्हळ्यार कितें तें ह्या बाबड्यांक खबरूच ना. 'उक्त्या मळबाच्या' नांवाखाला भरत नायक म्हूण एक कवी कविसंमेलनां घडोवन हाडटा. नव्या बरोवप्यांक थंय कविता सादर करपाची संद मेळटा. पूण लेखनाच्या दर्जाचे कितें?

कोंकणी साहित्य परंपरा, कोंकणी काव्य परंपरा हाचेविशीं एकलो लेगीत गंभीरपणान



विचार करिना. साहित्य म्हणल्यार 'पासटायम' करपाचे साधन असोच कांय सो दृश्टीकोण कोंकणीतल्या लेखकांचो जाला. आतां आनी रोमी लिंपींत बरयतल्या साहित्यीकांकूय खूश करपाचे प्रकार कोंकणीत सुरु जाल्यात. तांच्याय रद्दी साहित्याक आतां साहित्य अकादमीचे पुरस्कार मेळपाचे आसात. त्या भायर मराठींत बरोवपी कांय लेखक कोंकणीत बरोवन पुरस्कार मेळोवपाचे आशेन बरप करीत आसात. अशांनी कोंकणी साहित्य फुडें वचपाचें ना, उलट तें हेर भाशांचे तुळेन फार्टी पडपाचो भंय आसा.

समिक्षक श्री. तेंदुलकाराकडे एक मागणे आसा, तांणी कोंकणीत उजवाडाक येतल्या साहित्याची मुल्यात्मक नदरेन समिक्षा करची. जें साहित्य मुल्यात्मक नदरेन ताकदीचें आसा ताका उबारी दिवन फुडें हाडचे. जें 'पोल' आसा तेंव्यू रसिकांक दाखोवन दिवचें. कोंकणींतले कांय लेखक मातून हत्ती जाल्यात. खरें म्हळ्यार ते फुगिल्ले बेबे. अशा लेखकांक, तांच्या साहित्याक मातूय दया-माया न दाखयतां तांचे साहित्यकृतीचे योग्य तें मुल्यापन करचें. साहित्य अकादेमीचो पुरस्कार फाव जाल्ल्या पुस्तकांचेरय तांचेकडल्यान मुल्यापनात्मक समिक्षा वाचूक मेळची.

झळझळझळ

- विनायक प्रभू
खडपा बांद, फोंडें-गोंय



जी-७ ची जीजी ! मुख्यमंत्र्यांची अजीजी

**दिगंबर कामत
सागळ्यांक आपलेकडेन
दवरून, सांबाळून
सरकार तिगोवंक
शक्ता आनी ताणी
तिगोवंक जाय अशी
काँधील पळाच्या
शेषींची अपेक्षा
आशिल्यान दिगंबर
कामतीनृय अपेक्षाभंग
केलो ना. सागळ्यांक
जाय तें दिवन साडेतीन
वर्षा सरकार तिगोवन
दवरूप ही साढी गजाल
न्हय. तेच पायात ह्या
सरकाराक दिगंबर
कामतीचे सरकार म्हण
बळवतात.**

आनी जनतेची

जीजीट जीजीट जी! जी! जी!

लज दिसता म्हाका म्हजीच ह्या गोंयची राजकी अवतिकाय पळोवन. हेच राजकी अवतिकायेन बाकीच्या हेर सगळ्या मळांचेर अवतिकाय हाडल्या. आयची गोंयची परिस्थिती पळयल्यार फुडाराक गोंयच्या लोकांमुखार किंते वाढून दवरलां हाचें स्पष्ट चित्र दोळ्यां मुखार दिश्टी पडटा आनी दिसान दीस इबाडत वचपी हळशिकेचेर म्हजे सारको मनीस कांयच करूक शकना म्हणून म्हाका लज दिसता.

म्हज्या जिवितांतलीं ऐन जुवानपणांतलीं बरींच वर्सा हांवें आदर्श गोंयचीं सपनां पळयत तीं फळादीक जावंचीं हे हावेसान वेगवेगळ्या चळवळींक दिल्यांत. विद्यार्थीं चळवळींतल्यान पयले खेप रासवळ मळार हड्डें मुखार काढून भाशण केलें तेन्ना त्या काळार सत्तर प्रतापसिंग राणे आनी हेर लोक आशिल्ले. जेन्ना आतां कांयच उपाय उरुक ना म्हण चळवळींतल्यान आंग काढून घेवन साहित्य निर्मीतींतूच लक्ष केंद्रीत केलें

तेन्नाय तोच प्रतापसिंग राणे आनी हेर सत्तर आसात. तातूत भर म्हूण तांचो चलोय आयज सत्तर आसा आनी फुडलीं पन्नास वर्सा तरी तोच आसतलो. आतां बायलां आरक्षण बील लोकसभेंत पास जावन ताचो कायदो जातकच दिव्या राणेय पाळी वो दिवचल मतदार संघातल्यान वेंचून येतल्यो.

हांव हांगा चळवळीची गजाल करतां ती चळवळ राणे कुटुंबाक सत्ते भायर दवरूपाक आशिल्ली असो ताचो अर्थ निखालूस न्हय. लोकशाय पृथदतीन राणे घराब्यांतले सगळेच सदस्य वेंचून येवन सत्तर आयले जाल्यार म्हजी कसलीच हरकत ना आनी आसपाचीय गरज ना. म्हाका हुसको आसा तो हे घराणेशायेक लागून नव्या विचारांचे फुडारपण गोंयांत तयार जायना आनी एका घराण्याची लाचारी करपाची परंपरा खंडीत जायना. सत्तेफुडें शाणपण चलना देखून शाण्यांक म्हळ्यार विद्वानांक लेगीत हे सत्तेमुखार मान तुकवची पडटा!



गोंयचे गणीत कशें चुकलें तेंच कळना

आनीकूय जायत्यो संदी हुकल्यो!

गोंय पुर्तुगेजांच्या शेकातळांतल्यान मुक्त जावन भारतीय गणराज्यांत आसपावलें तें १४ वर्सा उपरांत. हीं चवदा वर्सा गोंयच्या सुटके द्झुंजाच्यांनी आनी हेर दूरदृष्टी आशिल्ल्या गोंयकारांनी लोकशाय म्हळ्यार कितें आनी देशांतल्या हेर राज्यांचो कारभार आनी चलणूक कशी आसा हें पळ्यल्लें. तातुंतल्यान गोंय कशें आसूक जाय आनी तें हेर राज्यांमुखार एक मॉडेल म्हूण कशें दवरू येता हाचो विचार तांचे तकलेंत नक्कीच आयिल्लो आसूक जाय. पुर्तुगेजांच्या शेका तळा राविल्ले तेन्नाचे गोंयकार आतांवरी नक्कीच अतीविद्वान नासुये. म्हणटकच गोंयकारपणाच्यो बन्यो गजाली सांगप्यां फाटल्यान हे सादे भावार्थी गोंयकार नक्कीच रावपाचे. पूण मुक्त गोंयांतले पयलेच वेंचणुकेत ह्या गोंयकारांनी गोंयच्या सुटकेद्झुंजाच्यांक आनी द्रष्ट्या लोकांक राजकारणांतल्यान भायर मारले. जाणीं गोंय मुक्त केलें, ते पासत हाल उपद्रे सोसले, जाणीं गोंयच्या फुडाराचें सपन रंगयलें तांका राजकारणांतल्यान अशे उवाळून उडोवपाचें कारण कितें आसलें?

तेना आयचे सारके पयशे घेवन मतां मारपी मतदार नासले. तोंडार एक आनी काळजांत एक अशें दवरून वागपी दुटपी मनोवृत्तीचे लोक नाशिल्ले. आशिल्ले ते धर्म-जात कुशीक दवरून हिन्दू, क्रिस्तांव हीं दोन पानां एकचाराच्या देंठान बांदून राविल्ले सादे गोंयकार. अशें आसतनाय हें गणीत कशें चुकलें?

गोंय मुक्ती उप्रांत गोंयच्या विलिनीकरणाचो प्रस्न उप्रासलो तेना गोंयच्या स्वतंत्र अस्तित्वाचो पाखो गोंयकारांनी एकवटान घेतलो. गोंयच्या सुटकेद्झुंजाच्यांक आनी द्रष्ट्या फुडाच्यांक वेंचणुकेवेळार न्हयकारिल्ले तांच्याच उल्याक जाप दिवन गोंयकारांनी गोंयचे स्वतंत्र अस्तित्व राखलें. पूण परतून सत्तेचो प्रस्न आयलो तेना फुडले वेंचणुकेत ह्याच गोंयकारांनी ह्या उमेदवारांक न्हयकारून जे विलिनीकरणा वाटेन आशिल्ले तांच्याच हातांत सत्ता सुपूर्द केली. हाचेवेल्यान गोंयच्या ह्या लोकांच्या मनांत खरेंच कितें आसा हें कळपाक मार्ग ना.

जनमत कौलाचे चळवळी उप्रांत तितलेच तांकीची चळवळ गोंयांत उबी जाली ती कोंकणी प्रजेच्या आवाजाची. गोंयचे घटक राज्य, कोंकणी राजभास आनी आठवे वळरेंत कोंकणी ह्यो तीन मागण्यो घेवन, धर्म-जात विसरून गोंयकार रस्त्यार देंवले. सरकाराक नाका पुरो केलें. जाणृत्या नेण्ट्यांच्या तोंडार फकत कोंकणी प्रजेचो आवाज हीं उत्तरां मंत्र जावन राविल्लीं. लोकांक संघटीत करून, कसलोच धर्मीक, जातीय तंटो उप्रासूक दिना आसतना तिनूय मागण्यो पदरांत घालून घेतिलें म्हाका दिसता गोंय हेंच एकलें एकसुरें राज्य. ह्या आंदोलनांतल्यान गांवां गांवांनी खडेगांठ नेतृत्व उबें रावलें. कोंकणी प्रजेच्या आवाजान राजकी पक्षाची घोशणा करून वेंचणुकेत पावल घालें जाल्यार प्रचंड भोवमतान हो पक्ष वेंचून येतलो अशें वातावरण गोंयांत तयार जाल्लें. तशी मागणीय तळा गाळांतल्यान जाताली. पूण कचखाऊ म्हणात वा फुडाराची नदर नाशिल्ल्या नेतृत्वान लोकांच्या ह्या हावेसाकडेन फाट केली. लोकांभितर अपेक्षा जागोवन ऐन वेळार आंग काढून घेतलें. राजकारणांत पडप आमचें काम न्हय. आमचें

काम बरोवपाचें, शिकोवपाचें, अशीं कितें तरी फित्रिकां सांगून ह्या नेतृत्वान पलायनवाद आपणायलो आनी गोंय परतून लांडगे आनी भेंकन्याचे भकीक घालें.

खरें म्हळ्यार गोंय मुक्ती उप्रांत जशे सादे लोक आशिल्ले तशेच सादे, मतदानाचें म्हत्व खबर आशिल्ले मतदार ह्याय वेळार आशिल्ले. पयशे घेवन मतां मारपाचें दुयेंस तितलें खरायेर पटूक नाशिल्लें. लागण जाल्ली, पूण जाचें खाता ताकाच मतां, नातर देव पळयता असले विचारसरणीचे लोक तेना आशिल्ले. आतां सारके सगळ्यांकडल्यान पयशे घेवन आपल्याक जाय तेंच करपी मतदार तसो तयार जावंक नाशिल्लो.

आदर्श गोंयचीं सपनां रंगोवन तीं मूर्त रुपांत हाडटलो जाल्यार हातांत सत्ता जाय पडटा. ती सत्ता हातांत घेवपाची संद द्रष्ट्या लोकांक मेळिल्ली. पूण आपल्या अपरिपक्व विचारांक लागून ह्या फुडान्यांनी ती संद होगडायली आनी परतून गोंय लांडगे आनी भेंकन्यांचे भकीक घालें.

राजकीय नदरेन गोंय आतां बन्या लोकांच्या हातांत उरप कठीण अशी परिस्थिती तयार जाल्ली. मटन, चिकन, दुडू, सोरो दिवन जो कोण मतां मागता ताकाच मतां दिवपाची संस्कृताय तयार जाल्ली. आमदारकी मेळोवपाचें एकमेव क्वॉलिफिकेशन म्हळ्यार स्नायुबळ, दुडवां बळ आनी फटींगपणां अशें समिकरण जावंक लागिल्लें. जो कोण चड दुडू ओतता ताचेंच ह्या मुखार सत्तेच्या राजकारणांत काम अशें शें कितें वातावरण जाल्लें. बन्या मनशानी राजकारणाचो विचारूच सोडून दिवपाची वेळ आयिल्ली.

तरी लेगीत काळान आनीक एक संद निसुवार्थी, बन्या मनाच्या लोकांक दिल्ली. कोंकणी प्रजेचो आवाज संघटनेच्या रूपान लोकांक एकवटीत करपाची संद जशी गोंयकारां मुखार आयिल्ली तशीच संद गोंयच्या प्रादेशीक आराखड्याच्या मागणे खातीर गोवा बचाव अभियाना खाल गोंयच्या लोकांक मेळळी. गोंय काबार करूंक उठिल्यां आड आवाज उठोवपी एक शक्त लोकांमुखार आयली आनी ते शक्तीचेर विस्वास दवरून लोकांनीय गोवा बचाव अभियानाक तेंको दिलो.

हें सगळे वातावरण तापलें तें गोंयच्या विधानसभेच्यो वेंचणुको तोंडार आसतनाच. पुराय गोंयांत गोवा बचाव अभियानान खवदळ घाल्लो. लोकां मुखार नवी शक्त उबी रावली. लोकांची आस जागली. गोवा बचाव अभियानान फातर पासून दवरून ताका मतां मारात अशें आवाहन केलें जाल्यार लोक मतां मारपाचे, इतलो विस्वास गोवा बचाव अभियानान निर्माण केल्लो. तवो तापलेलो.



गोंयकारांक बरी चपाती खावयतलो जाल्यार फक्त पीठ कालोवन चपाती लाटून तव्यार उडोवपाचेंच सादें काम आशिल्लें. पूण परतून ह्या नेतृत्वान आंग माल्लें. आपलें काम न्हय तें अशें म्हणत ताणीं गोंय परतून लांडगे आनी भेंकन्यांचे भकीक घालें आनी आयज हेच लांडगे आनी भेंकरे गोंयचेर राज्य करतात.

आतां गोंयच्या बरेपणाची आस कोणे बाळगुपाची गरजूच ना. कित्याक आदर्श गोंय म्हळ्यार कितें? हाची संकल्पना आशिल्ले वो ते तरेन विचार करपी लोकूच गोंयांत उरुंक नांत. आसात पूण तांचे आयकुपाचें धार्जिणेच गोंयच्या मतदारांकडेन उरुंक ना. ते राजकारणांत सक्रीय नांत. कित्याक, तांका दिसता राजकारण हें बन्या मनशाचें काम न्हय. ती हळशीक. ते हळशीकेत आमी पडप ना.

मागीर पडप कोणे? रेब्यांत धुकरानीच लोळप हें रेब्या बाबतींत बरें आसा. पूण राजकारण म्हळ्यार रेबो न्हय. लोकशायेन भेट्यल्ली ती एक आदर्श जीवनप्रणाली. वायटां परस बेरे लोक ह्या संवसारांत चड आसात. पूण संगठीत नात. जळामळाक फाफसल्ले आसात देखून जे कोण मूठभर एकठांय आसात तेच लोकशायेत भोवसंख्य दिसतात. हे भ्रामक कल्पनेक लागुनूच आयज हळशीक लोकांच्या हातांत सत्ता एकठावल्या.

हाचेर उपाय कितें आसा?

सद्याची एकंदर परिस्थिती पळयत जाल्यार हाचेर उपाय ना. हो निराशावाद न्हय. प्रत्येक गजालीक काळ होच योग्य निर्णय घेता आनी आपल्या गरजे प्रमाण सगळे घडोवन हाडटा. महाभारत कित्याक घडलें हाची जाप अजून कोणाकडेन ना. पूण ती काळाची गरज



आशिल्ली. ते गरजे प्रमाण तें घडलें आनी इतल्या हजार वर्सा उप्रांतूय ती घडणूक देख म्हून आमचे मुखार आसा. तातुंतल्यान आमी कांयच देख घेनांत. वेल्यान नव्यो समस्या तयार करतात आनी त्याच समस्यांचे बळी थरतात.

गोंयची आयची राजकीय परिस्थिती हीच हेर सगळ्या समस्यांचे मूळ थारलां. हेच राजकी परिस्थितीक लागून गोंयचे संतुलन इबाडत आसा. दिसा उजवाडा गोंयच्या दोंगरांचो विध्वंस चल्ला. बेकायदेशीरपणान दोंगरांची कापाकापी चल्ल्या ती सगळ्यांक दिश्टी पडटा. बेकायदेशीरपणान जो तो उद्ठा आनी खणी खणत आसा. तातूंत आमदारांचोय हात आसा. मंत्री- आमदार सरकारी तिजोरेचेरे डल्लो मारीत आसात. मागीर तो जेवणा-खाणांच्या रूपान आसूं अथवा विमान प्रवासाच्या नांवान आसूं!

कांय मंत्र्यांनी तर नितिमत्ता आनी लज भीड सोडल्या. राज्याचे उदरगती खातीर वावराच्यो ज्यो निविदा काडटात ताचेर खंय सरळ पयशे मागपाचे धाडस हे मंत्री दाखयतात. आयच्या राजकारणांत निवङ्ग येतलो जाल्यार कोट्यावधी रूपया जाय ही खरी गजाल. राजकारणाचो आज धंदो जाल्या कारणान ह्या धंद्यांत घाल्लो दुऱ्या भरून काडपा खातीर हें सगळे करप आयज आवश्यक थारलां. आयज तें मोठ्या प्रमाणांत आसूं. पयलीं ल्हान प्रमाणांत चलताले. तेना सगळे मेजा पोंदच्यान घेवप जाताले. आज सरळ सरळ मागप जाता कसलीच भिडमुर्वत बाल्गिनासतना. हें अशें जावपाचे कारण म्हळ्यार हांकां विचारपी कोण ना. तांका कोणाची भिरांत उरंक ना. आपलीं कर्तुंबां चार लोकांमुखार पावलीं जाल्यार आपली शी: थू जावपाची भिरांत आशिल्ल्यान लजे खातीर तरी कांय नितीनेम पाळप जाताले. आतां ह्या लोकांनी लजूच सोडल्या. सते मुखार लोकूय मिंदे जाल्यान

तेच आपले फुडारी मानून तांचे समर्थक म्हणू वावरपांत धन्यताय मानतात. परतून वेंचून येवपाची शंबर टक्के खात्री आसतकच भिवपाक कोणाक जाय? आपूण करता ताका मुख्यमंत्री तरी किंते म्हणूक शकता? तोंडांतल्यान उतर काडल्यार बंडाची धमकी मेळटा. तेंको काढून घेवन सरकार उडोवपाची तोंडार धमकी दितात. मागीर ह्या दावे तोडिल्ल्या बांगर बैलांक वेसण घालप कोणे? सगळे वटेन पळयल्यार हे अवतिकायेक ह्या मुखार उपायूच ना अशें दिसूंक लागता आनी गोंयचो फुडार काळखान भरिल्लो दिसून येता.

जी-७ नावाची जीजी

फाटलीं पावणे तीन वर्सा सतेर आशिल्ल्या दिगंबर कामतीचें सरकार तिगून आसा तें जी-७ ह्या गटाक लागून. हांगा दिगंबर कामत हांचें सरकार म्हणचे पडटा ताचें कारण म्हळ्यार सद्या गोंयांत खंयच्याच एका पक्षाचें अशें सरकार सदरेर ना. काँग्रेस पक्षाचे चड आमदार आसले तरी तें काँग्रेस पक्षाचें सरकार न्हय. काँग्रेस पक्षांत मुखेलमंत्रीपदाचे एका परस चड दावेदार आशिल्ल्यान तडजोड म्हून पावणे तीन वर्सा आर्दीं, केन्नाच आपल्याक मुख्यमंत्रीपद मेळटलें हें चिंतूक लेगीत नाशिल्ल्या दिगंबर कामतीच्या वांट्याक तें आयलें. राणे मुखेलमंत्री जाल्लो रवीक नाका आनी रवी जाल्लो नार्वेकाराक नाका अशी परिस्थिती आशिल्ल्यान दिगंबर कामत हे मुख्यमंत्री जावंक पावले आनी ताणीं सवंगूय बरें रंगयलें.

दिगंबर कामत सगळ्यांक आपलेकडेन दवरून, सांबाळून सरकार तिगोवंक शकता आनी ताणीं तिगोवंक जाय अशी काँग्रेस पक्षाच्या



श्रेष्ठींची अपेक्षा आशिल्यान दिगंबर कामतीनूय अपेक्षाभंग केलो ना. सगळ्यांक जाय तें दिवन साडेतीन वर्सा सरकार तिगोवन दवरप ही सादी गजाल न्हय. तेच पासत ह्या सरकाराक दिगंबर कामतीचें सरकार म्हूण वळखतात.

हें सरकार तिगपाचें मुखेल कारण म्हळ्यार जी-७ नांवाचो नव्यानूच तयार जाल्लो हो पंगड दिगंबर कामतीक तेंको दिवन आसा. खरें म्हळ्यार हें काँग्रेस, राष्ट्रवादी काँग्रेस आनी महाराष्ट्रवादी पक्ष अशा तीन पक्षांचे युती सरकार पूण आतां ह्या पक्षांचे नांव कोणूच घेनांत. कित्याक पक्ष म्हणटात तें अस्तित्वातूच ना. जें कितें सरकार आसा तें व्यक्तीगत सरकार. दिगंबर कामत आनी ताच्या सांगाताक आशिल्ले हेर आमदार हांचो एक गट आनी राष्ट्रवादी, मगो आनी अपक्ष आमदार हांचो एक गट अश्या दोन गटांचें हें सरकार. दिगंबर कामतीचो पंगड लोकलज्जेक लागून म्हणात वो काँग्रेस पक्षाचे अध्यक्ष आनी जाळवणदार याद करून दितात म्हूण म्हणात काँग्रेस पक्षाचें अदीं मदीं नांव घेतात. पूण हेर पक्षांनी तर पक्ष खुट्याळ्याक लायल्यात आनी जी-७ हें नांव घेवन वावर सुरू केला. जी-७ हाची नोंद खंयच ना. जी-७ ही आपघोशीत गँग. तांचे मुखार निश्चित अशीं ध्येय धोरणां नांत. ताणीं जी हें अक्षर गोंयचें आद्याक्षर म्हूण घेतलां काय ग्रूप अथवा गँग ह्या शब्दांचें आद्याक्षर म्हूण घेतलां हें कळपाक मार्ग ना.

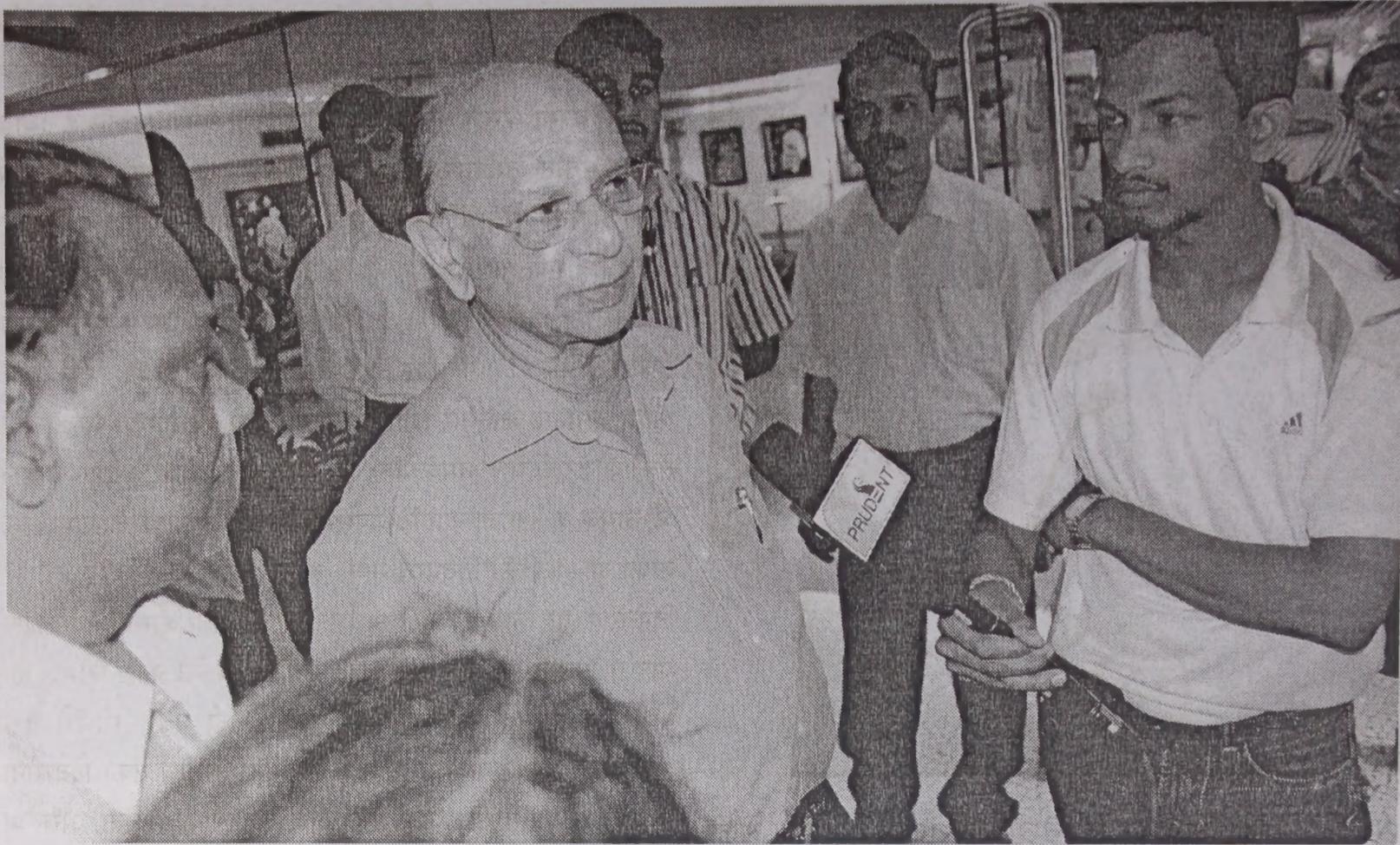
जर तें गोवाचें आद्याक्षर आशिल्ले आनी गोंयच्या भल्याखातीर एकठांय घेवन ह्या गटान मुखेलमंत्र्यांचेर दबावतंत्र वापरूक सुरू केल्ले जाल्यार गजाल वेगळी आशिल्ली. तुमी करतात तें बरें अशें म्हणून तांका घेवकार दिवं घेतालो. पूण हे सातूय जाण समविचारी न्हयच,

सातूय जाणांचे आचार-विचार, संस्कार सगळे वेगळे, पूण ते एकठांय आसात ते फक्त दिगंबर कामतीक ब्लॅकमेल करून, दबावतंत्र वापरून आपलीं कामां करून घेवंक. जर ते गोंयच्या बन्या खातीर हें दबाव तंत्र वापरताले तर तांका माफ करू येताले. पूण तांचें हें दबावतंत्र फक्त आपल्या सुवार्था खातीरूच आसा म्हणपाचें सगळ्यांक दिसता. विश्वजीत राणे हो एक ह्या जी-७ तलो जी. तो कोणावाटेन आसा तेंच कळना. आसता जी-७ त पूण दिगंबर कामतींक सांगता आपूण तुजेवटेन आसा आनी हेरांक कळनासतना आपलीं कामां करून घेता. कामां जायनांत जाल्यार आपल्या संवगड्यांक फितायता. सरकाराचो तेंको काडटलों म्हूण धमकायता. हें धमकावप हालींसराक इतलें वाडलें की अमूक केलेना जाल्यार विधानसभेत सरकार जो अर्थसंकल्प मांडटलें ताका जी-७ तेंको दिवपाचे नांत. आतां अर्थसंकल्प मांडपी कोण? दिगंबर कामत काय सरकार? अर्थमंत्री म्हूण दिगंबर कामत अर्थसंकल्प मांडटा आसत पूण तो सरकाराचो अर्थसंकल्प. जे कोण जी-७ ह्या नांवान दबावतंत्र वापरतात, ते सरकारांतले मंत्री. म्हणचे तेच अर्थसंपल्प मांडटात म्हळ्यार जाता. आनी ताणींच तेंको दिवचोना म्हणप म्हळ्यार तांची राजकी परिपक्ता कितें ती कवून येता. असल्या ह्या अपरिपक्व ब्लॅकमेलरांक घेवन सरकार तिगोवप आनी चलोवप म्हळ्यार गोंयचे जनतेक मातूय लज दिसना काय कितें असो प्रस्न पडटा.

जी-७ तले सगळे आपल्या नाड्यार वेचणुकेंत वेंचूनआयल्यात. फुडाराकूय तेच घेतले हातूत दुबाव ना. आपूणच निवळून घेवंचेनांत तर आनीक एक दोगांक निवळून हाडटले. कोणाक पयशे दिवप आनी कोणाक सोरो घालप हाची नाट ह्या लोकांक सांपडल्या. जेना हारपाची भंय ना तेना कसलोय जुगार खेळपाचे धाडस येता. तेंच धाडस हे जी-७ करतात. तांची शक्त खबर आशिल्यान तांचे वाटेक कोण वचनांत. तेच पासत ह्या जी-७ चें फावलां. ही जी-७ ची जीजी सासणाची विलो लावपाची शक्त खरेंच आयज कोणाचकडेन ना?

मुख्यमंत्र्यांची अजीजी

मुख्यमंत्री दिगंबर कामत हांकां आपलो असो निर्णय घेवप आज शक्य ना. जरी ते म्हणटात आपणे मुख्यमंत्री पद मागूक नाशिल्ले आनी तें गेलें जाल्यार आपल्याक दुख्ख ना. तरी तें खरें न्हय. सरकार तिगोवप काय बरखास्त करप हें मुख्यमंत्री दिगंबर कामत हांचेर अवलंबून ना. तो निर्णय दिल्लीचे श्रेष्ठी घेतात. जेना मुख्यमंत्री ह्या नात्यान दिगंबर कामत निर्णय घेवंक कमी पडटात तेना तो श्रेष्ठी घेतात. जेर सर श्रेष्ठी सांगनांत की जी-७ कडले संबंद तोडात ते सर दिगंबर कामतींक संबंद जुळोवन दवरूक जाय. हे निर्णय सोनिया



गांधी आनी शारद पवार घेता. म्हणटकच जी-७ जें कितें करता तें दिगंबर कामतींक मोन्यानी सोसून घेवंक जाय. वीट येवन दिगंबर कामत मुख्यमंत्री पदाचो राजिनामो दिवंक शकनांत. ते वीट येवन जी-७ कडेन झगडूंक शकनांत. तांच्या मंत्रीपदाक हात लावंक शकनांत. जेन्ना एखाद्र्या मनशाक कांयच करप शक्य जायना तेना ताची कितें परिस्थिती जाता, ताका कितें भोगचे पडटा तें भोगतल्याकूच कळटा. आमकां मुख्यमंत्री पदाची शान आनी मान दिसता. पूण त्या काटेरी मुकुटाच्यो वेदना कळनांत. त्यो दिगंबर कामत भोगतात.

दिगंबर कामत हे एक बेरे मनीस अशें सगळे म्हणटात. तातूंत तथ्यूय आसा. पूण इतले बेरे मनीस राजकारणांत उपकारनांत. राजकारणांत भितल्ले बुद्धीचे लोक जाय पडटात. दिगंबर कामत सामकेच नितळ नांत तरी हेरांमदीं तांका बरें म्हणचे पडटा. पूण सरकार तिगोवपा खातीर तांकां जे सोसचे पडटा, जी-७ मुखार जी अजिजी करची पडटा ती मात सोसपा सारकी न्हय. तांका कितली लज दिसता ती खबर ना. पूण खंयच्याय सभ्य मनशाक पळोवंक लेगीत लज दिसपा सारकी गजाल ही!

आनी गोंयचे जनतेची जिजीर जिजीर जी! जी! जी!

अशें म्हणटात लोकांक तांका फावता तसलेंच सरकार मेळटा. लोक प्रतिनिधी हे कळश्या सारके. बांयत कळसो सोडून तो भरून वयर काडलो म्हणटकच बांयत जें उदक आसता तेंच कळशांत येता.

शब्दशांतल्या उदकाक जो कोण गाळी घालता तो मूर्ख म्हणूक जाय. बांयत जें उदक आसा तेंच शेवटाक कळशांत येतलें. आमचे जे लोकप्रतिनिधी आसात ते कुशिल्ले बांयतले उदकाचे प्रतिनिधीत्व करतात. म्हणटकच आमची बांय साफ ना. तांतलें उदक फक्त कुसूना तर ताका किडे पडल्यात. मागीर दोश कोणाक दिवपाचो?

आपणे वेंचून दिल्ले लोकप्रतिनिधी हे आपलेंच प्रतिनिधीत्व करतात हें जनतेक खबर आसा. हे जनतेन वेंचणुके वेळार देवळांखातीर, इगर्जेखातीर दुडू घेतिल्लो आसा. वेंचणुके वेळार कांय तरनाट्यांक मोबायल, मोटरसायकल मेळिल्ल्यो आसात. सर्वसामान्य मतदारांक सोरो आनी एका मताखातीर पांचवी, तांबडी नोट मेळिल्ली आसा. ही जनता ह्या जी-७ चे मिंदे आसा. उपकारांत आसा. जी-७ मदले कांय जी हे जनतेक वसूर्यभर पोसतात खंय! कोणाचे सोऱ्यांचे बील फारीक करतात, कोणाचे लायटीचे बील, कोणाच्या लग्नांक दुडू तर कोणाक आनी कित्याक. ताणी दुडू घेवपाचे आनी वेंचणुके वेळार मतां मारपाची. उरिल्ले दीस जी-७ च्या नांवान जिजीर जिजीर जी जी करपाचें.

ही अशी आमची अवतिकाय जाल्ली आसतना आमी मान वयर करून भोंवतात, आमका मातूय लज दिसना हीच अजापाची गजाल म्हणूक जाय!

❀❀❀

- दिलीप बोरकार
फोन : ९८२२१३६८८५

भायरच
बाटारेण एद्दी
हडली
आमटाणीची टाटा
पडिली आनी
थंय अर्दे केंद्र
विकिली जाण्टेली
आढोळेचे बसून
आमटाण
कलायताली.
**‘हीच आजी
जातली.’ हांवे
चिंतले.**
आढोळेच्या पोंदा
एद्दी हडली
चिंचान्यांची टाटा
जातली. चिंचारे
पळोवन म्हजे
दोळे सामके
चकचकले. इतले
सगळे चिंचारे!!
कोण खाता
काय?



हांव आनी आजी

शाळेंत आमकां शिकोवपाक बाई आयली आनी आमी सामकीं ‘रंगा-खूऱ्झ’ जालीं. हें ‘रंगा -खूऱ्झ’ शाली, माली आनी म्हजे भितरच? खूब्ब खोशी जातकच आमी म्हणप - ‘हे ११ आमी रंगा-खूऱ्झ’

आमचो पयलींचो मास्तर सामकोच मारकुटो. ओगीच पट्टी घेवन मारत सुट्टालो. अभ्यास केलो ना तांकां मारप- बरें आसा! पूण अभ्यास केला तांकांय मारप??? एक दीस हांवे म्हजो बसपाचो साका कुडको सारको करतना पांय मुखार काढून ताच्या पांयांक पांय घालून ताका उडयिल्लो. केद्दो ‘ठोऱ’ करून आवाज जाललो ताचो तकलो आपटल्याचो...!! हांवे मागीर सोमतेंच रडपाक कोमेस केलें. - ‘मी साक सारका करतना मास्तर मर्दींच आयला ११ माझ्या पायांत खोंट घालून पडलाऱ्ह’

तेन्नाच्यान मास्तर म्हाका पट्टी मारूळक गेलो ना. शाली- माली म्हणटालीं - “आमींय एक दीस वडयतलीं ताका” म्हणून.

पूण आतां तो गेलोच नहीं! बाई आमकां शिकोवपाक आयली आनी आमी

सामकीं उमेदीन भरलीं. आमची बाई कितली बरी म्हूण सांगपाची! ती आमकां अभ्यास शिकयतालीच. त्या खेरीज पदां म्हणूक शिकयताली. नाच करूळक शिकयताली...!! शे ५ !! आमी बाईचेर सामकीं ‘रंगा-खूऱ्झ’!

त्या दिसा बाई आमकां “आईचा भाऊ मामा.. बापाचा भाऊ काका” करून शिकयताली. मर्दींच तिणे म्हळे- “जण एकल्याक दोन आज्यो आसतात. बापाची आई ती आजी आनी आईची आई ती आजी...”

हांव सामके ‘रंगा-खूऱ्झ’ केन्ना काय घरा वतां आनी त्यो दोन आज्यो खंय काय आईक विचारतां अशें म्हाका जालें. आज्यांक पळोवपाची मोठीच उमळशीक लागली जिवाक!

शाळा सुटकच धांवत-धांवत घरा गेलें. दप्तर जाग्यार उडयलें तेंच आईक घट्ट धरून विचारलें- “आई गे, म्हजी आईची आई - आजी आनी बापाची आई- आजी - - दोगांय खंय रावतात गे? दोन-दोन आजयो आसात मगे म्हाका? ... खंय गे त्यो?”

“दोगीय देवागेर गेल्यात.” आईन

सांगले.

“मागीर गे? परत्यो केना येतल्यो त्यो?”

“आगो, देवागेर गेल्ले मनीस परते येनांत..” आईन सांगले. आनी म्हजें मन मोठेंच विरुस जाले. दोनय आजयो म्हाका फटोवन देवागेर गेल्यो?

दुसरे दिसा शाळेंत वतकच हांवे बाईक म्हळें लेगीत - “बाई, मला एकूय बी आजी न्हाई. दोग्याय देवागेर गेल्या....” कोणे तरी म्हाका खूब्ब फटयले अशें कितेशें मनाक दिसून अवचीत शे म्हजे दोळे भरून आयले आनी दोनय पोल्यां वेल्यान घळ-घळ करून दुकां व्हांवक लागलीं.

बाईन म्हाकां वेंगेत काडले आनी म्हळे, “आगो, त्या कामाक रडूक कित्याक जाय? म्हजी आजी आसा न्ही... ती हांव तुकाय दितां... सांजचे यो हां आमगेर...”

कितली बरी म्हजी बाई!! बाईच्या मोगान म्हजें हड्डें भरूनशें आयले आनी हांवे तिच्या कमराक घट्ट वेंग मारिल्लेभशेन केले. मागीर म्हजी म्हाकाच लज-शी जाली. बाईक म्हणून अशी वेंग मारप शाळेंत! सगळीं भुरगीं हांसतलीं म्हाका....

हांव चोरा भशेन हळूच म्हजें दप्तर घेवन म्हज्या जाग्यार वचून बसले.

केनाकाय सांज जाता आनी हांव बाईगेर वतां अशें म्हाका जाले...

शाळा सुटकच घरा येवन दप्तर जाग्यार उडयतां थंथ आसां, हांवे आईक म्हळे - “आई गे, हांव बाईगेर वचून येतां हां मातशें...”

“कित्याक गे बाईन आफयलां?” आईन म्हळे.

“हय! हय! बाईन आपयलां...” आईक कितें निमित्त सांगपाचें हें आईनच म्हाका सुचयले.

“तिळसांज जावचे पयलीं घरा पाव हां.” आई म्हज्या फाटल्यान आडली.

हांव धांवतच बाईगेर पावले.

केदें व्हडले बाईले घर!! भायरच

वासरेर एडी व्हडली आमटाणीची रास पडिल्ली आनी थंय अर्दे केंस पिकिल्ली जाणटेली आदोळेचेर बसून आमटाण कल्लायताली. ‘हीच आजी जातली.’ हांवे चितले. आदोळेच्या पोंदा एदी व्हडली चिंचाच्यांची रास जालली. चिंचारे पळोवन म्हजे दोळे सामके चकचकले. इतले सगळे चिंचारे!! कोण खाता काय?

हांव तिच्या तोंडाक पळयतां. चिंचाच्यांक पळयतां. एके वटेन हळदुवीच आमटाण पळोवन तोंडाक सामके उदक सुटिले.

ती म्हाका पळोवन हांसली. इतले म्होंवाळ हांशें? हांव तिच्या तोंडाक पळयतच उरले.

“आजी...?” हांवे म्हळे.

“यो-बस... आमटाणीचो बोटारो जाय मगो? घे. पूण चड खाल्यार थंडी जाता हां...”

“हां.” तिणे दिल्लो बोटारो तोंडांत घालून चोखत हांवे म्हळे, “आजी... इतले सगळे चिंचारे... बाईक बी चड जावंचे नांत?... म्हाका मगे, भाजिल्या चिंचाच्यांचो वास बरोड लागता... आनी खावपाकय खूब आवडटात...”

आजी खूब हांसली. म्हज्या व्हिस्तिदाचीं दोनय बोल्सां तिणे चिंचाच्यांनी भरलीं आनी आईन व्हिस्तिदाक दोनच बोल्सां शिवल्यांत... तीन बी बोल्सां शिंवलीं नांत म्हून म्हाका मनांतल्यान आईचो रागच आयलो....

“चड चिंचारे खायनाका हां. मागीर जीब दाट जातली आनी विद्या येवची ना...” आजीन सांगले.

हांवे “बरें” म्हळे.

आतां कितें करप? आजी काय फट सांगची ना. विद्या येवपाकच जाय... पूण चिंचारेय खावपाक जाय.

मागीर हांवे मनांतच चिंचाच्यांची वांटणी केली. थोडे शालीक, थोडे मालीक, थोडे उषाक आनी थोडे भाजून दप्तरांत घालून

शाळेंत व्हरप. खेळटात तेना सगल्यांक एक-एक दिव...

इतल्यांत बाई थंय आयली.

“आयले तू? मेळळी मगो आज्जी? आजी हें आपल्याक आजी ना म्हून रडटाले... म्हणून हांवे...”

बाई आनीकय सांगूक वताली. हांवे बेगीबेगीन आज्जेक म्हळे, “आतां तू म्हजी आजी. म्हाका मेळळी न्ही? आतां हांव रडचेना... आज तू म्हाका काणी सांगतली मुगे?”

“आगो, काणी रातची सांगप, दिसाची काणी सांगल्यार तुजो मामा वाट विसरतलो.” आजीन म्हळे आनी “वारे व्वा!” करून हांवे ताळीच मारली.

“कितें जाले गो?” बाईन अजापान विचारले.

“आजी, सांग तू काणी म्हाका... म्हाका मामाच ना...” हांवे नेटान सांगले.

बाई आनी आजी हांस-हांस-हांसली.

आजीन मागीर म्हाका कुंडेकुस्कुराची काणी सांगली.

काणी आयकतना हांव तोंड ‘आं’ करून आजीच्या तोंडाक पळयतच उरले.

इतली बरी काणी हांवे केन्नाच आयकूक नासली.

“आगो पोरा, तिळसांज जायत आयली. चल आतां घरा...” आजीन म्हळे.

काणी सोंपसर तिळसांज जाल्या हें म्हाका कळळेंच ना.

आईन बेगीन घरा यो म्हणिल्ले.

कितले बेगीन ही तिळसांज जाता म्हणत, फडफडत, दोनय बोल्सांचेर घट्ट हात धरून हांवे घरा धांव मारली. आनी काळोख जावचे पयलीं एकदांचो जीव घराक घालो.

म्हजी आजी म्हाका खूब्ब म्हणजे खुब्बच आवडिल्ली.

ते खोशयेभरशी हांवे हात-पांय धुवून देवाक पांयां बी पडले. पटपटीत परवचा म्हळी, पाटयेर दोनय वटेन भरून अभ्यास बरयलो. कसलीच किटकीट करिनासतना

जेवले आनी न्हिदले.

“शाणे भुरंगे तें म्हगेले...” आईन मायेन म्हळे.

कुंडेकुस्कुराची काणी येवजीत येवजीत हांव न्हिदले. कितल्यो काणयो सांगल्यो.... कोंतच ना.-

राखण्या पोराची, सुबूर-राजाची, भाजी-पाल्या भुताची, पडवळाची आनी भंवराची...

त्या खेरीज सीता-स्वयंवराक रामान धनुष्य कर्शे मोडले. सीतेन रामाक कशी माळ घाली, कृष्णान रुक्मिणीक रथार घालून कशी व्हेली, आत्मलिंग व्हरतल्या रावणाक गणपतीन राखणो जावन कसो फटयलो... शबरीन रामाक घास मारून चोखिल्ली बोरां कर्शी खावयलीं....

इतले सगळे गिन्यान आजी खंयचे शाळेंत शिकिल्ली काय? म्हाका अजाप जाताले. आजीक विचारल्यार ती तर आपूण शाळेंत गेलीच ना म्हणटाली.

आठ-धा चरणांभितर तिणे सगळे रामायण गावचे... हांवे तें पाठ करचे...

‘जलमुनियां रघुवीर रघुकूळ भुषविले।
लक्ष्मनियां त्राटिके प्रति संहारिले।

कोदंड भंगिले रामे जनक-सीते वरिले’

आजीन आपल्या किनन्याशा म्होंवाळ आवाजांत गावप.. हांवे पाठ करप...

“बाईंगेर वतां गेऽ” म्हळे कीं आई ‘हां’ म्हणटालीच! बाई म्हळ्यार आईच्या मत्तान सगळ्यांक एक आदर्श! तिगेर वचपाक कसलीच आडखळ नासली.

आजी एक खीण लेगीत बेकार रावनासली. हातांनी किंदे ना किंदे काम करीत आसताली. हांवे तिच्या फाटल्या-फुडल्यान भोवन तिच्यो खबरी आयकप.”

“माजरा पील कर्शे पांयांकडे घुसपुनाका गो पोरा...” तिणे म्हणप. हांवे मातशें कुशीन सरप.

एकादशी दिसा आजीन म्हणप - “आयले गो म्हजें पोर? घे. आजीलो उपासाचो भोबो खा.” गोड-सोय घालून

केल्ल्या गंवापिठाचो भाकरे-कुडको तिणे म्हाका दिवप. मागीर तो चाबडायत हांवे तिचे फाटल्यान भोंवप!

आजीगेर आंब्याझाडांक खूब आंबे लागताले. कोबल्यान आंबे देंवयतना जमनीर पदून धडवल्ले आंबे आजी मीठ घालून उकडताली आनी व्हडल्या बुयांवांत भरून दवरताली.

“घे गो पोरा. उकडआंबो खा.” अशें म्हणून म्हज्या हातार दवरिल्ली उकडआंब्याची पेस खावन घरा वचून हांवे आईक मोठेंच अजाप सांगले- “आई गे, आजी मुगे बरेऽ उकडआंबे म्हणून करता. आमीय करया मगे...”

आईन “बरें” म्हणप आनी करपय बी! पूण आजील्या उकडआंब्या भशेन ते जावपच नांत.

मागीर हांव व्हडले जाले. चार यत्ता शिकून पांचवेक पावले. आजीय म्हातारी जाली. तिका दोळ्यांनी सारके दिसना जाले. हांव पांचवी यत्ता शिकपाक मावशेगेर वचपाचे...

हांव वतां म्हूण आजीक सांगपाक गेले.

“आजी, हांव मावशेगेर वतां... थंय शाळा शिकपाक...” हांवे आजीक सांगले.

“चल्ले गो म्हजें पोर? बरें करून शाळा शीक हां...” आजीन म्हज्या दोनय पोल्यावेल्यान हात भोंवडायले.... खरखरीत घट्ट हात! पूण जिवाक दिसले - तिणे ते हात परते-परते म्हज्या पोल्यावेल्यान भोंवडावचे.

सुट्येंत घरा येतकच आजीबरोबर पाणट्यार न्हावपाक वचप. आजी खोंटलीभर ओलीं घेवन पाणट्यार उमळपाक वताली.

“आजी, तूं मगे कर्मयोगी.”

“हो आनी कोण गो?” आजीन विचारले.

मास्तरान सांगलां - ‘खिणभर लेगीत बेकार बसनासतना दुसन्यांखातीर झरता तो कर्मयोगी. तूं घरांतलीं सगळीं कामां करीत आसता - त्या कर्मयोग्या भशेन...” हांवे

सांगले.

“पोरा, ही न्हंय पळ्य मगो! व्हांवता म्हूण जिवी आसा. एकाच जाग्यार रावल्यार कोंड जावन मरतली. तशेंच मनशाचें.” आजीन सांगले.

मागीर अभ्यासात मन गेले... आजीची याद चड येना जाली.

ते सुट्येक घरा गेलें तेना आईन सांगले - “आगो, आजी सामकी बरी ना खंय. मनशांक वळख लेगीत ना...”

हांव आजीक मेळूळक गेले.

खाटीर पडिल्लो हो देह... ही म्हजी आजी? माथ्यार केंसांच्या जटांचो घंयरांव... सुरक्त्यांनी भरिल्ले तोंड.... हाताच्यो काती लोंबतात...

आजीक पळ्यले... तिचो हात हातांत घेतलो. आनी काळजांतल्यान असोऽ उमाळो फुटलो - “आजीऽ किंते जालां गे तुका?” इतले म्हणून हांव पळ्य रडलां - बक-बक करून दोळ्यांतल्यान दुकां व्हांवतात... आवंडो गिळूळक येना.... आनी काळीज फुटसर घुसमटून हांव फकत रडटां... फकत रडटां...

भोंवतणी बशिल्ल्यांनी म्हाका थातारले. कुशीक व्हेले... उदक पिवपाक दिले आनी हांव तडक घरा आयले. किद्याक रावचे थंय?... आजी काय म्हाका वळखना....

दुसरे दिसा आजी गेली. हांव रडले बी काय ना. वचून पांयां पदून आयले.

मागीर सांजचे कुंदा आमगेर आयले. म्हणूळक लागले - “आगो, आजी गो! तूं वतकच सगळो वेळ किंते बडबडताली जाणा, म्हजें पोर आयले रड-रड रडले. भुर्कन्न आयले... भुर्कन्न गेले.... भुर्कन्न आयले... भुर्कन्न गेले....”

म्हणजे आजी म्हाका वळखल्ली तर!!

❀❀❀

- सुधा खरंगटे

ए-४, कुडतरकार क्लासीक,
आकें, मडगांव-गोंय.

हिन्दू मेष्टे
आशिल्लो. तो
सुटलो. मोती
भाइल्या शेतांत
मदेंच आशिल्लो.
ताचे खूट चिखलांत
मुंगारंक लागले.
पळंक शकलो ना,
आयतोच आंपडलो.
हिन्दून चिंतले,
वांगडी टांकूष्टांत
आंपडला, आयलो
परत! फसले
जात्यार एकामेकाचो
वांगोड सोडचो न्हय.
राखणदारांनी
ताकाय पकडलो.
सकाळीं दोगांकूय
हिन्दून एके
काळखाकुडीं बंद
केले. दोगांय
इष्टांचेट पथलेच
खेप असालो प्रसंग
आयिल्लो, की तांका
दीसाभर उपाशी
रावचे पडले.

दोन बैलांची काणी



मोनजातींत गाढवाक सगळ्यांत चड निर्बुध मानचेली चाल आसा. आमकां जर एकाद्रया दादल्यामनशाक मूर्ख म्हणपाचो आसत, तर ताका आमी गाढव म्हणटात. गाढव खन्यांनीच मूर्ख आसता काय ताचें सादेपण, ताचें सरळपण, ताची निरापत्त सहिशणुताय ताका ही पदवी दिता, हें कोणाच्यान सांगूक जावचें ना. गायो शिंगां मारतात, व्हियेल्ली गाय तर केन्ना-केन्ना शिंविणेचो अवतार धारण करता. सुणो बाबडो गरीब पूण केन्ना-केन्ना तोय क्रोधीत जाता. पूण गाढवाक केन्ना राग आयिल्लो पळोवंक ना, आनी आयकुंकूय ना. बाबडचाक कितलोय बडय, म्हण्यांत कसलेय कुसकें-फुसकें तण उडय, केन्नाच चेन्यार निर्शेवणी म्हूण दिसची ना. वैशाखांत केन्नाय एकदां नाचता-खेळटना दिसत, पूण आमी ताका केन्नाच खुशालभरीत आशिल्लो पळोवंक ना. ताच्या मुखामळार सदांच एक स्थायी विशाद, स्थायी रूपान पातळिल्लो आसता. सुख-दुख, हानी-लाभ अशे खंयचेच दर्शेत ताच्यांत कसलोच बदल जाल्लो म्हूण दिसना. त्रक्षी-मुर्नींत जितले गूण आसात, ते सगळे

पराकाशठेन ताच्यांत दिसून येतात. अशें आसुनूय मनीस ताका मूर्ख मानता. सदगुणांचो इतलो अपमान जाल्लो खंयच पळोवंक मेळचो ना. अशें दिसून येता, की ह्या संवसारांत सादेपणाक कसलेंच मोल ना. ना जाल्यार पळयात, आफ्रिकेत भारतीयांची दुर्दशा कित्याक जात्या? तांकां अमेरिकेत घुसूक कित्याक दिनांत? बाबडे सोरो पियेनांत. वायट प्रसंगा खातीर चार पयशे सांबाळटात. मरसर काम करतात. कोणाकडे ना झगडीं, ना तंटे. कोणालींय चार उतरां मोन्यांनी आयकून गप्प बसतात, तरी पदरांत बदनामी! अशें म्हणटात की ते आदर्शहीन जीण जगतात. ते जर जशाक तशे वागूक शिकिल्ले, तर कदाचीत थंयचे लोक तांकां सभ्य मानतले आसले. जपानाची देख आमच्या मुखार आसा. एकाच जैतान ताणे संवसारांतल्या सुदारिल्ल्या लोकांमदें सुवात मेळयली.

पूण गाढवाचो एक धाकटो भावूय आसा, जो ताच्याहून मात्सो उणो गाढव. आनी तो म्हणचे 'बैल'. ज्या अर्थानि आमी गाढवाचो प्रयोग करतात, हिन्दी भाशेन ताका, 'बछियाके ताऊ' अशें म्हणटात. कांय लोक

कदाचीत बैलाक मुखांत सर्वश्रेष्ठ म्हणटात जावये. पूण म्हाका मात अशें दिसना. बैल केन्ना-केन्ना मारताय बी. केन्ना-केन्नाय गाढवा प्रमाण ते हट्टीय दिसतात. आनीकय कांय बाबतींत ते आपलो असंतोश दाखयतात. ताका लागून तांचे स्थान इल्लें गाढवा परस उणे आसा, अशें म्हणचे पडटा.

झुरक्याकडे दोन बैल आशिल्ले. एकाचे नांव हिरु आनी दुसऱ्याचे मोती. दोगूय व्हडल्या बियाचे बैल आशिल्ले ते. करतां-करतां दोगांयमदें इश्टागत वाडीक लागली. दोगूय मौन भाशेन सुख-दुखबाच्यो गजाली करूंक लागले. ते एकामेकाची भास कशी समजताले, हें आमच्यांनी सांगूंक जावचे ना. तांचे भितर एक अशी गुपीत भास आशिल्ली, की स्वताक सर्वश्रेष्ठ मानपी मनीस लेगीत ती समजूंक शकचो ना! दोगूय एकामेकाक चाटून, एकामेकाचो वास घेवन, हुंगून एकामेकावयलो मोग दाखयताले. केन्ना-केन्नाय आपलीं शिंगां एकामेकांक तेकयताले. रागान न्हय, तर मोगान! झागड्यान न्हय तर फकाणान! दोन इश्टांमदें दाट इश्टागत जाल्याचे चिन्न आशिल्ले तें. अशें घडलेंना जाल्यार इश्टागतीक दाटाय आनी घटाय नासता. जेन्ना मानेचे जूंब बसतालें, तेन्ना दोगूय इश्ट अशे तरेन मान हालोवन चलताले की एकल्याचे पेज दुसऱ्याचे पडचो न्हय. चडांत चड पेज आपलेच मानेर उरचो. दनपारचे ना तर सांजेचे जेन्ना दोगूय सुट्टाले, तेन्ना एकामेकांक हुंगून, चाटून आपली थकसाण पयस करताले. दावणेंत जेन्ना सुके-फसके तण पडटालें, तेन्ना दोगूय वांगडाच उट्टाले आनी खावन वांगडाच बसताले. वांगडाच दावणेंत तोंड घालताले आनी वांगडाच खाताले. एकट्यान सोंड घाली तरच दुसरो घालताले, एकट्यान फार्टी काडली तर दुसरोय काडटालो.

मनशाच्या मनांत केन्ना किंते येत हें सांगूं नज. एक दीस झुरक्यान आपली बैलजोडी आपल्या मावोड्या धावून दिली. बैलांक किंते खबर, धनयान तांकां खंय आनी कित्याक धाडल्यात ते! ते समजले धनयान

तांकां विकल्यात. धनयाची ही करणी तांकां आवडली काय किंते देवाक खबर! पूण झुरक्याचो मेवणो गयू जोत घेवन घरा पावता म्हणसर नाका शेवट जालो ताका. फाटल्यान बडी माल्ली तर धांवले दाव्या-उजव्यान. दांव्याक धरून फुडें ओडले तर दोगूय फाटल्यान नेट लायताले. मारले जाल्यार दोगूय शिंगां खाला करून फोसां घालताले. देवान जर तांकां वाणी दिल्ली तर ते झुरक्याक विचारतले आशिल्ले, “तुंवे आमकां गरिबांक घराभायर कित्याक काडले? किंते लुकसाण केलें आमी तुंजे? दीस-रात मर मर मेले आमी. तुंजी सेवा आंग चोरून केन्नाच केली ना. आमी केल्ले कश्ट उणे पडटाले, तर आनीकूय करपाक फार्टीं सरचे नासले आमी. तुंजेकडे केन्नाच खावडी-बिवडीची कागाळ केली ना. तुंवे जें किंते दावणेंत उडयलें, तें मोन्यांनी खालें. अशें आसतना तुंवे आमकां ह्या दुश्टाक कित्याक विकले?”

दोगूय बैल आमोरेर नव्या ठिकाणार पावले. दिसभर भुकेन तव्मळटाले. पूण तांकां जेन्ना दावणेंत बांदले, तेन्ना तांणीं कित्याकच तोंड लायलेना. तांचे दोळे भरून आयले. जाका तांणीं आपलें घर मानलें, तें आयज सुटिलें. हें नवे घर, नवो गांव, नवी मनशा, सगळे-सगळे परके परकेशें दिसतालें तांकां! दोगांनीय आपले मोने भाशेन एकामेकांचो सल्लो घेतलो. एकामेकांचेर तिरपी नदर माल्ली, आनी गोठेले. जेन्ना सगळो गांव न्हिदून पडलो, तेन्ना नेटान दावीं तोदून ताणीं घरची वाट धल्ली. दावीं खूब घट आशिल्लीं. तीं बैल तोडटाले अशें कोणाकच दिसनासलें. पूण हांच्यांत आयज दुष्पट शक्त आयिल्ली. एकाच झटक्यान दोरां तुटलीं.

झुरको न्हिदेंतल्यान फांतोडेर जागो जालो. भायर येवन पळ्य जाल्यार बैल कुरवार उबे! दोगांच्याय गळ्यांत अर्दकुटीं दोरखंडां लांबतात. पायें धोपरा मेरेन चिखलान माखल्यात. दोगांच्याय दोळ्यांत मोगामिस्तूर बंडाय हुपेताली.

बैलांचे जाल्ले हाल पळोवन

झुरक्याचे दोळे भरून आयले. धावून वचून ताणे बैलांक वेंग मारली. दोगांकूय मायेन पोशेय-पोशेय पोशेले. प्रेमालिंगन दिलें. तांचो उम्यार उमो घेतलो. तो देखावो पळोवपा सारकोच आशिल्लो. घरांतले आनी घराभायर लितलेशेच पोरांटे उबे जाल्ले. ते टाळयो मारून-मारून बैलांक येवकार दिताले. गांवच्या इतिहासांत ही घटना अभूतपूर्व नाशिल्ली जायत, पूण म्हत्त्वपूर्ण मात निश्चीत आशिल्ली. बालसभेन थारायलें. पशु-वीरांक अभिनंदनपत्र दिवंक जाय. ते भायर कोणे घरसून भाकरे कुडको हाडलो, तर कोणे गोडाचो. कोणे कुंडो हाडलो तर कोणे सुक्या तणा मूठ!

“असले बैल कोणाकडेन आसचे नात.” एका भुरग्यान म्हणलें.

“इतले पयससावन एकटेच चलून आयले.” दुसऱ्यान तेंको दिलो.

“बैल न्हय ते, आदल्या जल्मांतले मनीस ते मनीस.” तिसरो उल्यलो. हें न्हयकारपाचें धाडस कोणाकूच जालें ना.

झुरक्याची बायल बैलांक दारांत पळोवन पिंजळ्ली. म्हणूंक लागली, “कोहले बेमान बोयल पळ्य. एकदीस लेगीत तिगलेना थंयसर. कोहलेंच काम कोरिनासतनाच येयले पळोन.” आपल्या बैलांचेर घेतिल्लो आल झुरक्याच्यान सोसूंक नज जालो. ताणे जाप दिली.

“बेमान कित्याक? तोण-बिण कांयच उडोवना आसतलें फुडचांत. ओहल्यानी कोहे रावतोले थोंय?”

“हूं, पुरो-पुरो! आयकोत कोणूय. तुमगेरूच पोडटा जोनावरांक खावोड. हेरांगेर फोकोत उदकार थेयताय.” झुरक्या बायलेन आपलो रुबाब दाखयलो.

“फुडचांत दोन तणाकाडयो उडयल्यो जाल्या पोवोन कित्याक येताहले.” झुरक्यान बायलेक तिडयली.

“हयव्होय! येयले पोवोन. कित्याक येवचे ना? आमजेर बोयलांचे लाड जाता तोहे कोणागेरूच जायना. पोटाक किंतेय घालून

मोरोसोर राबोयताय जोनावरांक. हे रांडग्याचे आवशी, येयले धावोन! आतां हांव पोयतां, पेंड-कुंडो कोण घालता पोय तो. सुकी तूस घालतां हांव. मोरता जाल्यार मोरों!” झुरक्या बायल रागान तण्ठणली.

बैलांनी दावणेंत तोंड घालें. सगळेंचे नीरस आनी बेचव! चव ना ती नाच, कसलीच ओलसाणूय ना. किंते खातले? ते निर्शेले. दुखेस्त जावन आशेन दाराकडे पल्यत रावले.

झुरक्यान मानायांक सांगलें, “तुज्यान इल्ली पेंड हाडून घालूं जायनाहली रे तेहां?”

“व्होनी थेयताहली माहां?”

“चोरून हाड मोरे.”

“ना रे बाबा, माहां नाहां तुमचे केस्तांव तुमी दोगांय एकूच आहाय.”

दुसरे दिसा झुरक्याचो मेवणो येवन बैलांक घेवन गेलो. हे पावट ताणे बैलांक गाड्याक बांदले. दोन-चार पावट मोतीन गाड्याक फोंडकुलांनी उडोवपाचे चिंतलें. पूण हिरून ताका समजायलो. तो इल्लो सोशीक आसलो.

सांजवेळा घरा येतकच गयून (झुरक्याचो मेवणो) बैलांक मोर्ट्या दोरखंडांनी बांदले. अशे तरेन कालच्या मस्तेपणाची ख्यास्त तांका भोगयली. आयजूय कालचीच सुकी तूस दावणेंत घाली. आपल्या बैलांक मात पेंड, कुंडो, पेज-निवोळ, सगळें दिलें. दोगांय बैलांचो इतलो अपमान केन्नाच कोणाकडल्यान जावनाशिल्लो. झुरको तांचेर बडी लेगीत उबारिनाशिल्लो. छू केल्यारूच बैल पळटाले. हांगा मेळटालो तो फकत मार! आत्मसन्मानाची व्यथा आनी दावणेंत सुकी तूस! तांणी दावणेकडे ढुंकून पळ्यलें ना.

दुसरे दिसा गयून बैलांक जोताक बांदले. पूण दोगांनीय पांय ना उखलपाचो सोपूत घेतलो. गयू तांका मारून-मारून खर्शेतालो. पूण दोगूय जाग्यावयल्यान कशेच हालनासले. एकदां तर दया-माया नाशिल्ल्या गयून हिरूच्या नाकार दांडे मारून तें फोडलें. तें पळोवन मोती रागान तांबडो जालो. ताच्यान

राग सोसूक जालो ना. नांगरूच घेवन धांवलो. नांगर, दोर, जूंव, जोत सगळें तुटून-फुटून सगळें खिळाखिळें जालें. गळ्यांत व्हडलीं-व्हडलीं दोरखंडां नाशिल्लीं जाल्यार दोगांकय पकडप कोणाकच शक्य जावचे नासलें.

“पळून वचप व्यर्थ!” हिरून आपले भाशेन जाप दिली.

“तशें जाल्यार आतां तुझी धडगत ना.” मोतीन शिटकावणी दिली.

“मार पडल्यार पढूं दी. बैलांच्या जल्माक आयलां, मार कसो चुकतलो!”

गयू दोन मनशां वांगडा धावन येता. तिगांच्याय हातांत दांडे आसात.

“दांडे घेवन येतात रे! शिकोंब बुध? हांव एकटोच पुरो.” मोतीन म्हणलें.

“नाका रे म्हज्या भावा उटून उबो राव.” हिरून मोतीक समजायलो.

“म्हाका बी हात लायत जाल्यार दोगांक तरी गुडडीतां हांगाच.”

“नाका आमच्या जातीचो धर्म न्हय तो!”

मोती मनांतल्या मनांत जळफळ्यां. इतल्यान थंय गयू पावलो. बैलांक पकडून घेवन गेलो. देवा दयेन हे फावट ताणे मार-फार केलो ना. आनी केल्लो जाल्यार मोती चड ओगी रावपाचो! ताच्या दोल्यांतलो उजो पळोवन गयू आनी तांचे वांगडी किंते समजूक जाय ते समजल्ले. हे वेळार मारते व्हरप शाणेपणाचे आसा, अशें म्हून ते थंयच्यान बैलांक घेवन कडसरले.

आयजूय दावणेंत कालचीच सुकी तूस. दोगूय चुपचाप उबे. घरांतले लोक जेवणाक बसले. तेच वेळार एक ल्हानशी घटना घडली. एक ल्हान चलीभुरगें हातांत दोन रोट्यो घेवन भायर आयलें. दोनूय रोट्यो ताणे दोनूय बैलांक एक-एक खावयली. एके रोट्येन तांच्या पोटाची भूक शांत जावची ना. पूण तांच्या काळजाची भूक मात शांत जाल्ली. बैलांक हांगाय सज्जनांचो वास लागलो. तें चलीभुरगें दुखेस्त आशिल्लें. ताची आवय मेल्ली. सवतावय दीस-रात पेटटाली. ताका

लागून बैलांविशीं ताका आपलेपण निर्माण जाल्लें. दुखेस्तांचे दुख्ख दुखेस्तांकच कळपाचे न्हय?

दोगूय आतां दिसभर शेतांत जोत ओडटाले. सांजे वेळार गोठ्यांत येवन दांव्याक लागताले. तेंच चली भुरगें रातिचें येवन रोट्यो भरयताले. ह्या प्रेमप्रसादान बैलांची इतली बरकत जाताली. की दिसान दीस सुकी तूस खावनूय बैल फुलून वताले. तरी दोगांच्याय दोल्यांनी, नसांनसांनी बंडाय रिगिल्ली.

एक दीस मोतीन मूक भाशेन म्हणलें, “आतां कशेंच जायना रे सोसूक हिरू!”

“किंते करपाचें चिंतलां?”

“एकल्याक तरी शिंगार घेवन भायर मारतां.”

“ह्य रे, पूण त्या भुरग्याचें किंते जातलें? तें आमकां सदांच रोट्यो खावयता मरे! अनाथ जावचें ना रे तें?”

“तशें जाल्यार घरकान्नीकूच उबारून भायर मारतां. तीच त्या भुरग्याक मारता.”

“पूण अस्तुरेचेर शिंग मारप पाप, हें विसरता तू.”

“छे, तू किंतेच करूक दिना! तशें जाल्यार चल, ऊठ आतां कोणाकय तरी मस्तून पळून वचू या.”

“हां, हांव तुजें हें मानून घेतां; पूण हीं येदी व्हडलीं दोरां तुटतलीं तरी कशीं?”

“एक उपाय आसा. पयलीं दोरां मातशीं चाबुया मागीर एका झटक्यान तुटटलीं.”

“रातीकडे भुरगें सदांभशेन रोट्यो घेवन आयलें. बैलांक भरोवन गेलें. दोगूय आतां दोरयो नेटान चाबूक लागले. पूण मोटे दोर तोंडान वचना जाले. बाबडे परत-परत चाबत रावले.

अकस्मात घरचे दार उक्ते जालें. तेंच चलीभुरगें भायर आयलें. दोगूय मान बागोवन भुरग्याचे हात चाटूक लागले. दोगांनीय शेंपडच्यो वयर केल्यो. त्या

चलीभुग्यान बैलांचीं मार्थीं सांसपिलीं आनी म्हणलें, “सोडटां, मोन्यार्नी पळात. ना जाल्यार हे लोक मारतले तुमकां. घरांत गजाली जातात. तुमच्या नाकांत वेसण घालपाचे विचार चलल्यात..”

ताणे दावें सोडलें. पूण दोगूय थंयच उबे. मोतीन आपले भाशेन म्हणलें, “चल मरे आतां!”

“या रे बाबा, पूण ह्या पोराचें कितें? त्रासांत पडटलें. सगळीं हाचोच दुबाव घेतलीं.” म्हण्टा म्हणसर तें भुर्गें मोट्यान आइडलें, “आत्याले दोगूय बैल सुटले! ओ दादा, बैल पळोवन वैता रेड्ड धांवात-धांवात!”

गूय काचाबूल जावन भितरल्यान भायर आयलो. बैलांक धरूंक धांवलो. ते आनीकूय नेटान धांवले. गयून ब्हडल्यान बोब मारली. मागीर ताणे गांवच्या लोकांक एकठांय केले. इतले म्हणसर दोगांय इश्टाक आनीकय पळून वचपाची आयती संद मेळळी. ते धांव-धांव धांवले आनी फुडें वाट विसल्ले. जे वळखिच्या रस्त्यान ते आयिल्ले, ताचो पत्तो लागलो ना. नवे-नवे गांव मेळूंक लागले, तेन्ना एका शेताधडेर उबे रावन चितूंक लागले, की आतां फुडें कितें करचें!

“अशें दिसता, की वाट चुकले.” हिरून दुबाव उक्तायलो.

“तूं शेंपडी तुटसर धांवलो. थंयच आडवो घालपाचो.”

“तशें केलें जाल्यार लोक कितें म्हणटले आसले? तो सोडूं आपलो धर्म, आमी कित्याक सोडचो?”

दोगांच्याय पोटांत भुकेन कावळे रडटाले. फुड्यांत मटारचण्याचें शेत पातळिलें. देवन लागले चरूंक. जसो आपल्याच बापायचो फात! चरतां-चरतां हे वटेन ते वटेन पळोवन सुलूस घेताले, कोण्य येत-बीत म्हूण!

आतां पोट भल्लें. दोगांनीय स्वतंत्रतायेचो आनंद भोगलो. हांगा-थंय

“तशें जाल्यार मर हांगाच, हांव पळटां!”

“आनी तो तुज्या फाटल्यान धावन आयलो जाल्यार?”

“तशें जाल्यार कसलोय तरी उपाय सोद”

“उपाय आसा.”

“उलय!”

“दोगांनीय फाटल्या-फुडल्यान मार दिवन दुखापत करपाचो. हांव फाटल्यान धपको दितां, तूं फुडल्यान दी. दोशींवर्शी मार पडलो जाल्यार पळत सुटलो. जसो तो म्हजे वटेन घुंवलो, तसो तूं फाटल्यान पोटांत शिंग घुसय. जीव वचपाचो भंय आसा, पूण ताका दुसरो उपाय ना.”

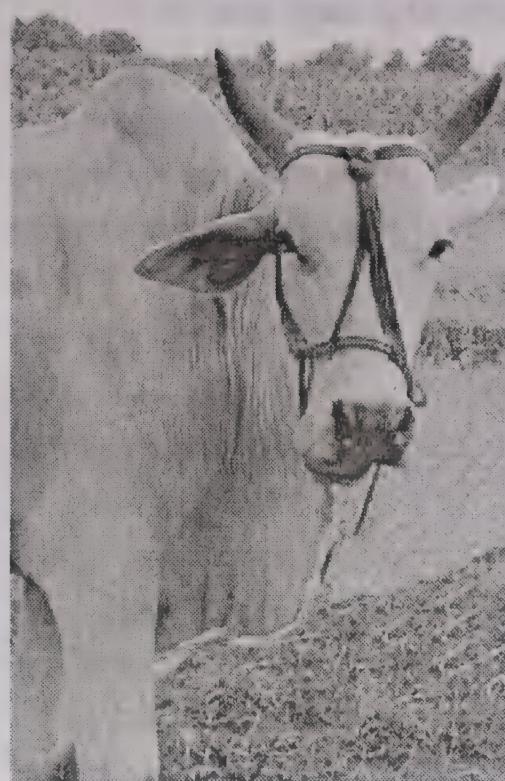
दोगूय इश्ट जिवार उदून झुजूंक लागले. बैलाक अशे तरेन संघटीत शत्रुकडे झुजपाचो अणभव नासलो. तो एकाच शत्रुवांगडा मल्लयुध खेळपी! ताणे फुडल्यान हिरूचेर उडी घेतली मात, फाटल्यान मोतीन रस्तीन धोंगशीलो. बैल घुंवलो तेना हिरून धांवडायलो. बैलाक दिशिलें, आपूण एकेकल्याक जमनीर लोळ्यतलों, पूण हे दोगूय वस्ताद! ताका ही संद ते कशीच दिनासले. एकदां ताणे हिरूचेर तिडकीन हल्लो केलो. तो ताचो शेवट करूंक सोदतालो. पूण ताचें सादलेना. मोतीन कुशीच्यान येवन ताच्या पोटाक शिंग तोपलें. शेकीं पोराक जखमी जावन थंयच्यान पळ काडचो पडलोच. दोगूय इश्ट बैला फाटल्यान इतके पैस धांवले की बैलान थकून जमनीक फाट तेकयली. तेन्ना तांणी ताका सोडलो. दोगूय इश्ट आतां जैताचे नशेन शेंपडी फुलोवन चलताले.

“म्हज्या मनांत आयिलें, की बोचडेच्याक गुइडोवन मारचो.” मोतीन आपले सांकेतीक भाशेन राग उक्तायलो.

“मेल्ल्या वैच्याचेर शिंग मारप समा न्हय.” हिरून आपलो तिरस्कार उक्तायलो.

“धोंग हें सगळें. दुस्मानाक असो लोळोवंक जाय, की तो परत उठचो न्हय!”

“आतां घरा कशे पावतले हाचो



खोशेन उडयो माल्ल्यो. फोंसां घालीं. उपरांत शिंगांक शिंगां तेकयलीं. मागीर एकामेकांक धुकलूंक लागले. मोतीन हिरूक अशे तरेन फाटीं रेटलो, की ताका थंयचे एके खळयेंत उडी घेवची पडली. तेन्ना तोय क्रोधीत जालो. आवा-शिवा करून उठलो, आनी मोती फाटल्यान लागलो. मोतीन चिंतलें आतां खरें न्हय. खेळावयले झागड्यांचेर पढूंक शकता. तो आपूण जावन कुशीक सरलो.

“आरे! हें आनी कितें? एक खुबळिलो सशक्त बैल चलून येता. पावलोच म्हज्यांत. बैल खंयचो हत्ती तो हत्ती! ताका टक्कर दिवप म्हणल्यार मरण! ताचे वाटेक वचनासतना रावलेय जाल्यार जीव वाचपाची शक्यताय उणी. कितलें भयांकृत खुमणे!

“फसले रे फसले! आतां जीव कसो वाटेवपाचो? कसलोय तरी उपाय काढ सोदून.” आपले मुके भाशेन मोतीन म्हणलें.

“आपलेच घरेंडेंत आसा. ताचेकडे सैल रावंक उपकारचें ना.” हिरून आपली चिंता उक्तायली.

“पळून गेल्यार कशें?”

“तें भिजूडपण जातलें.”

विचार कर.”

“पयलीं कितेंय खावया, आनी मागीर पळोवया.” मुखार चवळी-अळसांद्याचे शेत पातळिलें. फाटीं-फुडें पळेनासतना मोती घुसलो तातूत. हिरु ताका आडायतालो. पूण मोतीन ताचें कितेंच आयकलें ना. दोन घास खाल्ले मात, दोन दादले मनीस हातांत दांडे घेवन धावून आयले. दोगांय इश्टांक मदें घाले. हिरु मेरेर आशिल्लो. तो सुटलो. मोती भरिल्या शेतांत मदेंच आशिल्लो. ताचे खूर चिखलांत मुंगरुंक लागले. पळूंक शकलो ना, आयतोच सांपडलो. हिरुन चिंतलें, वांगडी संकश्टांत सांपडला, आयलो परत! फसले जाल्यार एकामे काचो वांगोड सोडचो न्हय. राखणदारांनी ताकाय पकडलो. सकाळीं दोगांकूय व्हरुन एके काळखाकुडींत बंद केले. दोगांय इश्टांचेर पयलेच खेप असलो प्रसंग आयिल्लो, की तांकां दीसभर उपाशीं रावचें पडलें. एक लेगीत तणाची काडी तांचे दावणेंत पडली ना. हो नवो धनी कसो आसा, हें तांकां कळळेना. हाचे परस गयू बरो आशिल्लो जावंये, असो विचार तांच्या मनांत येवन गेलो. हांगा काय म्हशी, काय बोकड्यो, काय घोडे, काय गाढवां आशिल्लीं, पूण कोणाच्याच म्हज्यांत कसलीच खावड दिसली ना. सगळीं मडीं कशीं जमनीर पऱ्हन आशिल्लीं. काय इतलीं अशक्त जाल्लीं, की तांच्यांनी उदून उबीं लेगीत रावंक जायनाशिल्लें. दोगूय इश्ट दीसभर फाटकाकडे दुकूदुकू करून पळयत रावले. पूण खावड घेवन कोणूच आयलो ना. तेना दोगांनीय वण्टीची खारी माती चाटूक सुरवात केली. पूण ताणे तांकां तृप्ती कशी मेळठली?

रातीकडेय जेना कायच खावड मेळळीना तेना हिरुचें काळीज बंड करून उठलें. तो मोतीकडे उल्यलो, “आतां म्हज्यान रावंक जायना रे मोती!”

जमनीकडेन पळोवन मोतीन ताका जाप दिली, “म्हाका तर दिसता, की म्हजो अंत आतां लागीं पावला.”

“इतले बेगीन हार मानू नाका रे भावा म्हज्या! हांगाच्यान पऱ्हन वचपाचो उपाय सोदून काईंक जाय!”

हें सांगता आसतना हिरुचो गळो दाटून आयलो.

“चल, वणत मोऱ्ह या.”

“म्हज्यान आतां कायच जावचेले ना.”

“पळेलें, तुजो होच हट्ट आड येता.”

“धाडस जायना रे कितेंय करूंक.”

आडच्याची वणत कच्ची आनी फसफशीत आशिल्ली. हिरु घटमूट आशिल्लो. ताणे शिंगाचीं तोकां वण्टींत घुसयलीं. शिंगां आनीकय नेटान रोमलीं, तेना मातयेचो एक दिपळो धस्स करून पडलो. आतां हिरुक इल्लो चडच नेट आयलो. ताणे फाटीं-फुडें सरून वण्टीचेर धपक्यार धपके दिले. प्रत्येक धपक्यान इल्ली-इल्ली माती कोसळूंक लागली.

तेच वेळार कोंडवाडच्याचो राखणदार हातांत लापयावं घेवन आयलो. ताणे जनावरांची हाजेरी घेतली. हिरुचीं मस्तेपणां राखणदाराक मातूय मानवलींना. ताणे हिरुचे फाटीर दांड्यांचो पावस घालो आनी ताका जाड जूड दोरखंडांनी बांदलो.

थंय पऱ्हन आशिल्ल्या मोतीन म्हणलें, “शेकीं मार खावचोच पडलो मरे? कितें फायदो जालो इतलें करून?”

“शक्तीचो अदमास तरी गावलो ना?”

“अदमास घेतलो, आनी बंदखणींत पडलो.”

“झुंजत रावतलों, पऱ्ह पडल्यार बंदखणींत!”

“जीव गमावन बसतलो.”

“काय परवा ना. कसोय तरी मरतलोंच. पळय, वणत पऱ्हिली जाल्यार कितले जीव वाचतले आशिल्ली ते. कितले भाव बंदखणींत पऱ्हन आसात हांगा. कोणाच्याच जिवांत जीव ना. आनी दोन-

चार दीस अशेच पऱ्हन उल्ले जावतले.”

“हां, तें खरें तुजें! बरें उत्तर, हांवूय नेट धरतां.”

मोतीनूय तेच सुवातेर शिंथोडीशी माती झडली. हिम्मत वाच अशे तरेन मोतीचे धपके बसूंक लागली. तो आपल्या दुस्मानाचेर मात्र तरेन ताणे सुमार दोन वरां मेरेन शक्तीचो अदमास घेतलो. उपरांत वादेन वरां एक हात वयल्यान कोसळूंक मागीर ताणे दुप्पट शक्तीन दुसरं माल्लो. तेना अर्दी वणत पडली. वण मात, अर्दमेलीं सगळीं जनावरां लागलीं. तांच्या जिवांत जीव आयल घोडयो सरपटत पऱ्हन गेल्यो. उपरांत गेल्यो. ताच्या उपरांत म्हशीनी कूस पूण गाढवां कशींच हाल्लीं नांत विचाल्लें, “तुमी दोगूय धांव मारिने एका गाढवान जाप दिली पकडले जाल्यार कोणेय?”

“पकडल्यार कितें सगळ्यांक पळपाची संद आसा. पळात!”

“आमकां भंय दिसता. हांगाच पऱ्हन रावतात!”

अर्दी रात सोंपून गेल्ली. गाढव अजून उबे रावन चिंताले, धांव ना धावचें! मोती आपल्या इश्टांक तोडपाच्या कामाक लागलो. जेना तो तेना हिरुन म्हणलें, “तूं वच. म्हाका हांगाच. फुडें खंयीं तरी भेटले तर भेटले मोतीचे दोळे भरून आयले म्हणलें, “तूं म्हाका इतलो सुवार्थी सेरे हिरु! इतले दीस आमी वांगडा वांगडाच मरुया.”

हिरुन म्हणलें, “खूब मार पळेक म्हणटले हीं सगळीं तुजींच कारासतलीं.”

मोतीन गर्वान म्हणलें, “गुन्यावान तुज्या गळ्यांत बंधन पडलां,

ताका लागून जर म्हाका मार पडलो तर कसली चिंता? धायेक जाणांचो जीव वाचले, हें किंते थोडे जाले? तांचे, सगळ्यांचे आशिर्वाद तरी मेळटले.” अशें म्हणत मोतीन दोगांय गाढवांक शिंगांन धुकलून-धुकलून आडच्याभायर घालीं, आनी आपल्या बंधू म्हन्यांत येवन न्हिदलो.

सक्काळीं उटून कारभारी, चौकीदार आनी काय हेर कर्मचाऱ्यांमधीं कसलीं तरी खलबतां चलतालीं. तीं हांगा सांगपाची गरज ना. मोतीक मरसर मार पडलो, इतलें सांगल्यार पुरो. इतलें करून मोट्या दोरखंडान बांदून घालो.

एक सप्तकभर दोगूय इश्टथंय बांदून उल्ले. कोणेच तणाची काढी लेगीत तांच्या मन्यांत उडयली ना. हां, एका वेळचें उदक येतालें म्हन्यांत. तोच तांचो एक आधार आशिल्लो जगपाचो. दोगूय इतके अशक्त जाल्ले की, तांच्यांनी उटूंक लेगीत जायनाशिल्ले. भायल्यान सगळ्यो बरी दिसताल्यो हइड्याच्यो!

एक दीस वाडच्याभायर पेरांवाचें धोलके वाजलें. दनपार जातां-जातां म्हणल्यार पन्नास-साठ लोक एकठांय जाले. तेन्ना दोगांय इश्टांक भायर हाडले. तांकां लोकांक दाखोवपा खातीर उबे केले. ते पळचे न्हय म्हून तांची राखण जावंक लागली. लोक येवन-येवन तांकां पळोवन तोंड वांकडे करूंक लागले. असल्या मरतुकड्या बैलांक कोण विकतो घेतलो?

सहसा एक दीस थंय एक खाड्यो आयलो. रागीट चेन्याचो, रगताळलेल्या दोळ्यांचो. येवन ताणे दोगांय बैलांच्या कुल्यांचेर थापटचो मारल्यो आनी कारबाऱ्यांकडे किंते तरी उलोवंक लागलो. ताच्या चेन्याकडे पळोवन दोगांकूय अंतर्ज्ञानान कांपरो भल्लो. तो कोण आनी तांकां सांसपिता कित्याक, हे बाबतींत तांकां आतां मातूय दुबाव उल्लो ना. तांर्णी भियेत-भियेत

एकामेकाकडेन पळोवन मान सकल घाली. हिरून म्हणलें,

“गयूच्या घरांतल्यान ओगीच पळून आयले. आतां कशेच वाचनांत.” मोतीन एका नास्तीकाभशेन जाप दिली, “अशें म्हणटात की देव सगळ्यांचेर दया करता.

भंयान पडत-मरत धांवताले. कारण चाल मात्शी धिमी जाल्यार फाटीर दांडो पडत म्हून भंय आशिल्लो.

वाटेर एक पांचवेंचार पालसण गावलें. थंय गायो-म्हशींचो आसपाव आशिल्लीं गोरवां चरतालीं. सगळीं जनावरां खोशेन भरिल्लीं, ताजेल्लीं आनी सडसडीत जाल्लीं. कोण शेपडी वयर काढून धांवतालीं, कोण गोठेवन खुशालभरीत जावन रवंथ करतालीं. कितलीं सुखान जगतालीं तीं गोरवां! पूण सगळी सुवार्थी आशिल्लीं. कोणाक कसलीच चिंता नासली की, तांचे दोन भाव वांकेराचे तावडेंत सांपडल्यात, दुखवांत पडल्यात!

आतां दोगांच्याय लक्षांत आयलें, की वाट सबकळीची आसा. हां, हेच वाटेन गयू तांकां घेवन गेल्लो. तेंच शेत, तेंच भाट, तोच बांद, तोच गांव! सगळेच वळखी-वळखीचें. आतां तांच्या पायांची गती इल्ली-इल्ली वाढूंक लागली. जिवाक थाकाय आयली. दुर्बळकाय नाच्च जाली. आरे वा! तें पळय आमचें घर आयलें! हेच बांयचेर आमी मोट चलोवंक येताले. हां, हीच ती बांय! मोतीन म्हणलें, “आमचें घर लागीं पावलें.”

हिरून जाप दिली, “चल देव पावलो.”

“हांव आतां घराकडे पळ काडां.”

“हो सोडटलो तुका?”

“ताचो हांव आतां जीव घेतां!”

“नाका-नाका धावन ठिकाणार वच. थंयच्यान आमी फुडें वच्चें न्हय.” दोगूय सान पडकांवरी उडयो मारीत आपल्या ठिकाणार वचून उबे रावले. खाड्यो फाटल्यान-फाटल्यान धावन येतालो. झुरको आंगणांत बसून धग घेतालो. बैलांक पळोवन ताणे एकूच धांव माल्ली. वचून एकट्या-एकट्याक वेंग माल्ली. बैलांच्या दोळ्यांतल्यान खोशेच्या दुकांच्यो झारी व्हावूक



आमचीच दया कित्याक येना काय ताका?”

“आमचें जगप-मरप देवाक सारकेच. चल, जावंदी ताका जाय तशें. थोडे दीस तरी ताचो सांगात मेळटलो. एकदां ताणें त्या भुरग्याच्या रुपान वाचयलें आनी आतां वाचोवचो ना?”

“हो मनीस आमचो गळो कापतलो, पळयतलो तू!”

“कापूं दी. काळजी कित्याक करता? मांस, चामडे, शिंगा सगळे कसल्या ना कसल्या कामाक येतलेंच!”

पावणी जाली आनी ते दोगूय इश्टत्या खाड्या वांगडा चलूंक लागले. भयान दोगांचेय सगळे आंग थरथरतालें. बाबड्यांचे पांय लेगीत सारके उखलनाशिल्ले. पूण मारा

लागल्यो. दोगूय बैल झुरक्याचे हात-पांय चाढूक लागले.

खाड्यान वचून बैलांच्या दोरांक हात घालो. झुरक्यान म्हणलें, “बैल म्हाजे.”

“तुजे कैसे बे! मैं गोरवांकार से पावणेपर लाया मरे!”

“ओहें, माहां दिसता तुयें चोरून हाडला. चोल इंगाचो तोंड झेवन. बोयल माझे. इकपा आहल्यार हांव इकतोलों. माझ्या बोयलांक पावणेर कोण काडलो?”

“स्टेशन पर जाता हूं, रेपट करता हूं, पुलिसको.”

“बोयल माझ्या दारार उबे आहाय, ती गोवाय पुरोना तुहां?”

खाड्यो पिंजळ्यो. बैलांक फोरसान धरपाक दोन पावलां फुडें गेलो. तेच वगतार मोतीन शिंगा फुडें केली. खाड्यो फार्टीं सरलो. मोती ताच्या फाटल्यान धांवलो. खाड्यो गांवाभायर पावलो, तेन्ना मोती थांबलो. पूण

उबो रावन खाड्याच्या वाटेकडे नदर मारीत रावलो. खाड्यो पयस रावन मेत्यार खातालो, गाळी संवतालो, फातर शेवटून मारतालो. मोती एक जैतवंत वीर कसो खाड्याचो रस्तो आडावन उबो आशिल्लो. गांवांतले लोक हो तमासो पळोवन हांसताले. खाड्यो हार खावन गेलो आनी मोती जैतवंताच्या झेतान चलत आयलो. हिरून म्हणलें, “हांव सामको भिल्लों, रागा भारार तूं ताका जितोच मारीत बी म्हूण!”

“ताणे जर म्हाका हात लायला, तर ताका हांव मारल्या बगर कसोच सोडचो नासलों.”

“आतां आनीक येना तो.”

“आयलोच जाल्यार पैसुल्ल्यानूच घेतां खबर!”

“आनी गुळी घाली जाल्यार?”

“मरतलों, पूण ताच्या उपेगाक तरी पडचो ना.”

“आमच्या प्राणाचें मोल मोल कोणाकूच ना!”

“हाचें कारण आमचें सादेपण थोड्याच वेळान तण-पेंडीन दा भरली. दोगूय इश्ट खावंक लागले. झुरको रावन तांकां पोशेतालो. विशेक भुरगे हो तम पळयताले. गांवभर उत्सवाचें वाताव खेळटाले.

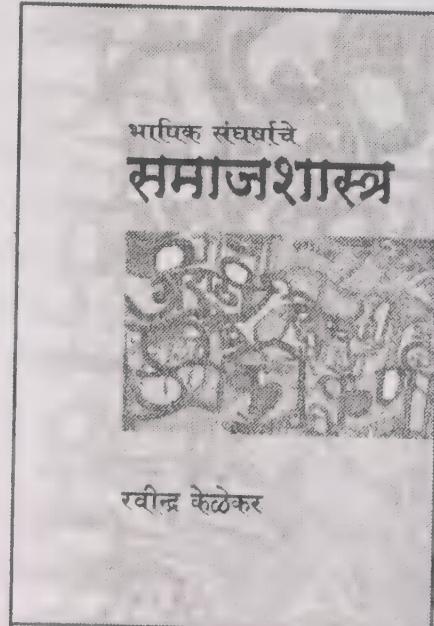
तेच वेळार घरकानीन-झुरक बायलेन येवन तांच्या फाटीर हात भोवडायल

झुळझुळ

(प्रेमचंद हांचे हिन्दी कथेचो कोंकणी रुपकार)



- न. ध. बोरके
मास्कारेन्हस वाडे
व्हडले - गांव
फोन : २२१८१४०



मूल्य : रु. 135/-
(ट. ख. नि.)

भाषिक संघर्षाचे समाजशास्त्र

बहुभाषाप्रेमी चिंतक, उत्तम मराठी व कोंकणी लेखक — भारतीय ज्ञानपीठ पुरस्काराने सन्मानित, पद्मभूषण श्री. रवीन्द्र केळेकर यांनी समाजभाषाविज्ञानाच्या आधारे गोव्यात मराठीच्या विरोधात लिहिलेल्या लेखांपैकी काही संपादित आणि भाषांतरित लेख, तसेच हिंदी-हिन्दुस्तानी संघर्ष, देशी भाषा व इंग्रजी संघर्ष यांच्या अंतःप्रवाहाचे विवेचन.

लेखक : पद्मभूषण श्री. रवीन्द्र केळेकर

अनुवाद व संपादन : डॉ. अरुणा दुभाषी



प्रकाशक : राजहंस वितरण

1, मीनाक्षी बिलिंडग, डॉ. क्लोलफांगु द सिल्लू मार्ग, पणजी, गोवा - 403 001

फोन : (0832) 2220320 / 2232177 E-mail : rajhaunsvitaran@dataone.in

सैम-सोला....!

पावत्यांत नाचत वाटेट
 बांद घालून उदक
 आडावप, आनी
 आपणेच कागदारयो
 बोटी, होडयो करून
 सोडप आनी कोणाची
 बोट फारूट वता,
 कोणाची पयली
 तडीक लागता ही
 सर्त लावन
 चिखलान हात पांय
 माखपी आनी शाळा
 लागीं पावतगीच
 मातशा धर्त्याशा
 उदकाचो कोणारो
 दोहून तातूंत हात
 पांय धुवन 'आपूण'
 त्या गांवचेच न्हय,
 अशा तोंडान घंटा
 जावचे पयलीं धांवत
 वचून आपापत्या
 जाऊयाऱ्य बसापी भुर्णीं
 हुशाऱ्य म्हणप काय
 हळशिकावणी?



आदिमानवाच्या काळांत मनीस सैमाक सामको लागशिल्लो; न्हय, एकरूप, एकाकार जावन आशिल्लो. झाडां-पेडांनी, रानां-दोंगरांनी रावप, तांचीच पाळां-मुळां, फुलां-फळां खावन जगप, तांच्या पानां खांद्यांनी आपली लज लिपोवप! तांच्याच खुट्यां-खोडांचीं घरां बांदून, तांच्याच पानांनी खोपी शिंवप. वत, पावस, शिंयांपसून आपली राखण करप आनी सैमाच्या आदारान जियेवप! फुडें मागीर-कुपादर एकमेकांक घांसून उजो लावपाचो सोद जाणे लायलो ताणे हें सैमलागसारपण हळुहळू पैसावपाची देख समाजाक घालून दिली म्हणूं येत.

नंयच्या कुसव्यांत शेत-भात लावन आनी उदकांतले नुस्तें, झळके खावन आपले 'उदर भरण' करपी मनीस आयज फास्ट फुडाच्या भजनाक लागलो. व्हडल्या व्हडल्या बिल्डींगानी-काँक्रिटच्या रानांनी फस्कांनी रावंक शिकलो आनी सैमापसून पयसावतच गेलो.

दर्याची गाज काळखाच्या पोटाक चिरून अंतःस्करणमेरेन खोस रिगतकीच काळजाच्या गांवांतल्यान भायर सरपी

उत्फर्के-काळीज तोडून फोडून वयर सरपी मन मळब भरून उडोवपी तीं ल्हारां जाणी अणभवल्यांत ताकाच खरो सैम कळ्या अशें हांव मानतां. एक रात तरी दर्या लागसार राबितो करून आयिल्ल्या भावूक मनाक हो अणभव येवंकच जाय. आनी जाका तो येवंक ना तो मात कपलफुटको! नातर खळखळ व्हांवपी, नितळ उदकाच्या मर्दी मर्दी खडपां आशिल्लो पाण्टो, त्या फातरांचेर बसून त्या झुळझुळपी, सुळसुळपी उदकांत पांय बुचकळायत ते ल्यीक साथ दिवपी काळीज आनी दोशीं वटांनी आशिल्ल्या झाडां-रुखांचेर बसून गावपी शेवण्या सुकण्यांचे कान-मन सुखावपी आवाज तुमी आयकल्यात? ल्हानपणासावन हांवें हें अणभवलां आनी आज ते खोशेक आडनदर करून डोंबिवलीसारक्या मुंबयच्या उपनगरांत रावतां. नितळ निवळ उदकांतल्या इल्ल्या इल्ल्या बुराट्यांक उदकांत हाताचो पोसो धरून वा वालो पातलावन अळंग हातशिवपी हातांक आतां ह्या शारांतल्या फिश टँकांत खाण उडयतगीच तांतल्या त्या रंगयाळ्या नुस्त्यांक पळोवन खोशी मानची पडटा हें दुर्भाग्य न्हय

आवय कोंकणी
उलोवन वातावरण
निर्भिती करता.
भुरग्यांक
चिह्नदायतना ती
आलय म्हणता.
काणयो टांगता.
भुरग्यांकडेन
उलयताना ती
खाशेलीं उतरा
वापटता.
अस्मितायेचे भान
तांचे भितर
जागयता.
रांडकृतायेची
मुळां तीं तांचे
भितर रुजयता
आनी भाषेचो
मळो तांचे खातीर
फुलयता.



कोंकणीच्या लौकीक उदरगतीक बायलांचोच चड सहभाग आसा. ताका लागून तर कोंकणी तिगून उरल्या. नाजाल्यार ती मरुन वचपाची. बायलांक लागून ही कोंकणी भास जिती आसा.

खंयचीय भास तीन तरांची आसता. रांदचेकुडींतली भास. वेब्हारांतली भास आनी तिसरी साहित्यिक भास. रांदचे कुडींतली भास म्हळ्यार घरांतली आवय भुरग्यांकडेन, घरच्या लोकांकडेन, सोयन्याधायन्यांकडेन उलयता ती भास.

गोंयकार गोंय सोडून महाराष्ट्र, कर्नाटक आनी केरळांत गेले. थंय ताणी देवाबराबर आपली भासूय व्हेली. दादले त्या त्या वाठारांतल्या वातावरणांत भरसून गेले. थंयची भास ताणी आपल्या वेब्हारांत वापरूक सुरवात केली. पूण बायलांनी रांदचे कुडींत कोंकणी सांबाळून दवरली. कोंकणीच्या उदरगतीक बायलांचे हें केंद्रे व्हडलें योगदान!

मैलामैलाचेर भास बदलता. तशेंच खूब वर्सनीय बी भाशेंत बदल जाता. तसो बदल केरळ आनी कर्नाटकांतले कोंकणीत बी जाला. थंयचे प्रादेशीक शब्द तातूंत

भरसल्यात. पूण ताका लागून कोंकणी विविंगड उतरांचो सांठो भरपूर वाडला. गर आसा ती समांतर उतरांचो कोश करपाच तसो कोश जातकीच आमची कोंकणी कितल संपन्न आसा हाचो आमकांच दिशाव जातलो. कोंकणीची तांक जगाक समजतली

घर ही भुरग्यांची पयली शाळा आन हे शाळेंतली पयली गुरु म्हळ्यार आवय आवय ही एक व्हड शक्त. बायलांमद सहनशक्ती आसता. ती प्रामाणीक आसता तिचे भितर टीमवर्क करपाची सहजतार आसता. दुसऱ्यांक मदत करपाची तांक आसता. तांचे भितर सेवाभाव आसता. ही बायल जेना आवय जाता, तेना तिचे हे गूण आपशीच भुरग्यांमदी येतात. कित्याक भुरगी पयली आवयची नक्कल करतात. चलो जाव चली आवय करता तशें तांकां करचे आसता. ज्या भुरग्यांच्यो आवयो नोकरी करतात तांची भुरगीं पर्स खाकेत मारून आवयचे जोतें घालून ‘ऑफिस ऑफिस’ खेळटात. जांच्यो आवयो नोकरी करिनात तांचीं भुरगीं आयदना घेवन खेळटात. लामाणी बायलांचीं भुरगीं माथ्यार फातर धरपाचे खेळ खेळटात.

आवय भुरग्यांभितर आवयभाशेची

जाण फुलयता. अस्मितायेचे भान भुरग्यांभितर जागयता. ती जो संस्कार भुरग्यांचेर करता, ताका जो भावनीक आदार दिता तो मुखावेले जिणेंत भायल्या जगांत वावुरतना ताका उपयोगी पडटा. व्हड व्हड प्रज्ञावंत आनी प्रतिभावंत आपल्या आवयची तुस्त करतात. आवयक लागून आपूण हांगा पावलों हें ते आवर्जून सांगतात. आनी ते आवयखातीर किंतें करपाची तांची तयारी आसता.

बायल एक आदर्श गृहिणी आसता. ती जें किंतें रांदता तें भुरगीं जेवतात. आपले आवयचे हातचें जेवण भुरगीं केन्नाच विसरनांत. आपल्या खाणाजेवणावरवीं बायलांनी कोंकणीची खाद्यसंस्कृती सांबाळ्या. (बायलेन कितलेंय बरें रांदू, आवयच्या जेवणाची रुच तूं रांदता त्या जेवणाक ना अशें दादले म्हणटात.) चवथ, दिवाळी, श्रावणांतल्यो परबो, गांवांगांवांतले उत्सव अशें किंतें ना किंतें वर्सभर चालूच आसता. तेना ते ते परबेक विशिष्ट तरेचीं खाणां बायलो करतात. हीं आमचीं नीजखाणां आसतात. तांच्या वांगडा सांस्कृतीक संबंद आसतात. तेंव्यु तीं नकळां भुरगीं शिकतात.

आवय कोंकणी उलोवन वातावरण निर्मिती करता. भुरग्यांक न्हिदायतना ती आल्लय म्हणटा. काणयो सांगता. भुरग्यांकडेन उल्यताना ती खाशेलीं उतरां वापरता. अस्मितायेचे भान तांचे भितर जागयता. संस्कृतायेचीं मुळां तीं तांचे भितर रुजयता आनी भाशेचो मळो तांचे खातीर फुलयता.

खूब लोक म्हाका विचारता तुजी कोंकणी अजून बरी कशी उरल्या? हांव तांकां सांगतालें ती म्हजी मातृभाषा! ती हांव कशी विसरतलें? पूण आतां लक्षांत येता, मातृभाषा म्हळ्यार किंतें तें! आई किंतें उल्यताली, ओपारी, म्हणी वापरताली ती खाशेली भास, त्यो म्हणी, ओपारी हांव बरोवंक बसतां तेना म्हाका जशाक तशो येवजता. आई म्हणटाली, ‘ह्या घराक शीत आसा पूण रीत ना, ह्या घराची खुटी येती वती कानतुटी, रांदतली शेणटा

**खंयचीय भास तीन
तरांची आसता.
रांदचैकुडींतली भास.
वेव्हारांतली भास आनी
तिसरी साहित्यीक भास.
रांदचै कुडींतली भास
म्हळ्यार घरांतली आवय
भुरव्यांकडेन, घरच्या
लौक १० क १० क १० न,
सौयन्याधायन्यांकडेन
उल्यता ती भास.**

वाडटली उजवाडा येता, चाडयांइतली बरी सागवाद ना.’ आई हें जें किंतें म्हणटाली तें फक्त लक्षांत उरलें. आयज ताचो अर्थ कळटा. आनी आई आसतना ती अशें उल्यताली तें हांवें कित्याक बरोवन दवरलें ना हें चिंतून वायट दिसता.

आमी पांच भयणी. आईन आमकां कशें बसचें, उठचें वागचें तें शिक्यलें. केन्ना जांगेक चिमटो काढून, केन्ना धेंगसो घालून, केन्ना दोळे मोटे करून जाल्यार केन्ना फाटीर हात भोंवडावन. तिणे फाटीर हात भोंवडावन किंतेंय सांगतकूच एकेक खेप म्हाका खुब्ब रङ्क येतालें. तेना आई म्हणटाली, “कोण बाये एक आसली. ती खंय चाबकांनी बडयल्यार खदाखदा हांसताली. आनी फुलांनी मारल्यार हुंडक्याहुंडक्यानी रडटाली. तसली गत ह्या शीलाची.” आतां जेना हांव हें सगळें येवजितां तेना तिच्या ज्या उतरांचो विश्वात्मक अर्थ म्हजे सामकार उबो रावता आनी आईसारक्या हेर बायलांचें कौतूक दिसता.

हेर भाशांतल्या व्हड व्हड लेखिकांनी भाशा, संस्कृति आनी आपली अस्मिताय हांच्या संवर्धनाखातीर खूब बरें

काम केलां. देखदिणे. दिश्ट लागसारके. स बायलांक ज्ञानपीठ पुरस्कार मेळ्या. तातुंतली आशापूर्णा देवी (बंगाली) अमृता प्रीतम (पंजाबी) इंदिरा गोस्वामी (आसामी) हाणीं आपले भाशेंत बरोवन आपली भाशाय व्हड केल्या.

जेना हांवें कोंकणींत बरोवपाक सुरवात केली तेना आमच्या घरचे मराठी ही भाशा आनी कोंकणी बोली अशें मानताले. कोंकणी कोण वाचिनाशिल्ले. हांव बरोवंक लागलें, ‘शीला आमचें किंतें बरयता’ तें वाचूक ताणी सुरवात केली. आनी ती कोंकणी ही एक भास, बोली न्हय हें तांकां पटलें.

कोंकणी परिशदेच्या एका परिसंवादांत एका कोंकणी प्रोफेसरान चल्यांक लग्नाच्या बाजारांत एक डिग्री जाय आसता म्हण चल्यो कोंकणी घेवन बीए करतात अशें म्हळें. ताचेर एके चलयेन बरी जाप दिली. ताणे सांगलें, “अशें म्हणटात की एक चलो शिकता तेना एक व्यक्ती शिकता. आनी जेना एक चली शिकता तेना तिचें कुटूंब शिकता. कोंकणी घेवन लग्नाखातीर काय जायना बी. ए. जाल्ली चली लग्नाउपरांत घरच्यांक कोंकणीवादी करतली. म्हळ्यार एके तरेन कोंकणीची उदरगत करतली म्हळ्यार अतीताय जावची ना.”

कोंकणी परिशदेच्या एका परिसंवादांत उल्यतना एका तरनाट्यान म्हळें, ‘ओली सांज’ कथासंग्रहांतल्यो कथा वाचून हांव कोंकणीकडेन वळलों. कोंकणीकडेन एक तरनाटो म्हज्या कथांखातीर आकर्षीत जालो हें किंतें उणे जालें?

शीला कोळंबकार

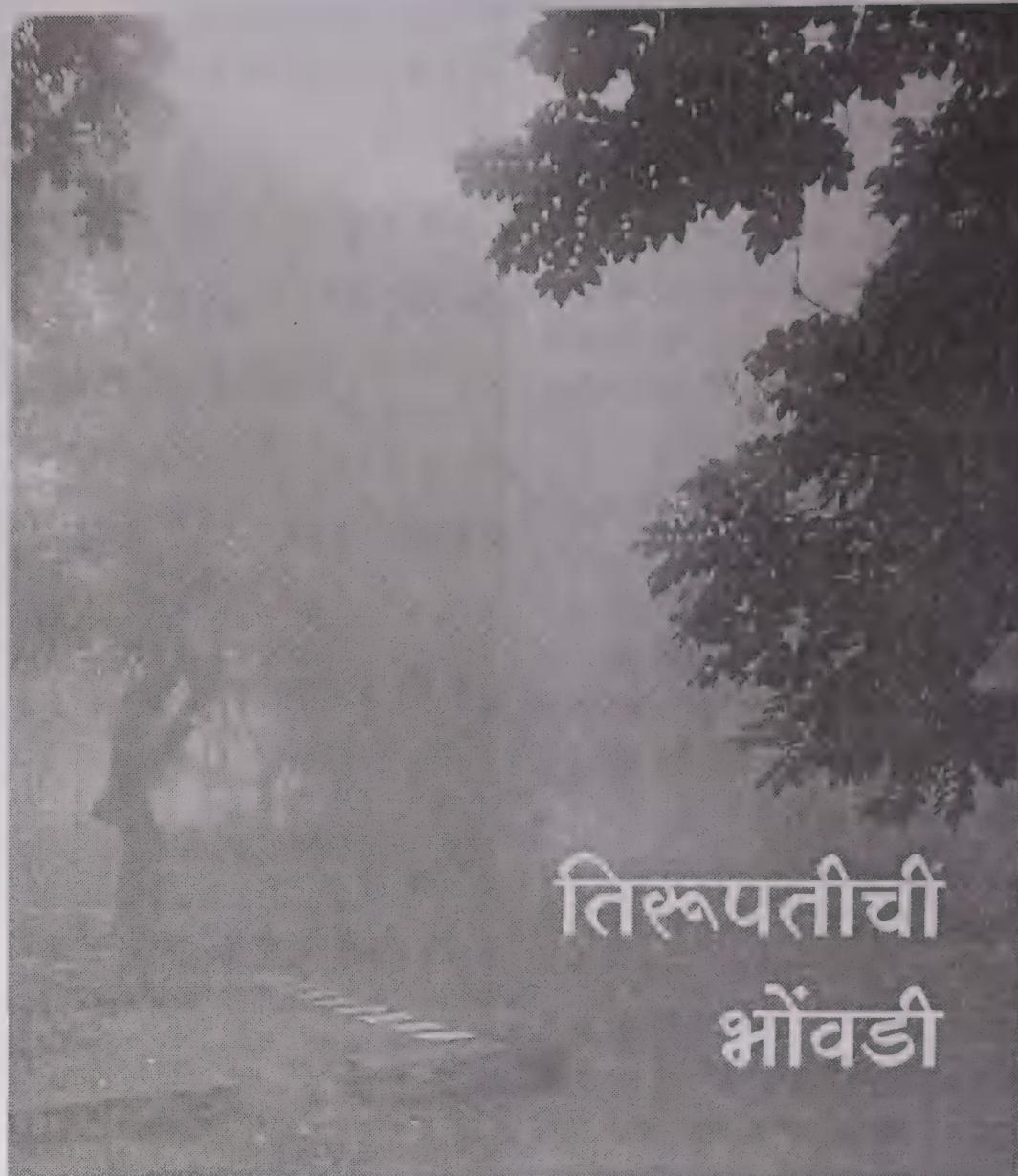
७-ए, देवी निवास,
बी. पी सिंग क्रॉस रोड,
बँक ऑफ इंडिया लागीं,
चंदनबाग रोड, मुळूं (प),
मुंबय ८०.
फोन : ९८१९३१५३०७



मोबायल वाजलो. पळयत जाल्यार इश्टाचो फोन. तूं कसो आसा? अशी चवकशी करचे पयलींच 'आमी भोवपाक या!' अशीं ताचीं उतरां आयकूंक आयलीं. हांवेनूय हयकार दिलो. दोन दिसांनी आमची भेट जाली. उलयतां उलयतां ताणे परतून भोवपाचो विशय काडलो. वचपाचे थारले. एका वांगड्याक हांवें सांगले. तोवूय येवपाक फुडे सरलो. पांच रेल्वे टिकेटी काडल्यो. वचपाचो दीस उजवाडलो. पांचांतलो एकटो फाटीं सरलो. जशे मंत्री सरकारचो तेंको ऐनवेळार काडटात तेचपरीं तो फाटीं सरलो. पूण आमी फुडे सरले. दनपारच्या बारा वरांचेर बसस्टॅंडावयल्यान बस सुटली. बँग खांदाक लावन रामनगर देवले. थंयच्यान लोंडा रेल्वेस्टेशन गाठले. दुसऱ्या दिसा तिरुपती पावले. पुलीसान भाड्याची टँक्सी करपाक कुपन दिले. आमी थंयच्यान तिरुमाला पावले. ऑफिसांत वचून रूम बूक केलो. दारांतूच तांबडे कपडे घाललो, बोल्साक बँच लायिल्लो एक मोटू उबो आशिल्लो. आमी ताका विचारचे पयलींच 'आ मै आपको रूम दिखाता हूँ' अशें म्हणत तो चलूंक लागलो. आमींय ताचो पाठलाग केलो. शाळेंतलीं भुरगीं जशीं पुस्तकांचे दप्तर फाटीर मारतात तशींच आमी आमचीं बँगां फाटीर मारून चलताले.

रस्त्यार पावतांच तो थांबलो. 'यहां देवस्थान की गाडी आयेगी. ये बस रूम तक छोडेगी. बस पैसा नहीं लेती, लेकीन मुझे तीस रूपया देना पडेगा.' हो सेवक इतली म्हायती कित्याक दिता तें आमकां कळून आयले. 'हील व्हूब कॉटेज' हांगा ताणी आमकां रूम दाखयलो आनी एकट्याक थंयच्या ऑफिसांत व्हरून रूमाची चावी दिली. मागीर तो परत बशीर बसून देवळाकडेन गेलो.

तिरुपतीक गेल्यार केंस कापून मुंडन करता अशें आयकल्ले. ते प्रमाण आमीय देवदर्शन करचे पयलीं केंस कापूंक भायर सरले.



तिरुपतीची भोंवडी

दोगजाण मुंडन करून आयले. मागीर आमी दोगायनी फक्त केंस बारीक कर अशें कुरवांनी सांगले. कारण भाशेचो प्रॉब्लेम. ताणी केंस बारीक करिनासतना पांच कडेन कातर लावन आमचे केंस कापले. चाळीस रूपये अशे ताणी सांगले. भायर बोर्डार केंस मारपाक धा रूपये अशें बरयला आनी तूं वीस रूपये कशे घेता अशें ताका विचारले. पूण चाळीस रूपया दिवनूच आमकां परत येवचे पडले. उदक न्हाले आनी आमी देवळांत वचपाक गेले. देवाचे दर्शन घेतलो जाल्यारूय दुदू मेजूंक जाय. चड पयशे दिल्यार देवाची भेट बेगीन जाता. साडेतिनशीं दिल्यार दोन वरांनी, पन्नास दिल्यार चार वरांनी आनी फूकट जाल्यार स वरांनी देवाचे दर्शन जाता. स वर्सा जप-तप केल्यार लेगीत आमच्या साधू-संतांक देव प्रसन्न जायना आसलो. आनी आयज आमकां स वरां वाट पळोवपाक पाशियेंस ना. टीवी

वयली क्रिकेट मॅच पळोवंक मात आमी हाच्याकूय चड वेळ होगडायतात. हांगा देवाचे दर्शन घेवपाक तुकां कितलो वेळ मेळटा तें तुज्या नशिबाचें. साष्टांग नमस्कार सोड फक्त हात जोडून देवामुखार उबो रावपाक देवळांतले सेक्युरिटी एक मिनीट लेगीत दिनांत. कारण फाटल्यान हजारांनी लोक उबे राविल्ले आसतात. देवळांत भितर सरतना झाऱ्याच्या उदकांत पांय बुडयले. मागीर दोळ्यांनी पातकडी बंद जायसर वैकुंठस्वामीचे दर्शन घेतले. देवळांतले हुंडेंत पयशे घातले. भायर आशिल्ल्या श्रीदेवी लक्ष्मीचे चरण स्पर्श करून जशे भक्त आपल्या हातांत लक्ष्मी खेळची म्हूण प्रार्थना करतात, तशी आमीय विनवणी केली. भायर देवाचो प्रसाद घेतलो आनी महानैवेद घेतल्याउपरान्त परत रुमार आयले.

सकाळ जाली तरीय कोणूच उठपाचे नांव काडिना. थोड्या वेळान एकलो उटून भायर



गेलो आनी कडकडत भितर आयलो. तो म्हणिटालो भायर थंडी पडल्या. सगळे च गॅलरीकडेन गेले. पळयत जाल्यार भायर धुके पडिल्ले आसा. असल्या कडकडचांत न्हावपाचे सोड हातार उदक घेतलो जाल्यार हात थरथरूक लागले. तरीय लेगीत तोंड धुले आनी सो पणालागी आशिल्ल्या गाड्यावयल्यान च्या घेवन गॅलरीतूच रावले. एके वटेन आमचे कुर्डीत भरला कडकडो पूण धुके पळोवपाची मनाक लागल्या उमळशीक. गरम गरम च्या केन्नाच सोंपली. वताचो कांयच पत्तो ना. इकरांक फिरपाक वचूक भायर सरले. रस्त्यार जिर्पीचें यो वच आशिल्ले. ड्रायवराक गाठून ताचेलागी उलोवणी केली. स स्पॉट दाखोवपाचे ताणे थारायले. दुसऱ्या रुमाचो शेजारीय आमच्या वांगडा भौंवडेर वचपाक

तयार जालो. आठ जाणांक घेवन जीप चालू
जाली. बालाजीन तीरुमाला हांगा पयलीं पांय
दवरलो. त्या जाग्यावयल्या पादुकांक मस्तक
लावन सकयल आयले. मागीर फामाद असो
'शिलातोरण' पळ्यलो. आमच्या घरच्या
दारांक जशे आमी तोरण बांदतात तेचपरी हांगा
एका मोठ्या फातराचै तोरण दिसून येता.
हांगाच 'रॉक गार्डन' आनी तातूत आशिल्लीं
तरेकवार सवर्णी आमकां पळोवंक मेळटात.
फातराच्या पोटांतल्यान उदक पाजरपी सोबीत
तळी आनी ताचे उपरांत 'आकाशगंगा'. जशी
म्हादेवाचे जटेंतल्यान गंगा व्हांवता तशी हांगा
उंचावयल्यान गंगा व्हांवता. लोक उदकान
भिजल्याबगर कशेच रावनांत. निसरत्या
फातरावयल्यान कांयजाण उदकांतूय पडटात
आनी आपले भिजिल्ले कडीकडेन पळोवन

हांसत वयर सरतात. तशेंच मुखार गेल्यार
देवकीनंदन गोपालस्वामीचे दर्शन घडटा.
शेवटाक आमी आमच्या आयुश्यांत जीं कितेय
वायट कर्मा केल्यांत तीं धुवन उडोवपाक
'पापनाशक' आसा. थंयच्यान आमी
परतीच्या वाटेक लागले.

वाटेवयले फेरीचेर लक्ष मारीत आमी
गजाली करीत वतना तरेकवार पुस्तकां पळोवन
हांव आनी म्हजो इश्ट थांबले. देवांच्या
काणयांचीं बारीक बारीक पुस्तकां. तर्शेच
भगवद्गीते सारकिल्ले म्हान ग्रंथ. हिंदी,
मराठी, इंग्लीश, कन्नड अशा विविध
भाशेंतल्यो गीता. युद्धावेळार श्रीकृष्णान
गांडीवधारी अर्जुनाक कथन केल्ली ही गीता
म्हळ्यार हिंदूचो आत्मो. आमी मराठी 'गीता'
हातांत घेतल्या उपरांत गीतेंतले श्लोक
मराठींतल्यान सांगापी पुस्तकां विकतल्याचीं
उतरां आयकून खीणभर ताकाच पळयत
रावले. समोरचो मनीस परदेशी. ह्या फारैनरान
लेगीत आमच्या हिंदू संस्कृतीचो सखोल
अभ्यास केल्लो आनी आमी हांगा कोर्टीत
गीतेर हात दवरून धडधडीत फट मारतात.

दुसऱ्या दिसा आमी घरा येवपाचे तयारेक
लागले. सकाळी उठून पळयत जाल्यार
कालच्या धुक्यान पावसाचें रूप धारण केलां.
तशेच देवळालागी वचून थोडी खरेदी केली.
मुजरत ‘गीता’ आनी ‘श्रीकृष्ण’ घेवपाक
विसरूंक ना. मागीर तिरुमाला दोंगराचीं
वाकडीं तिकडीं वळणां काढीत तिरुपतीक
येवन सोबीत अशा देवळांतल्या श्रीकृष्णाचें
दर्शन घेतले. हांगाच्यो सगळ्यो यादी
मोबायलावयल्या कॅमेच्यांत साठोवन दवरल्यो
आनी आमी रेल्वेंत बसले. हांगाच आमची
माये-मोगाची, भक्तीची आनी उमेदीची
भोवंडी सोंपली.

卷之三

-विनोद गावडे
बोकडवाडो, बांदोडा,
फोंडे - गोंय
मो. ९८२३५४७०४७



याड्यावयलो तो

नावयाच
पावतनाच सदांवरी
खुर्सार नदर गेली.
'हाय गुडमॉनींग'
अशों सदांवरी
तोंडांतल्यान भायर
सरले. म्हाका
सदांच तो खुटीस
गुडमॉनींग म्हणाटा
असो भास जाताच.
ताचें आनी म्हजें
नातें वेगळेंच. खूब
वेळा हांव येवजीत
वतना '**हाय**'
म्हणपाक विटाटतां
तेळ्ना ताका
बाबड्याक टाव नजो
जाता. म्हजीं द्वेनच
पावलां फुडें गेलीं
की तो खुटीस
म्हाका गुडमॉनींग
म्हणिल्याचो म्हाका
भास जाता आनीक
हांव पट्टून, '**हाय**
गुडमॉनींग' म्हणाटा.



आज फांतोडेर तिनांकच जाग आयली. अशें कितें हें? सदांवरी बारांकच न्हिदिलें! बेगीन न्हिदून न्हीद वेवस्तीत जाली म्हणपासारके न्हय. मागीर हें कितें? हे कुशीर ते कुशीर करत साडेचारांकच आंगांतलो आळस पयस करून उठलें.

"पांच जालीं गो?" हरशीं हांव पांचांक उठपी म्हूण ताणीं (घरकारान) विचारलें.

"ना हांव उठां तू न्हीद" म्हणत ताच्या पोल्यार थापटीत हांवें ए. सी. बंद करून हांव कुडितल्यान भायर सरलें.

अं हांड बरें दिसलें! कुडींतली ए. सी. ची थंडाय आनी भायली हुनसाण, बरेंड दिसलें. भायर येवन बल्कांवांत उबें रावलें. दीस कसो वचचो तें हांवेंच मनामनांत थारायलें आनीक देवाक पायां पडलें.

आजचो दीस सुरु जालो. ह्या दिसांनी वेळ थोडो, आनी कामां चड जाल्यांत. सांज येता म्हळ्यार जीव खरेंच पुरो जाता. पूण जें घडपाक जाय, करपाक जाय तें तशेंच जावंक जाय. पायांक बांदिल्लीं चक्रां काढूंकच मेळनांत. कांय जाणांक दिसता 'तुजें बरें, दोगांच घरांत. चड कितें? आमच्या सारके न्हय.' खूब जाणां तोंडार म्हणटात, 'तुजें खरेंच

बरें, घरांत थोडें रांदलें की बिझ्नेस सांबाळप.'

हांव मनांतल्या मनांत हांसतां. खूब वेळां मनांत दिसता. खरेंच म्हजें बरें, हांकां दिसता तेंच खरें जावंक जाय आशिलें तशेंच. ह्या सामाजीक कार्यावळीक बांदून रावंक जायना आसलें, 'म्हाका वेळच मेळना, म्हाका कळना, म्हाका जमचें ना. अशें बाकीच्यांवरी हांवेंय म्हणपाचें. सोपेपणान मुटपाचें.' हें सगळे येवजितां येवजितांच म्हज्या कपांत च्या गाळून कप मेजार पावचे पयलींच हाणे म्हळें, "म्हाकाय च्या दी."

दोगांयलीं च्याचीं कपां मेजार दवरून हांवें सकाळचे पासयेक वचपाक कपडे केले. च्याचे घोंट मारीत च्या सोंपयली इतल्यांत 'हो चुडीदार मात्सो चुरला सो मगो!' घोवान म्हाका पळयत सांगलें. नाय म्हळ्यार ताची म्हजेर बारीक नदर, हांवें मंचींग केलां काय ना, ओंठार लिपस्टीक ओडल्या काय ना. म्हणूनच म्हज्या घोवाची लक्तुबाय दिसता. हांवें मोबायल, चावी हातांत घेत 'येतां' म्हणत पासयेक भायर सरलें.

नाक्यार पावतनाच सदांवरी खुर्सार नदर गेली. 'हाय गुडमॉनींग' अशें सदांवरी तोंडांतल्यान भायर सरलें. म्हाका सदांच तो

खुरीस गुडमॉर्निंग म्हणटा असो भास जाताच. ताचें आनी म्हजें नातें वेगळेंच. खूब वेळां हांव येवजीत वतना ‘हाय’ म्हणपाक विसरतां तेना ताका बाबड्याक राव नजो जाता. म्हर्जीं दोनच पावलां फुडें गेलीं की तो खुरीस म्हाका गुडमॉर्निंग म्हणिल्ल्याचो म्हाका भास जाता आनीक हांव परतून, ‘हाय गुडमॉर्निंग’ म्हणटां. लार्गीं वचून ताचो उमो घेतां. दोनूय हातांनी ताका सांसपितां आनीक मान वांकडी करून ओठ पातळावन हांसत कांय खीण उबें रावतां. दोळे भरून पळयत हात जोडटां. आपशीच मनांत येता ‘सगळ्यांचो दीस बरो वचूं दी. वाड्यार सगळ्यांच्या काळजाक सुशेग दी.’ ताका हात लावन हांव म्हज्या हड्ड्यावेल्या म्हूर्तमण्यांक हात लायतां आनी म्हणटां ‘हाका सांबाळ’ आनी थंयचें वचूंक वतां. हांव देवाचीं वा ह्या खुर्साचीं केन्नाच फकणां करिना. ह्या खुर्सालागीं म्हज्या काळजांत लिपिल्लो भावार्थ आसा म्हूण ही मोनी भास म्हाका तजेलागीं उलोवंची आसता. उलोवंचीच पडटा.

म्हजें लान जालें. व्हंकल पावणी घरा येतना मिरामार म्हजी जर पयली वळख कोणालागीं जाली तर ह्या खुर्सालागीं. हांव आनी घोव थंय पावलीं तेना हाणे म्हळें, ‘हो आमचो वाड्यावेलो खुरीस.’ हांवें नकळत उमो घेवन मोटारींतल्यानूच हात जोडले. म्हाका याद जाली, म्हज्या पापागेरेय (कुळारा) वाड्यार खुरीस आसा जाका हांव यादीन म्हज्या पापाच्या वाढदिसाक फुलां घालून वाती लायतां. मन धादोस जालें. म्हणजे हो खुरीस हांव वतां थंय म्हजी फाटच सोडना तर! म्हजेसारको दुसरो समाधानी कोणच नासलो. सप्टेंबर १८ ते २२ डिसेंबर मेरेन त्या वर्सा दीस खरेंच बरे गेले. आनीक २३ डिसेंबराक सकाळीं सातांक म्हजे स्कुटरीचो ॲक्सीडंट जालो. शेतांतल्यान ५-६ सुणी धांवत येवन स्कुटरीक आदळ्यां. हांव स्कुटरीवांगडा रस्त्यार झारकटत वतां हें कळटनाच हांवें हातांतली स्कुटर सोडली. सुणी आपटलीं तेनाच म्हजो घरकार रस्त्यार



काळजांतली खुर्साच्याय काळजालागीं पावल्याच जातली. म्हज्या घरकाराक गूण पडत गेलो. त्याच वांगडा म्हजें नाते खुर्सालागीं वाडत गेलें. घराकडच्यान थोड्या पावलावेलो खुरीस म्हजो आदार जालो. अडचणीवेळार कोणाचो तरी आदार जाय सो दिसता तेना हांव ताका उलो मारतां. आतां दर वर्सा लादीनी वेळार पयशे दिवप. केन्नाकेन्नाय वाती लावप सदांचेंच जालां. वर्सावळ फुलांची खुर्साक आमची आसताच आसता असो हो म्हजो खुरीस. भुरग्यांनी तर मम्माचो खुरीस म्हूण नांव दवरलां.

म्हर्जीं सगळीं वळखिचीं ताका आंगवणीचो खुरीस म्हणटात. तांकां आंगवणीच्या रूपान तो पावला जावंये. म्हाका तो मायेपोटी मानवला. हांव ताचे सामकारा उबें रावन मन मेकळें उलयतां. मन सुखावता. म्हजी मोनी भास ताका समजता. पूण तो आपल्याच मर्दीं दवरता. दुसऱ्यांक सांगना म्हणूनच म्हजी त्या खुर्सालागीं बरी इश्टागत जाल्या. मनमोकळी मोनी इश्टागत. दुसऱ्यांक न कळपी न समजुपी ही इश्टागत. जाय जाय दिसपी. हांव मनशांलागीं इश्टागत करपापरस ह्या खुर्साची इश्टागत सांबाळपी. आनीक सांबाळटांय.

मन मारून जगचे परस मनमेकळें ह्या खुर्सालागीं जगप बरें. नातर ह्या जगण्यांत अर्थ कितें उरला? म्हज्या वाड्यावयल्या सगळ्यांचोच खुरीस तो. सगळ्यांच्या आदाराचो, सगळ्यांक सांबाळपाचो. तरी पूण म्हज्या वेगळ्याच नात्याचो, आपलेपणाचो, जायजाय दिसपाचो, मोने भाशेचो, वाड्यावयलो तो. म्हज्या वाड्यावयलो तो.

झुळझुळझुळ

- सुफला रुद्राजी गायतोंडे

मिरामार-पणजे

मो. : ९८२३१११९१७





- अंजली आमोणकार
कांपाल, पणजी - गोंये



आवय

यथार्थताय

वाचत आसतना साहित्य,
पळ्य आसतना नाटक, सिनेमा,
तातुंतले खंयचेंच सवंग,
आमचे वळखीचे आसना.
तरीय कित्याक जाता आमचे मन -
तांच्या सुखांत सुखी,
दुखांत दुख्खी?
क्रोधान भिरांकूळ आनी मर्णानि विकल?

ताणी पांगुरलेले शालीचे एक पोंत,
आमच्या शालीत्या टोकाकडे जुळठा खंय तरी
आनी मागीर, तांची ती शाल
आमचीच जावन उरता.
त्या पोंदचें जगप आनी मरप लेगीत -
आमचेंच जाता खिणान्

इत्सा आसूं अगर नासूं -
मागीर आमी आमकांच पळ्यतात,
खोल-खोल बुडठनां.

सोन्याच्या तालार, काल-
ताताल्या पुतान,
ताचो खड्डोच फोडलो
व्हनीबायन खूब बडयलो पुताक
घोवाल्या घायांक तेल-हळद लायत,
खूब्ब गाळी घाल्यो -
झपाड पडिल्या, बापायचेर हात उखलता?
बरें मागूंक पावचो ना तूं -
उदक-उदक करीत, किडी पडून मरतलो
सुणो लेगीत आफुडचो ना तुका.....
एकटो एक पूत,
दिवलेची वात कसो,
पूण दादल्याच्या घायांनी
खूब्ब रडयले व्हनीबायक
नशीबाक खेदत, रडटां-रडटां
भार आयिल्या भशेन, परती चवताळली
सानीच्या मुगळ्यान मारत-मारत
भायर घालो पुताक
बडबडत-पडत-झडत, पूत -
देवळांच्या सोपणांचेर येवन पडलो
फांतोडेर उट्यलो भटान, तेन्ना -
आंगार आशिल्ली, आवयची गोधडी
मध्यानरातीक केन्नातरी
सोदत-सोदत-सोदत
येवन, घालून गेल्ली

अजाप



हळदुळे पोने, तुजे पत्र
अकस्मात पेर्टीत मेळ्ले
पिनिल्ले तें घडीयाँचेर
अजापान जेना उगडले

शाई आशिल्ली पसरलेली
बोंदर जाल्या कागदाचेर
कुडके सगले उबूक लागले
मंद वान्या-लहारांचेर

करून दोळे बारीक मोटे,
नांवार तुज्या धसयले
बोंट दवरीत, वेळ काढीत
नातवान वाचून दाखयले

म्हाल तुज्या यादींचे
जाले उबे दोळ्यांमुखार
सख्य तुजे घमघमले
दवरून म्हाका पयस कांठार

जरी जुळल्यो नात, यादींच्यो
अंधुक सांखळ्यो परतून
तरीय, येतां कित्याक गंध
बोवळांचो, भोवून-भोवून?



मागणी

वेदनेक जात लागना
पिळून काडटना, ती पळयना -
कोणाचोच धर्म, जात, रंग, रूप, चेरो....

वेदनेक रूच आसना
मनीस भोगतना, ती पळयना
निःसत्त्व, कांतिहीन, कळाहीन कुडी.....

वेदनेक माणसुकी आसना
शोशण करपाक, तिका कोणूय चलता-
निष्पाप, पापी, पुण्यवान, दुश्ठ, हलकट.....

वेदनेक संकोच आसना
वस्तेक येतना, तिका लागून जायना-
खंयचोच कायदो, नेम, कानून, परवानो....

वेदनेक बंधनां आसनात
ताबो घेतना, तिका पर्वा आसना
प्रसंगाची, गरजेची, वेळेची, गांभिर्याची....

वेदनेक जाय आसता, पुराय शरणागती
हतबल मुजरो, लाचार साशटांग नमस्कार -
पाड घातिल्ल्या संवसाराचो
मागीर ती अदृश्य जाता
बुइऱ्युन घेतिल्ल्या दानाचेर, धादोशी जावन
ढेकर दीत....

स्वर्गसुख

जोङ्क लागले जेना
तेना अहंभावान तपासल्यो,
विधवा आवयच्यो, जमाखर्चाच्यो चोपड्यो
दिशिल्ले, आसतले तातूत
हिशेब : घेतिल्ल्या रिणांचे
तारखो : फारीक करपाच्या हप्त्यांच्यो
बेरजो : उदार घेतिल्ल्या दुडवांच्यो
उडोवया, फारीक करून, वट्ट सगले
आपर्शीच, गळ्यान माळ पडटली
कुटुंबाल्या मुखेलपणाची....

कडकडीत गीमांत, सांवळी दिवपी झाड कळून आयले
थंय नाशिल्ले कसलेच हिशेब
तारखो आशिल्ल्यो : बाळटीच्यो सुटपाच्यो
रकमो आशिल्ल्यो : अडचणींत आशिल्ल्या भुरायांक
मजत धाडपाच्यो

उधारी आशिल्ल्यो : कुटुंबांतल्या मनशांक
दिल्ल्या मोगाच्यो, मायेच्यो, त्यागाच्यो, दानाच्यो
बलिश्टपणान सोसलेल्या गरीबीच्यो.....
तेनाच्यान, मुखेलपणाची फटवणी माळ/मोखून उडयली
आनी आतां,
तिच्या विशाळ रिणांत जगत,
स्वर्गसुख मेळयतां

कवी बाळकृष्णजी कानोळकार हांकां उक्ती चीट

भौ. बाळकृष्णजी कानोळकार हांकां
नमस्कार,

मार्च २०१०च्या ‘बिम्बा’च्या काव्योसत्सव स्पर्धेत तुज्यो कविता पळोवन धक्कोच बसलो. ही स्पर्धा नवोदीत कवी/कवयित्रीखातीर आसा असो म्हजो समज आशिल्लो. पूण तुज्यासारको - जाच्या नांवार मराठी - कोंकणीत चार-पांच समिक्षाग्रंथ आसात, एक मराठी आनी एक कोंकणी काव्यसंग्रह आसा आनी जो पंचवीसेक वर्सा कवितेची साधना करीत आसा ताका नवोदीत कवी कसो म्हणूं येता? - आतां इतलेंय आसून जर खुद तुकाच जर तूं नवोदीत कवी दिसता आसत जाल्यार प्रस्न वेगळो. तो तुज्या मानसिकतेचो प्रस्न अशें हांव धरतां. कितेंय जावं समिक्षक म्हणून ‘बिम्बां’तल्या तुज्या पांच कवितांची मोलावणी करप हें काम मात हांव रसिकतेचे नैतिकतेन करतलों हाची तुका खात्री दितां.

तूं कवी आसलो तरी स्वताच एक काव्यसमिक्षक आसा म्हूण सुर्वेकूच काय प्रस्न हांव तुज्या मुखार दवरतां :

१. हुमारें आनी कविता हातूंत कितें फरक आसा काय ना?

२. कविता बरोवप आनी कविता बरोवपाचो आव हाडून बरोवप हातूंत कितें फरक आसा काय ना?

३. ‘आदिमायेचे उले’ ह्या तुज्या काव्यझेल्यांतल्यो ‘माजी आई’, ‘पालखी’, ‘कवी’ सारक्यो कविता आनी स्पर्धेतल्यो ह्यो तुज्यो ‘चेडो-वाडो’,

‘बडातळा’, ‘कूड’, ‘नातूक’ सारक्यो कविता हातूंत कविता म्हणून मोटो काव्यात्मक फरक पढूं येता हें तुका जाणवलां काय ना?

४. कविता हो एक उतरांचो खेळ अशें जरी मानलें तरी त्या उतरांच्या खेळांतल्यान नवें काव्य-सृजन जावंक जाय अशी रसिकांची अपेक्षा आसता काय ना?

५. कवितेंत उतरांच्या फुडें भरपूर टींब टींब... वापरून आशयाचें आयतें भांडवल गांठीक मारूं येता असो तुजो ‘काव्यात्मक’ समज आसा काय कितें?

मराठींत पु. शि. रेगे हांची ‘पक्षी जे झाडावर गाणे गातो’ ही एक प्रसिद्ध कविता आसा. आनी ती कविता रेगे हांणी अशा पध्दतीन बरयल्या, की ते पध्दतीन फकत एकूच कविता बरोवप शक्य आसा. पूण रेगेन उपरांत आपल्याच ह्या ‘दुसऱ्या पक्षी’चे अनेक कवितांत रिपिटेशन केलें आनी कवी म्हणून आपली मर्यादा स्पश्ट केली. हें जालेंच! पूण बाकीच्याय अनेक कवीनीं त्या कवितेचें अनुकरण करपाचो यत्न केलो आनी ते फसले.

आतां रेगेच्या हे कवितेची देख दिवपाचें कारण म्हळ्यार ‘पक्षी जे झाडावर गाणे गातो’ ह्या पध्दतीच्यो तुज्यो दोन कविता हांगा वाचपाक मेळटात. देखीक, ‘बडातळा’ ही कविता पळोवया :

बडातळा खुरीस
खुरसार वड
वडार....
मळब
मळबार....?

मळब
वयर....वयर
वय....र

बडातळा
खुरीस : खुरसार वाती
मुळांत माती
खुरसातळा...
बडातळा ...
तळा तळा
तळळ तळा

हातूंत उतरांचो खेळ तुवें बरोच ताणला अशें दिसता. पूण इतलेंय जावन तातुंतल्यान नवें काव्यसृजन निर्माण जालां अशें दिसना. हो उतरांचो खेळ खरें म्हळ्यार हुमाण्याच्या पावंड्यार उरता. मळबाची उंचाय आनी मातयेची खोलाय हातुंतलो कॉन्ट्रास्ट जिणे-मर्णाच्या संदर्भात तुका मांडपाचो आसा अशें हय-न्हुं शेंच जाणवता. पूण ताका सृजनात्मक, सशक्त काव्यरूप येवंक ना अशें म्हजें मत.

दुसरी हेच पध्दतीची ‘कूड’ ह्या नांवाची तुजी एक कविता हांगा आसा. तिवूय पळोवया :

कूडः
सासणाची
कुडीन आज्जी

कूडः
आज्जीची
कुडीन माय
म्हजी

मायचे कुडीन
हांव : म्हजे कुडीन
कूडः :

सासणाची
हातूंतय परत तोच मोनोटोनस
खेळ आसा. उतरांच्या खेळांतल्यान
किंतेतरी गहन सांगूक सोदता असो तुजो
आव आसा. खरें म्हळ्यार ह्यो कविता
वाचल्या उपरांत म्हाका तुजी कवितेतली
'हुशारी' तितलीच जाणवली. कारण
कवितेतलीं 'अस्त्रा' कशीं वापरपाचीं हें
तुका समिक्षक म्हणून बेस बरें खबर आसा.
पूण मुळांतूच कवितेत अणभवाची भाशीक
क्षमता नाशिल्ल्या कारणान तुजी 'हुशारी'
उगडी पडटा. कवी कितलोय हुशार जावं,
ताची हुशारी फकत वेवहारीक जिंदेंत
चलतली, उपकारा पडटली. पूण कला-
साहित्याच्या प्रांतांत हुशारेक स्थान ना. थंय
कलावंताचो 'भेदक प्रमाणिकपणा' च जाय
पडटलो आनी तोच म्हत्वाचो थरतलो.

कवी आपल्या मेंदवांत आपल्यो
भावना जळयता आनी त्या भावनेच्या
राखेंतल्यान तो आपली काव्यभाशा निर्माण
करता. (कवितेची भाशा ही फिनिक्स
सुकण्यासारकीच आसता.) आतां हें काम
तो आपल्यो सैमिक गरजो पुऱ्यो
केल्ल्यावरीच करता. जशें मुतोंक जालें,
मुतता. हागूक जालें, हागता. हातूंत कसली
हुशारी आसतली? हो निसर्गनेम. त्याच
निसर्गनेमांतल्यान कवी कविता बरयता.
फकत कवीक फरक पडटा तो

कवितेंतल्यान भाशीक निसर्गाचें नियमन
करपाचो. आनी त्या भाशीक निसर्गाचें
नियमन करपाचें काम आपसूक कवीचो
अणभव करता. आतां ह्यो सगल्यो गजाली
Impulse चेर अवलंबून आसता आनी
Impulse हे संकल्पनेंत 'हुशारी' ही
सामकी 'झिरो' आसता. तशें पळोवंक
गेल्यार प्रत्येक कलाकृतीं 'घडप' आनी
'घडोवन हाडप' ह्यो दोनय गजाली
आसतात हें मान्य. कला आनी कारागिरी
थंय हातांत हात घालून आसताच. पूण
कलेंत फकत कारागिरीच चड दिसूंक
लागली जाल्यार तो कवीच्या 'हुशारी'चोच
भाग थरतलो. तुज्यो 'वडातळा' आनी
'कूड' ह्यो कविता वाचून म्हाका तरी हेंच
जाणवलें.

'चेडो-वाडो' ही कविता तुवें एके
म्हणीचेर आदारून बरयल्या हें जाणवलें.
'हाण्णीर आसा चेडो, सोदता सगलो वाडो'
ही ती म्हण. पूण हे कवितेतूय ते म्हणीच्या
म्हालवजार एक काव्याणभव साकार जाला
अशें दिसना. दिसता तो फकत उतरांचो
खेळ. देखीक :

वाडो वाडो चेडो
चेडो वाडो वाडो

वा
चेडो-घोडो
घोडो-चेडो
उडो... उडो... उडो

-ह्या शब्दखेळांतल्यान तूं किंते
सांगूक सोदता हें म्हाका नीट शें कळूक ना
हें जालेंच, पूण कवी म्हणून तुजो अणभवूय
थंय जाणवना. ही बालकविता अशें जरी
म्हळें तरीय इतली 'बालीश' कविता म्हाका
दिसता भुरग्यांक लेगीत वाचूक दिवन कांय
अर्थ ना.

'नातूक' ही तुजी कविताय

अशीच. कन्प्युजड.

नातूक रडटा...
तिनसना

आनी
नातूक रडटा...
उब्या फात्यार

- हांच्या मदलें अणभवविश्व
हांगा नीट उबेंच जायना. नातूक, खुरीस,
मेणवात, चंद्रीम, रातराणी, वज्रकणी,
वासरमणी ह्यो प्रतिमा येवंक जाय म्हणून
येतात पूण तांच्याभितर कवीन कसलेंच
काव्यसंघटन केलें दिसना.

तातुंतल्या तातूंत तुजी ह्या
पाचांतली बरी कविता म्हळ्यार
'निळोनिळे' ही कविता. तातुंतय हुशारी
आसा. पूण ती कारागिरीपरस कलेकडेन
अदीक लागीं येता. देखीक :

निळे निळे
गगन जशें
तशीच जाली.... भूय

उतरून निळे
सपन आयले
धुंदळशी ... रूय

हांवूय निळो
क्रीस्णसो
निळेंच जालें... तूय

- हे कवितेत कला आनी
कारागिरीचो तुवें बरे तरेन मेळ घातला.
त्या खातीर वाचपाक ही कविता बरी
दिसताच पूण तांतलो मोगाचो मिलनाचो
अणभव सामर्थ्यन उबो जाला. कवी
म्हणून तुजी ताकद हे कवितेत जाणवता.
उलट बाकीच्या चारूय कवितांत तुजी



नामनेचे कवी कर्मेश भगवंत वेळुकळाक हांच्या समुद्रमुद्रिका ह्या हिन्दी काव्य संग्रहाचें विमोचन करतना पञ्चश्री सुकेश गुंडू आमोणकाक. वांगडा नवहिंद टायम्सचे अक्षरण श्रिवास्तव, इनिस्टिट्यूट मिनेझीक्स ब्रागांझाचे उपाध्यक्ष मोहनदास सुर्लकाक, कोंकणी अकादेमीचे अध्यक्ष एन्. शिवदास, गोंय विद्यापिठाच्या हिन्दी विभागाचे मुख्येली कवीन्द्र मिश्रा आणी मकाठी विभागाचे मुख्येली सावंत.



मंगला काकापुकाक हांच्या उत्क्षव ह्या काव्यसंग्रहाचें प्रकाशन करतना आढळे मुख्येलमंत्री आणी सद्याचे विशेषी पक्ष फुडाकी मनोहर पर्किकाक. वांगडा पुणानिंद च्याकी, मंगला काकापुकाक, भाई नायक आणी ज्योती कुंकलकाक



संजय तळवडकार हांच्या घोषित ह्या पुस्तकाचें विमोचन करतना नामनेचे काढळकीकार दामोदर मावजो. वांगडा लेखक संजय तळवडकार, प्रकाशक दिनेश मणेककार, नामनेचे गितकार आणि लेखक अॅड. उदय भंडे, समिक्षक किरण बुडकुले आणी कवीन्द्र मंदिराचे उपाध्यक्ष श्रीधर कामत



कोंकणी अकादेमीचे अध्यक्ष आणी साहित्यिक एन्. शिवदास हांच्या धर्मायण आणी गोड गोड काणी शाली जालें राणी ह्या नाटकाचें प्रकाशन करतना घरमंत्री कवि नायक, उदय भंडे आणी नागेश कवमली.

मार्च 2010 म्हण्यांतले पुस्तकांचो पावस



A Sacred Space For Abundance
And Tranquility



Complex of four Buildings 80 Double Bedroom Flats.
Generator backup for Lifts and Staircase.

RAJ KRISHNA TOWERS

Upperbazar, Opp. Kamat Nursing Home, Shantinagar, Ponda, Goa
Sameer: 9822381348



Raj Housing Development Pvt. Ltd.

S1- Pai house, above The Goa Urban Co.op. Bank, Sadar, Ponda, Goa - 403 401. Ph: 0832- 2312072 / 2314647
website: www.rajhousinggoa.com email: info@rajhousinggoa.com

निशेय

काळजांत थोडो जागो करून
पेकनाशिल्ले कांय घावे घालून
तरी जिणेंत सगळ्यांक
दिवंचोच पडटा निरोप

धाव्यी मेरेन शिक्षण घेवन
शाळेच्यो यादी पुंजोवन
वांगळ्यांक आनी शिक्षकांक
दिवंचोच पडटा निरोप

कॉलेजीत प्रवेश करता म्हणसर
वर्सा कशीं सोंपता कळचना
आनी एक दीस फुडारा खातीर
तांकांय दिवंचोच पडटा निरोप

भुरगेपण तें जुवानपण घालोवन
घरच्यांक आपल्या काळजांत दवरून
लग्नाकडेन व्हंकलेक
दिवंचोच पडटा कुळाराक निरोप

घरच्या जाण्ट्र्यांचीं करून फकाणा
घेवन शिकवण आनी आशिर्वाद
तांचेकडल्यान आनी तांकांय
दिवंचोच पडटा, सासणाचो निरोप

जल्मभर सगळ्यांक निरोप दीत
जाता काळीज जड
आज आसा तो फाल्यां ना
एक दीस तुकांच
दिवंचो पडटा सगळ्यांक निरोप



मुंगरत रावपाचे आसा

उतरांनी बांदूक सोदतालें भावना
पूण भावनाच केन्ना तरी दुखयतल्यो
म्हूण.....
दवर तुर्जी तीं सपनां
तुजे खोल खोल काळजाचे तळयेंत
जंय मुंगरत वचूं दी तुजे
ते अणभवाचे विचार
नाका जगूंक तूं स्वातंत्र्याचे
दायज घेवन
जगूं नाका तुकां जाय तशें
जग... दुसऱ्याक जाय तशें!
किंते दिसता?
कांयच दिसूंक फावना
उलयन दिसता उलोवं नाका
ओकीत राव तुज्या त्या
मनांतल्या मनांत
ह्या कलियुगांत
हें अशेंच चलपाचे आसा
हांगा समाजान दवरिल्ल्या
चेपणा पोंदा
मुंगरत रावपाचे आसा
मुंगरत रावपाचे आसा....



- काजल चि. केरकार
आदित्य अपार्टमेन्ट्स,
खडपाबांद, फोंडे.
मो. : ९४२०६८६३९७



- श्रीनिशा ए. नायक
बेतकी - खांडोळ, गोंय.

पापा

पापा तूं खरो पिसो
जो म्हाका लागून आपलें
सूख मारता
पापा तूं खरो पिसो
जो म्हाका लागून
रात दीस जागो रावता
पापा तूं खरो पिसो
जो म्हाका लागून झर झरता
पापा तूं खरो पिसो
जो म्हाका लागून
देवाचे पांय धरता
पापा तूं खरो पिसो
हांव उपाशीं रावल्यार, तूं उपास करता
पापा तूं खरो पिसो
कारण म्हाका लागून सूर्य, बंद्रच न्हय तर
मळबांतली नखेत्रांय एक करता
पापा तूं खरो पिसो
जो म्हज्या बगर
जिवो रावूंक शकना
पापा तूं खन्यानीच पिसो
पूण हांव मात भाग्यवंत
कारण....
तुमचो सांगात तुमचो मोग
तुमचोच माथ्यार हात
तुमच्याच दीव्य त्यागान
म्हजें काळीज भल्लां काठोकांट
जरी केली कोणेंय फाट
तुमच्याच आशिर्वादान आतां
चलन हांव केदीय वाट
चलन हांव केदीय वाट



- पूजा प्रे. परब
घर नं. डी एल ८२,
घोगळ हाऊसींग बोर्ड,
मडगांव - गोंय

जीठा

जीण म्हळ्यार
एक कुवाडे
वेळ काडनासतना
सोडोवंचेले
जीण म्हळ्यार
व्हड सपन
गोड-गोड
मायेचे उर्बेचे
धडपडत रावल्यारच
साकारतले
मृगजळावरी पैसुल्या
आभासाचे
जीण म्हळ्यार
एक भोवणी
सदांकाळ चलचेली
हाशांत विरचेली
वाटे कणकणी
काटे कुटे
तोपले तरी
निमण्या, श्वासामेरेन
चलत रावचेली

वसंत ऋतूची

कुहू कुहू
कोगूळ गायता
वसंत ऋतूची
जाग येता
पांचव्या पानांतल्यान
सूर धुमताते
दिका दिकांत
उमेद पसवता

वाच्या झुळकेन
धोलता रान
धुन्द सुरांनी
रंगता मन
अनंत दिकांनी
धुमता धून
नवल घडलां
कोगूळ सूरान

सैम तव्यांत
फुलां साळीक
लयेन व्हावता
संत उदक
तनामनाक मेळठा उर्बा
अप्रूप घडलां
कोगूळ सुरान.

मायेचे पाखे

म्हज्या घराच्या उक्त्या जनेलाखातीर
वाच्याची मंद झुळूक जाय आशिल्ली
मागोर कळळे, म्होरबंद निविदा
मागोवची पडटली
जो कोण सगल्यांत कमी मोलाक दिता
ताचेच कडल्यान ती घेवची पडटली
मागणी तशी पुरवण जातली
अशेंय ना
तशी मर्दी मर्दी झुळूक येतली
घडये येवचीय ना
फकत पङ्डो हालता असो भास जातलो
कोण तरी मर्दींच तो हालोवनय वचत
आनी आतांच मंद शितळ वाच्याची
झुळूक येवन गेल्याची गवायय दीत
..... सगलेंच अर्थहीन
देखून हांवे म्हज्या घराचीं जनेलां
दारां निखलायली....
वण्टी मोडल्यो...
आतां वारे, उजवाड घरभर खेळटा
मनशां मेकळे मनान भितर सरतात
निमाणे सगल्यांकच जाय आसता
सावली दिवपी
एक मायेचे पाखे



- शर्मिला वि. प्रभू
फोडे - गोंय



- अशोक शीलकार
शीला, सावयवरे.



- राधा भावे
पणजी - गोंय

ठीट उजवाडाट्या प्रवासाचे...

आमी भायर सरतात
खळी भरूंक पोटाची
काम-धंदो करूंक
धांवपळ चल्ल्या मनशांची
चलतना, धांवतना
आदळटात कितलेशेच अनवळखी
कोण हटकिता नदरांनी
कोण कुरवांनी
कोण तोंडांनी
कोण हातांनी
कोण उरतात यार्दींनी
कोण शेणटात यार्दींनी

कोण टांके घालता
पिंजिल्ल्या गणभेसाक
फुटिल्ल्या टायराक
कोण तेला डब्यार
बडयो बडयता
दोन घासां खातीर
ताळो सरांटून गायता
फाटीचेर मारून वजे
भुरगो शाळें वता
गणीत, भुगोल, इतिहास
तकलेंत आपल्या भरता
अभ्यास, अभ्यास, अभ्यास
तकली ताची भेरेता
भुरगेपणांतले भुरगे मन
भुरगेपणांतूच सोंपता

आमी उतरां सांठयतात
काळजाच्या कुरुटां
कांय कांटेरी, कांय म्होंवाळ
कांय विचार करपाची
कांय विसरून वचपाची
कांय मनांत घोळोवपाची

कांय काळजांत रुजोवपाचीं
कांय इश्टागत जोडपाचीं
कांय दुस्मान करपाचीं
मनीस, येतात, वतात
जल्मतात, मरतात
ओंठार एकचाराचें गीत
मेळप, शेणप, विसरप
हीच आसा संवसाराची रीत
ह्या उजवाडाच्या प्रवासाची
ह्या उजवाडाच्या प्रवासाची

- अतुल र. पंडित
मडगांव - गोंय

हुंवार

रगताचें उदक करून
तिणे घर बांदले
धुवेक लग्नाक घालपाक
भांगर करून दवरले
एके काळराती
उदकान तिच्या घरांत
घर केले
घरांत आशिल्ले नाशिल्ले
धुवून व्हेले
तेना रगत
तिच्या दोळ्यांतल्यान
उदक जावन व्हांवले



- हर्षा शेट्ये
कृष्णप्रेम, अंबाजी
फातोड्यु-गोंय-४०३६०२
फोन - ९८५०५३०१५२

शुरुंगेपणा

मातयेच्यो वण्टी
आनी नव्याचें छप्पर
खंयतरी शेणलां म्हजें
भुरगेपणांतले घर
घोटिल्ली जमीन ताजेर
सारयिल्ले शेण
केळीचे पानारच
घुस्पले भुरगेपण
तांबडो गूंज रस्तो
ताचेर मिठा-सोडिचो खेळ
मनांत रुतून बसला
तो भुरगेपणांतलो खेळ
दीस धारेक पावलो तरी
खेळच सोपनासलो
भुरगेपणांतलो तो खेळ
खरेंच आगळो आसलो
रडप पसून कशें सामकें
मन मेकळे करून
एकदां सुरु करतकच
गांव एकठांय करून

काणां, चुन्नां, चिवरां, बोरां
दिसूयभर हेडटालीं रानांत पोरां
कितले कांटे तोपून गेले
कितले हुमले चाबून गेले
पूण उमेदीच्या भिरभिरत्या वयांत
मन मात्र टवटवीत उल्ले
चवथ, दिवाळी, शिगमो, होळी
सणापरबांची खोशीच आगळी
तरातरांचीं घालून आंगलीं
हांगा थंय नाचतालीं पिसोळीं
कांच्याबांय, भोळो, धेडके तार
बाप्पा रानांत मारतालो फार
आईचे हातचे शागोते वासान
आजूय जीब ओली उदकान
दीस सोंपले राती गेल्यो
यादीचो म्होवोळ मात्र
ताजोच उल्लो
केन्नाय पिसावता
उस्पीत बसता
खंय तरी शेणिल्ले
भुरगेपण सोदीत रावतां

- सुफला प्रभू शेळकार
वास्को - गोंय

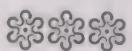


मीनाची धिटाय

मीना नांवाचे एक भुरगे आशिल्ले. तें खूब हुशार आशिल्ले. तें सदांच वर्गांत पयलें येतालें. ताका धिटायेच्यो काणयो वाचपाक आवडटालें. तशेच ताका कसलेय धिटायेचे काम करून दाखोवपाची उमेद आसली.

तर एक दीस तें आपले इश्टीणीवांगडा खेळटालें. काय वेळान पुराय वाडो हालता अशें दिसलें. मीनाक आतां भुकंप येता अशें दिसपाक लागलें. इतल्यान मीनाक टिचरीन सांगिल्ली गजाल याद जाली, की 'जेना भुकंप येता तेना सगळ्यांनी एका उक्त्या जाग्यार वचपाक जाय.' मीनान आनी वेळ केलो ना. ताणे आनी ताच्या इश्टीणीनी मेळून पुराय वाड्यावयल्या लोकांक एका उक्त्या मळार क्वेले.

काय वेळान जायतीं घरां कोसळ्यां पूण कोणाक कायच जावंक ना. ६^{१/२} रिक्टर इतलो भुकंप जालो. मीनाक लागून जिवीत हानी टळ्यी. सगळ्या गांववाल्यांनी मीनाक शाबासकी दिली.



- साईश दी. नाईक

सातवी,

अवर लेडी मदर ऑफ द पुअर हायस्कूल,
तिळामळ - गोंय



आमची सावळी...

काळखी न्ही !!!

जेना आमी सावळी पळयतात... आमच्या मनांत विचार घोळटा. सावळी?? काळखी न्ही !!! पूण आमची सावळी आमची फाट केनाच सोडना. मनांत हो विचार घोळत रावता... केना काय ही सावळी आमकां मेकळी करतली? जाप कोणाकडेनूच आसना... ह्या प्रस्नाची जाप नाय बी.

सावळी ही आमची फाट केनाच सोडना... आनी सोडचीय बी ना. जेना ही सावळी आमची फाट सोडटली... आमी 'काळखांत' आसतलीं. मनशाची जी चितपाची तरा आसता... ती खूब वेळां चुकिची आसता. आमची सावळी कित्याक लागून निर्माण जाता... हें आमी लक्षांत घेनांत... वा घेवपाक सोदनात. सावळी आमची काळोख खरी... पूण ती उजवाडांतल्यान निर्माण जाता. जेना आमच्या मुखार उजवाड आसता.... तेनाच ही सावळी आसता. आमी ती सावळी... एक खांबो अशें चितून फुडें वचपाक जाय. ज्या खांब्यार आमी तेंकपाक शकतात... तो खांबो आसा म्हणून फाटल्यान पळयनासतना आमी तेंकपाक शकतात. आनी आमी पडनात. आमची सावळी... आमकां तेंको दिता... ती धीर दिता... की बाबा... हांव फाटल्यान आसा हां...तूं भिनाका...!!

पूण तेच सावळेक आमी काळोख म्हणून तिचो अपमान करतात!! खरें म्हणल्यार हेच सावळेचो आदार घेवन आमी उजवाडांत पावल घालप आसता. आमचे way of thinking- विचारसरणी जर आमी बदलली आनी जर आमी चड practical जालीं... जाल्यार आमची सावळी आमकां खूब आदाराक पावतली.

आमी आमची सावळी घेवन चल्ल्यार... फुडाराक आमीं बन्याक पावतलीं. हीच सावळी घेवन आमी आमच्या जिवितांत उजवाडाच्यो पणट्यो पेटोवंक शकतात. कारण आमची सावळी... काळखी न्ही!!!



- हर्ष कामत

मडगांव - गोंय

फोन : ९७६३७८८७९९

ई-मेल : harsh.kamat@gmail.com



भोवभाशी पंडीत आनी

बुदवंत विरबल

एक फावट अकबर बादशाच्या दरबारांत एक भोवभाशी पंडीत आयलो. म्हणल्यार ताका खूबशो भासो उलोवंक कळटाल्यो. बादशाकडेन तो फारशी (पर्शियन) भाशेंत उलयलो. दुसऱ्या लोकांकडेन तांचे तांचे भाशेंतल्यान तो उलयलो. ताचें भाशेचें गिन्यान पळोवन बादशा खोशी जालो आनी ताणे पंडिताक मोलादीक इनामां दिवन ताचो भोवमान केलो.

ह्या पंडिताक आपणाल्या ह्या गिन्यानाविशीं खूब गर्व आशिल्लो. कोणाय मनशाकडेन आपूण ताचे आवयभाशेंतल्यान उलोवंक शकतां अशें म्हणून तो फुशारक्योय मारतालो. जाय त्या मनशान आपणाक प्रस्न विचारचे आनी आपूण तेच भाशेंतल्यान ताका जाप दितां म्हण आव्हान दितालो.

फारशी, संस्कृत, तेलगू, कानडी, हिन्दी, उर्दू अशा जायत्या भासांनी ताणे दरबारांतल्या मंत्री आनी हेर मनशांकडेन भासाभास केली. सगळो दरबार ताची कुशळताय आनी भासांचे ज्ञान पळोवन अजापीत जालो. अजापान ते ताका पळयतच उरले. ताणे बादशा मुखार एक आव्हानच दवरलें. ताणे म्हणलें, “महाराज, तुमच्या राज्यांतल्या खंयच्याय विद्वानान म्हजी आवयभास खंयची तें सांगचें. कोणाकच ती वळखूक जमली ना जाल्यार म्हजे इतलो विद्वान तुमच्या राज्यांत कोणूच ना अशें हांव



समजतलों. फाल्यां सकाळमेरेन हांव तुमकां वेळ दितां.”

बादशान ताचें तें आव्हान घेतलें आनी ताका म्हणलें, “आज तुमी आमचे भोवमानाचे अतिथी म्हणून रावात. फाल्यां सकाळीं तुमच्या प्रस्नाची जाप तुमकां मेळटली.” बादशान मागीर सेवकाक धाढून पंडिताच्या रावपाची आनी जेवपाखावपाची वेवस्ता केली.

पंडीत गेले उपरांत बादशान थंय हाजीर आशिल्ल्या सगळ्या मंत्री आनी हेरांक विचारलें, “तुमचे मदल्या कोणेय वळखल्या ताची आवयभास खंयची ती?” सगळे ओगी रावले. बादशान बिरबलावटेन पळयत म्हणलें, “बिरबल आमकां लज जावपाचो वेळ आयला. तूंच आमकां वाटावंक शकतलो हाची

म्हाका खात्री आसा. चल, लाग कामाक.”

भोवमानान मान बागोवन बिरबलान म्हणलें, “हांव यत्न करतां हुजूर.” आनी तो थंयच्यान गेलो.

तेच रातीकडेन बिरबल आवाज करिनासतना ल्हवूच पंडीत न्हिदिल्लो ते कुडींत गेलो. वता आसतना ताणे एक बारीकशी तणाची काडी हातांत घेतली. पंडीत सुस्त न्हिदिल्लो. बिरबलान म्हन्यांत वचून ती तणाकाडी ताच्या कानांत घालून हुळहुळायली. ताणे कानाकडेन फाफुडिल्ले भशेन केलें आनी घुंवून दुसरे कुशीर न्हिदिल्लो. बिरबलान ताच्या दुसऱ्या कानांत काडी घालून हुळहुळायली. न्हीद खळिल्ले भशेन जावन ताणे बेजारून आपणालेच भाशेंत

कितेंतरी म्हणलें. बिरबलाक तो उल्यल्लो त्या उतरांचो अर्थ कळलो आनी ताची भासूय कळळी. न्हिदेंत आडखळ आयिल्यान ‘कोण रे तो’ ह्या अर्थाचीं आपणाले भाशेंतलीं उतरां तो उल्यल्लो. बिरबल अळंग कुर्डींतल्यान भायर आयलो.

दुसरे दिसा सकाळीं दरबार भरलो. सगळे मंत्री आनी हेर लोकांनी आपापणालीं आसनां आनी जागे घेतले. बादशा आपणाल्या शिंवासनाचेर बसलो. लागींच ताचे एके वटेन बिरबल बसलो. बादशान पंडिताक एक भोवमानाचें आसन दिवन ताका बिरबलाकडे भासाभास करपाक सांगलें.

पंडीत जे जे भाशेंतल्यान उल्यलो ते ते भाशेंतल्यान बिरबलान ताचेकडे भासाभास केली. मागीर बिरबलान पंडिताक म्हणलें, “पंडीतजी तुमची आवयभास तेलगू.” पंडीत अजापान बिरबलाक कांय खीण पळयतच उरलो. ताणे मागीर ह्य म्हणून तकली हालयली. बादशान खूब खोशी जावन बिरबलाची तोखणाय केली. बिरबलाकय बी खूब भासो कळटात तें पळोवन पंडिताचेय बी गर्व देंवलें. बादशान दिल्लीं इनामां पंडितान काढून बिरबलाक दिलीं आनी बादशाचो निरोप घेवन गेलो.

मागीर बादशान बिरबलाक विचारलें, “ताची आवयभास कशी सोदून काढली तुवें बिरबल?”

आपणे कितें केलें तें सांगून बिरबलान म्हणलें “म्हाराज मनीस त्रासांत पडटा तेना ताच्या तोंडांतल्यान आवयभाशेंतलीं उतरांच पयलीं भायर पडटात. पंडिताचे न्हिदेंत हांवें आडखळ हाडली तेना आपणाले भाशेंत ‘कोण रे तो’ म्हणलें. तीं तेलगू भाशेंतलीं उतरां आशिलीं. तीच ताची भास.

इनामां दिवन बादशान बिरबलाचो भोवमान केलो.



पुनर्कथन:
-रमेश लाड
मङ्गांव - गोंय

खूबच आत्मविश्वास बरो न्हय

एक भुगो आशिल्लो. नांव ताचें टोनी. टोनीक आपणाचेर खूबच आत्मविश्वास आशिल्लो. ताका दिसतालें की तो सगळें जाणा. तो वर्गात सगळ्यांपरस शिटूक आशिल्लो.

ताचो आत्मविश्वास ताच्या इश्टांक आनी टिचरांक लेगीत आवडनाशिल्लो. ताचे इश्ट ताका सदांच समजयताले पूण तांचें सांगणे तो कानामनार घेय नाशिल्लो. ताची परिक्षा चलताली. पयले परिक्षेत आपणालो दुसरो रँक आयिल्लो म्हूण ताचो आत्मविश्वास आनिकूय वाडलो. दुसऱ्या दिसा गणिताचो पेपर आशिल्लो. ताका दिसलें की ‘म्हाका सगळें कळटा, म्हाका आनीक अभ्यास करपाची गरज पडची ना.’ अशें चितून ताणे पुस्तकांक हात लेगीत लायलो ना. दीस उजवाडलो. सकाळ जाली. टोनी परिक्षेक वचपाक भायर सरलो.

वर्गात पेपर दिलो. ताका सगळें कळटालें. पूण जेना तो पेपर बरोवंक लागलो तेना ताका कांयच सुचना जालें. तो हेवटेन तेवटेन आपल्या इश्टांक पळोवंक लागलो. तांकां उलो मारूंक लागलो. पूण ताका ताचे इश्ट लेगीत दाखयना जाले. ताच्या दोळ्यांत दुकां आयलीं.

तो रँडूंक लागलो. इतल्यांत घांट वाजली आनी टिचरीन पेपर घेतलो. निकाल आशिल्लो तेना ताका गणितांत खूब उणे गूण पडले. ताचो रँक देवलो. ताच्या आई-बाबान ताका खूब तापयलो.



- पुजा गांवस
यत्ता : आठवी
द नीव ऐड्युकेशन इन्स्टीट्यूट,
कुरचोरे - गोंय.
फोन : २८५७३२८

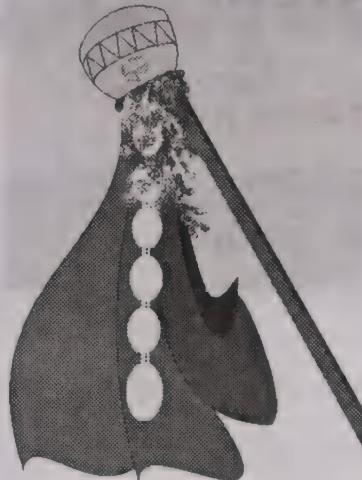
पाडवो – नवे वर्ष

चैत्र म्हयन्याचो पयलो दीस,
म्हणजे पाडवो. ह्या दिसाक आमच्या
हिंदू धर्मात खूब महत्व आसा. हो दीस,
म्हणजे आमच्या नव्या वर्साची सुरवात.

म्हज्या लहानपणांत म्हजो
आजो म्हाका प्रत्येक पाडव्याक काणयो
सांगतालो. ताणे सांगप की पुरातन
काळांत ह्या दिसा कांय घडणुको
घडिल्ल्यो. आज म्हजो आजो ह्या
संवसारांत ना. पूण म्हाका ताणे
सांगिल्ल्यो सगळ्यो काणयो मात याद
आसात. हालींच हो पाडवो आमी
सगळ्यांनी मनयलो हें तुमी पळ्यलांच.
त्या निमतान म्हाकांय सगळ्या
माणकुल्यांक त्यो सांगन दिसता...

श्रीरामान लंकेचेर स्वारी करून,
रावणाकडे युध केलें आनी रावणाचे
सत्तेचो नाश केलो. सीतेक रावणाचे
तावडींतल्यान सोडयली आनी श्रीराम,
सीता आनी लक्ष्मण अयोध्येक परत
आयलीं. तेना सगले अयोध्या नगरीन
उत्सव मनयलो. सगल्यांनी आपापल्या
घरांनी गुढ्यो उबारल्यो. तो दीस म्हणजे
पाडवो.

तशेंच आमच्या ह्या भारत
देशांत, पयलींच्या काळार एक राजा
आशिल्लो. ताचें नांव आशिल्लें
शालीवाहन. तो शूर वीर आशिल्लो.
आनी त्याच काळांत एक शक नांवाचोय
राजा आशिल्लो जो तेना लोकांक खूब
त्रास दितालो. सगल्या लोकांक
छळटालो, लोकांचेर जुलूम करतालो.
ताका सदांच सुंदर चल्यांची खंडणी
दिवची पडटाली. ताचो विजय साजरो



करपाक तो लोकांक आपल्या साडी-
चोळयेची गुढी उबारूक लायतालो.
तेना शालिवाहन ह्या राजान, ह्या शक
राजाक बुध शिकोवपाची थारायली.
ताणे आपलें सैन्य तयार केलें आनी ह्या
शक राजाकडेन युध करून ताचो
पराभव केलो. तेना सगल्या गांवान
उत्सव मनयलो. सगल्या लोकांक खूब
खोस जाली. सगल्यांनी आपापलीं घरां
सजयलीं. शक राजाच्या पराभवाचो
आनंद मनोवपाक सगल्यांनी गुढ्यो
उबारल्यो. तो दीस ह्या चैत्र म्हयन्याचो
पयलो दीस, म्हणजे पाडवो.

म्हाका म्हज्या आज्यान अशेंय
सांगिलें की आमचे हे सृश्टीची,
पृथ्वीची, ह्या संवसाराची निर्मिती
ब्रह्मदेवान ह्याच दिसा केलली.

ह्या दिसा घरांतली सगळी
मंडळी सकाळीं बेगीन उट्टात. न्हावन-
धुवन आपलें घर सजयतात. दारा भायर
रांगोळी घालतात. दारार आंब्याच्या
पानांचे, रोजांचे तोरण करून लायतात.
कोंड्याची बडी घेवन, तिचेर गंध-फूल
घालून, साडी न्हेसोवन आनी तांब्याचो
तामयो परतो घालून ती बडी, म्हणजे
ती गुढी भायर लायतात. अशें म्हणटात
की ही गुढी म्हणजे आमच्या पुर्वजांनी

केल्ल्या बन्या कामाची, यश
मेळ्यल्ल्याची, विजय मेळ्यल्ल्याची
एक याद म्हणून लावपाची.

हो दीस आमच्या हिंदू पंचांगा
प्रमाण, जे साडेतीन म्हूर्त आसतात,
तांतलो एक अखेखो म्हूर्त म्हणून
मानतात. म्हणजेच ह्या दिसा म्हूर्त
पळोवपाची गरज लागना. कसलेंय शूभ
कार्य करपाचें आसत जाल्यार ह्या
दिसाच्यान सुरवात करपाची. ह्या दिसा
कोङ्डू लिंबाचीं पानां खातात. कोङ्डू
लिंबाचें पान हें खूब गुणकारी आसता.
तें खाल्ल्यान कसलोच विकार वा रोग
जायना. ह्या दिसा आमी आपल्यो वायट
गजाली विसरून, एके नवे उमेदीन, नवे
आशेन, येता त्या नव्या वर्साची सुरवात
करपाची.

हांवें हें सगळे सांगलां तें तुमी
केलां आसतलेंच. फकत हांवें ह्या
पाडव्या निमतान तुमकां थोडी म्हायती
दिल्या. आमी ज्यो परबो मनयतात
ताच्या फाटली म्हायती मेळत जाल्यार
आमच्या गिन्यानांत भर पडून परबेची
खोशी दोटटी जाता न्हय?

हांव तुमकां आनी तुमच्या
घरच्यांक ह्या पाडव्याचीं हुनहुनीत परबीं
दितां आनी देवा लागीं मागतां की तुमचें
हें वर्स, सुख-समृद्धीचें वचचें, तुमकां
बरें आयुश्य-आरोग्य लाभचें, आनी
तुमच्यो सगल्यो मनाच्यो इच्छा पूर्ण
जावंच्यो...

देव बरें करूं!



झ़झ़झ़झ़

- नेहा मोहन तेलंग
कांपाल - गोंय.

सुट्ये दिसांनी

सुट्ये दिसांनी मामागेर येतात
सगळीं ताचीं भाचरां
मामागेर आसात फळ झाडां
मागील दारां फुडल्या दारां

वाञ्या दडक आयली तशी
झडटात जांबळां घोटां
आवाज आयकून भुरावळ
सगळी धांवता झाडा पोंदा

टप टप टप टप आवाज करीत
झडत आसतात जांबळां
आमुल्लेच्यो ताळयो हालून
झडटात सकयल घोटां

भुरगीं सगळीं बोवाळ घालीत
पुंजायतात घोटां
चलयो भरतात तांचे व्होंटयेत
चले आपल्या बोल्सांत

यो रे यो रे म्हज्या राया
वेंगेंत तुकां घेतां
कितलो पळ्य भागला
आता खेळप हें नाका

फांतोडेवेल्या सूर्याचे कीर्ण तूं
जाणटेल्याच्या सप्नाची आस तूं
पुस्तकां आसात दोळ्यांमुखार
नाका करूंक सवंगां
जावंक जाय तुका दोतोर
मात्रें घे मनार
यो रे यो रे राया

एकलो एकसुरो
सगळ्यांच्या मायेचे रत्न तूं
पेटोवंक जाय हुशारकेचे दिवे
नाजाल्यार जाय आमकां
आयकुपाक कान नवे
यो रे यो रे राया

मस्ती नाका करूं रे
हांव जातलीं जाम
कशें तुजें जातलें
येवजिल्यार येता बेजार
यो रे यो रे राया

हो... पळ्य तुजो बाबा येता
बेगीन बेगीन यो...
दाखय थोडीं शाणेपणां
मस्ती उडोवन यो... बेगीबेगीन यो...
यो रे यो रे राया
बेगी बेगीन यो

- नागेश नायक वडिये

लक्ष्मी बिल्डींग,
दत्तगिरी अपार्टमेंट,
वामन वर्दे मार्ग,
मडगांव



मस्ती

एक आसली बावली

एक आसली बावली
तिचें नांव रमा
एक आसलो बावलो
ताचें नांव शामा
रमा आसली गोरी
शामा आसलो काळो
रमाचे केंस कुरळे
शामाचे केंस सरळ
रमाचे केंस पिंगशे
शामाचे केंस काळे
रमाले केंस बॉयकट
शामाले केंस वाडयिल्ले
रमान घाल्लें जीनपेंट शट्टे
शामान घाल्लीं कानांतलीं कांकणां
रमान केलो चल्याचो भेस
शामान केलो चलयेचो भेस
रमा चलयता मोटार गाडी
शामा चलयता मोटार सायकल
रमा जाली शामाची इश्टीण
शाम जालो रमाचो इश्ट
दोगांयची जाली इश्टागत बरी
दोगांयची जाली जोडी खरी



- रोमा रा. लाड
कारायमइडी,
सावर्डे - गोंय.

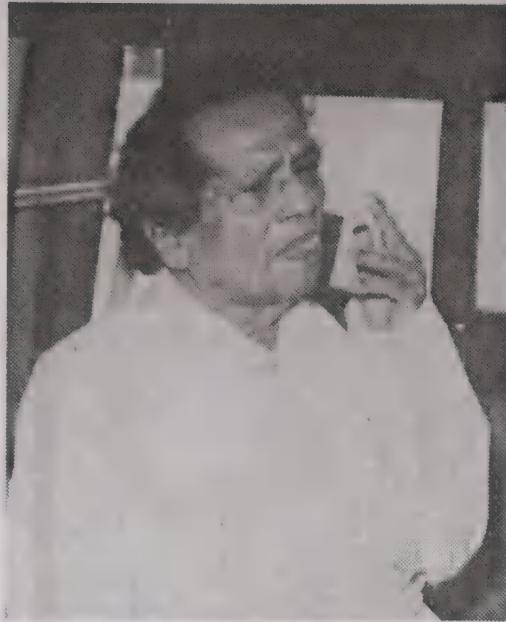
- शांता केणी
विद्याश्री अपार्टमेंट
११४, दलवी नगर,
चिंचवड, पुणे ३३

લયલુણ્ઠ કવી બાકી

ભોવમાનેસ્ત બાકીબાબ,
નમસ્કાર.

બાકીબાબ, ગોંય સ્વતંત્ર જાલ્યા ઉપરાંતૂચ તુજેં નાંવ આયકલ્લેં, કોણ તરી તે મહણટાલો. આની મ્હાકા તેં તેનાય આવડલેં, તશેં તેં ગણિતાંત આસલેં, તેં ગણીત અશેં. કાકાસાયબ કાલેલકાર વજા મામા વરેરકાર બરોબર બાકી બોરકાર. મ્હાકા હેં ગણીત ખૂબ આવડલેં. મ્હાકાં દિસતા કાકા સાયબ, નહ્ય તર કાકા કાલેલકાર. સાયબ હેં ઉત્તર કાંય કાળાફાર્ટીં આમચ્યા તોંડાર ખૂબ ઘોક્લેં. તાકા લાગૂન કાકાચો કાકાસાયબ જાલો. તે સંવયેન હાંવેં સાયબ બરયલેં. કાકા કાલેલકાર વજા મામા વરેરકાર બરોબર બાકી બોરકાર હેં કશેં જુસ્તાજુસ્ત બસતા. તર જાંચેકડલ્યાન હેં આયકલ્લેં તે આસલે મરાઠીવાદી. પૂણ હે મરાઠીવાદી દોન મરાઠીવાદ્યાંક કિત્યાક હાડટાત તેં માત મ્હાકાં કળનાસલેં. આની હો બાકી કોણ તેં કળૂંક નાસલેં. પૂણ હો કોણ તરી ગોંયકાર આસા ઇતલેં માત્ર કળ્લેં. બાકીબાબ, તૂં કોંકણી બી બરયતા વા કોંકણીચો પાખો ઘેતા મ્હણ હીં ફકણાં કરતાલે તુજીં આની ત્યા દોન મરાઠી લેખકાંચીંય. કાકા કાલેકારાંચે નાંવ મરાઠી શિકતના આયકલ્લેં. તાચે એક દોન મરાઠી ધડેય વાચલેલે. એક મોટો મરાઠી લેખક અશેંચ આયકલ્લેં. કોણા તરી માસ્તરાન સાંગલેલી હી ગજાલ.

ઉપરાંત વિદ્યાપિઠાચ્યા પાવંડચાર કાલેલકારાંચે કાંય નિબંધ શિકલોં તેનાય તાંચે સંબંધાન ચડશેં કાંયચ કળ્લેં ના. કાલેલકાર હે એક વહ્ડ લેખક આસલે. કાકાસાયબ ગુરુદેવ રવીન્દ્રનાથ ટાગોરાંની સ્થાપિત કેલ્યા શાંતિનિકેતનાત શિકોવપાક ગેલ્લે. થંય તાંકા ગાંધીજીચી વળખ જાલી.

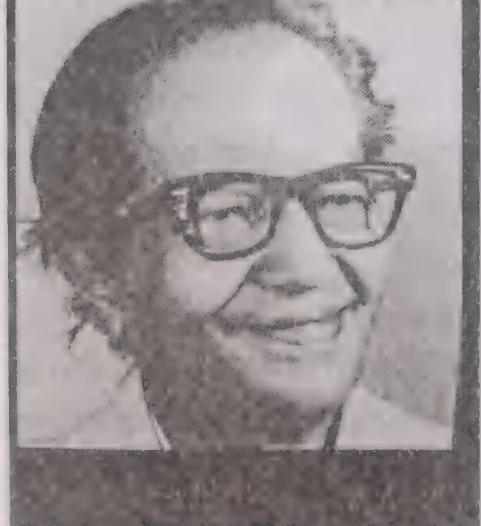


થંયચ્યાન તે તાંચે વાંગડા ગુજરાતાંત ગેલે. ગુજરાતાંત તાણી શાલ્ય કાડલ્યો. ગુજરાતી. થંય ગાંધીજીવાંગડા હિંદી ખાતીર કામ કરપાક લાગલે. બરોવપાક લાગલે. ગુજરાતીંતૂય બરોવપાક લાગલે. ઇંગ્લીશ્યુ બરોવપાક લાગલે. કાકાસાયબાન ૨૯ મરાઠી પુસ્તકાં બરયલ્યાંત. તાચેય પરસ ચડ મહટલ્યા ૬૯ પુસ્તકાં ગુજરાતીંતલ્યાન બરયલ્યાંત. આની ગુજરાતી પરસ્યુ ચડ ૧૮ પુસ્તકાં રાષ્ટ્રભાશેંતલ્યાન ઉજવાડાયલ્યાંત આપલે લિખણેંતલ્યાન. આની ૧૨ પુસ્તકાં ઇંગ્લીશ્યેંતલ્યાન. હે ભાયર તાંચી વિદ્વત્તા, દેશ પ્રેમ, સાહિત્ય પ્રેમ, સંવસારીક પ્રવાસ આની તત્કાલીન સંવસારીક વિદ્વાનાંકડે આસલેલો તાંચો સંપર્ક હે વિશીં માત ત્યા ફકણાં કરપી લોકાંક કાંયચ ખબર નાસલેં. પૂણ એક બરે જાલેં. તાર્ણી કેલ્લીં ફકણાં મ્હાકા તરી તીં ફકણાં અશીં દિસલીં ના. મ્હણચેં તે જેં કિતેં કરતાલે તેં ત્યાચ અર્થાન તશેં લોક ઘેતાલો કાય કિતેં, અસો દુબાવ ઘેવપી વાતાવરણ હેં. વરેરકાર હે કાંદબરીકાર, ભાષાંતરકાર, નાટકકાર, લેખક. બાકીબાબ હોય કોણ તરી મોટોચ લેખક આસપાક જાય અશેં મનાંતલ્યા મનાંત દિસલેલેં. તેના આમી જીં મરાઠી પુસ્તકાં

શિકલ્યાંત તીં અતે ઘાટે પુસ્તક માલેચીં આસલીં. તાતૂંત તુજી કવિતા નાસલી. આની મ્હાકા તુજી કવિતા વાચિલ્લયાચી યાદ જાયના. પૂણ બાકીબાબ તુજીં ફકણાં મારતલ્યાંક આની તાતૂંત કાકા સાયબાંક આની વરેરકારાંક હાડટના કાકાસાયબાન ૨૦૮ બયર પુસ્તકાં બરયલ્યાંત આની તીંય બી વેગવેગલ્યા ભાસાંની હેં માત તાંકાં બિલકૂલ ખબર નાસલેં. પૂણ ફકણાં કરપાંત હે મુખાર આસલે. મામા વરેરકારાન મરાઠી સાહિત્યાંત મોલાદીક ભર ઘાતલ્યા હેય તાંકાં ખબર નાસલેં. શરદચંદ્ર હો બંગાલીંતલો કાંદબરીકાર. તાર્ણી મરાઠીંત હાડલા તેં તાંકાં ખબર ના. તાર્ણી કિતલ્યોશોચ કાંદબચ્યો બરયલ્યાત, આની નાટકાં બરયલ્યાંત હેય તાંકાં ખબર ના. આની તુવેં કિતેં બરયલાં તેંય તાંકા ખબર નાસલેં. પૂણ ફકણાં માત તે મારતાલે. જાંકાં કાંય કળના તેચ ફકણાં મારપાક શકતાત અશેં મ્હાકાં તાંચે વાગણુકે વયલ્યાન દિસલેં. બાકીબાબ, ફાટલી ગજાલ તૂં જાણાંચ. જેના ડૉ. સુનીતિકુમાર ચટર્ઝીન કોંકણી હી એક ભારતીય સાહિત્યિક ભાસ મ્હણ માન્યતાય દિલી તેના કિતલ્યાશાચ ફાલતૂ લોકાંની જાંકા સાહિત્ય મ્હટલ્યાર કિતેં તેં કળના અશા લોકાંનીય ડૉ. સુનીતિકુમાર સારક્યા બુજૂર્ગ સાહિત્યિકાંચીં ફકણાં કેલ્લીં. આની હાંકાં હેચ સુનીતિકુમારાં પરસ વિદ્વાનશે દિસતાલે. દેખૂન તેં મ્હાકાં તશેં દિસલેં. તાંચ્યા કરણ્યાચો કસલોચ પરિણામ મ્હજેર તેના જાલો ના. ચડશા પ્રમાણાંત અશેંચ જાલાં આસૂક જાય. બાકીબાબ તુમી તેનાચે હિરો આસલે. કાકાસાયબ કાલેલકારાંની કોંકણી ખાતીર બરોચ વાવર કેલો. તુમચ્યા સારખ્યાંક તાર્ણી આપલે ભાશેચેં મ્હત્વ સાંગલેં. એકે તરેન મરાઠીન હો કોંકણી ભાશેચેર કેલ્લો મોટો ઉપકાર. વરેરકારૂય કોંકણી પ્રેમી. તાંચી મૂલ્ય

भास कोंकणी. कारण ते कोंकणांतले. आनी कालेलकारांची आवय कोंकणी. तसो ह्या दोगांयचो संबंद कोंकणीकडे आसलो. पूर्ण जांची निवड गुरुदेव टागोरान आपल्या शांतिनिकेतनाचो गुरु म्हण केल्ली ताचें महत्व आनी जांका गांधीजीन आपल्या वावरांत महत्वाचें स्थान दिल्लें ते राष्ट्रविधाते विद्वान काकासायब जेन्ना सांगतात तें तितलेंच महत्वाचें आसलें. अशा ह्या काकासायबांची अंदू १२५ जयंती. राष्ट्राखातीरूय तांचें काम तितलेंच महत्वाचें. पूर्ण गोंयांत तांच्या जयंतेचें व्हडलेंशें कांयच पटून वचूक नासलेले वरी दिसता.

बाकीबाब, तुज्या नांवान चलयल्लो काव्योत्सव आतां आमी बंद केला. कोण्य म्हणत की आतां तो आमी बंद करूंक ना. तो बंद जाला. पूर्ण बाकीबाब कविता बरोवप बंद जावंक ना. तें चालूच आसा. पूर्ण कवितेचो कस इल्लो उणोच जाला. कारण कविता बरोवपाचेरूच नवे पिढयेचो भर दिसता. कवितेंत किंते बरोवचें न्हय हें आयच्या कर्वींक कळना अशें दिसता. तें कळटकूच किंते बरोवचें हाचें गिन्यान जाता. पूर्ण कर्वींकडे सद्या पासियेंस ना. कारण कविता बरोवपाक एका पानार एक पांच धा ओळी आसल्यार पुरो जाता अशें तांकां दिसता. आपणे बरयल्ली कविता आपल्या आर्दीं जायत्या लोकांनी बरयल्या हें तांकां खबर आसना. कारण उक्ते आसा. ते हेरांनी बरयल्ले कांयच वाचिनात. आनी अशीं पुस्तकां आमच्यो अकादमीय छापतात. अकादमीक विचाल्यार अकादमी म्हण्टा की ही निवड आमकां आमच्या त्या त्या विशयांतल्या तज्जानी करून दिल्या. अशें तुजे वेळार जायनासले. ‘कोंकणी काव्यसंग्रह’ ह्या साहित्य अकादमीच्या प्रकाशनाचें संपादन तुवेंच केल्ले. म्हाकां याद जाता, म्हज्या कवितांची निवड तुवें केल्ली तेन्ना तुवें म्हाकां मुहाम आपल्या घरा पर्वरी आपोवन व्हेल्लो. आमी मागीर दोगांयनी एक सांजभर कवितांचे चर्चा केल्ली. तुज्या किंतल्याशाच प्रस्नांक म्हाकां जापो दिवंच्यो पडलेल्यो. तुवें कविता



म्हजे कडल्यान म्हणून घेतल्यो. तांतलें संगीत आनी स्वराघात, अर्थ सगळेंच आमी चर्चेक घेतलेलें. हें जाल्या उपरांतूच तुवें म्हज्यो कविता वेंचलेल्यो. आयज असो आस्थेन कवितेक वेळ दिवपी लोक उणो. पूर्ण बाकीबाब आमकां हांतल्यानूय वाट काङुंकूच जाय.

बाकीबाब, कांय दिसां आर्दीं हांव गोंयां आसलों तेन्ना हांव शिरदोनचे वेळेर गेल्लों. थंयसल्ले कांय वड बावडे जावन पळयतात तें पळयलें. आर्दीं कशें आब्रील मायाचे मुदांसाचे दीस. शिरदोनां दर्या देगेर आसलेल्या ह्या वडांच्या पोंदा शेंकड्यांनी लोकांचो राबितो आसतालो. कारण ह्या दिसांनी लोक खारें उदक न्हावपाक हांगा येताले. आमगेरूय हीं उदकां न्हावपाक येवपी सोयरे आसताले. ते आयले तशें दोन चार दीस दर्यार उदकां न्हावप जाताले. वेगवेगळ्या सोयन्यांच्यो वेगवेगळ्यो वेळो. दीस सुट्यांचे. आनी तांचे वांगडा रावपाक, न्हावपाक, भोंवपाक मजा येताली. तेन्नाची संवय म्हण आमी कांय इश्ट हेर सिजनांतूय दर्यादिगेर येताले. अशेंच एका सिजनांत हांवें ह्या वडाच्या झाडाकडे सांजवेळां तुर्जीं पांयजणां आयकलीं.

त्या दिसा वडाकडे गडद तिनसनां मंद मंद वाजत आयलीं तुर्जीं गो पायजणां

हीं पायजणां मात तिच्या पायांत नासलीं. किंते जाल्ले खबर ना सांज जरूर जाल्ली. तिनसानूय गडद जाल्ली आनी ह्या वडाच्या झाडाकडे ती आनी तिची इश्टीण गजालींनी गुल्ल आसलीं. पूर्ण तिच्या दोळ्यांचीं घुंगरां शिरंतरांत व्हांवतल्या रगताच्या कणकणार घुंगुरतालीं. मना वयले सामाजीक संकेतांचे सगळे धागेदोरे ना जावन मन एका आद्भूत आनंद संदर्भानी गरगरून येतालें. आनी मजा म्हटल्यार त्या वडाशेजारचो एक शिडशिडीत अंगाचो तरणो पिंपळ पानापानान उमेदीन मुरगट्टालो. सवन

आसमंतांत एक मदीर मिर्मिर लय भरून येताली. हे लयेचेर तिच्या नदेरेच्या स्वप्नील शक्तिंचो वचक आसलो. बाकीबाब, एक दीस हांव स्कुटरीचेर म्हजे स्पिडींत आसतना रस्त्यावयल्या ऑऱ्यलीच्या धारेंत सांपडलों आनी ऑऱ्यलीन म्हजे स्पिडीचो ताबो घेतलो. ते वेळार रस्त्यावयल्यानूय कशें व्हावू येता तें एका खिणांत कळळलें. हे धारेच्या ओघांत कितेंय जावं येतालें. पूण तें जालें ना हे कोणाचे उपकार तें खबर ना. पूण ते दिसा ते सांजवेळा काळूय असोच ऑऱ्यलीवेल्यान निसरून वयतालो दिसलो. त्या काळाचें रसायणूच सामके अनाकलनीय आसलें.

धुंगर अंगुरी
झंकारत वयता
कुशलांचो पर्मळ
सुडार केळयता

म्हज्या मनांतलीं हीं उतरां पूण तीं म्हटलीं मात त्या पिंपळान... बाकीबाब, आजून हांवें ह्या खिणाचेर कविता बरोवंक ना. तुजी कविता वाचलेली आनी ही म्हजी कविता तर अशी... तुजी कविता वाजता... पांयजणता... आनी म्हजी कविता मोनी. तरीय 'अकस्मात तुर्जी वाजती पांयजणा' असो सो हो खीण अकस्मात म्हज्या मनांत येता. त्या खिणाची एक निशाप ऊर्जा म्हज्या मनांत खेळत आसता म्हज्या नकळत आनी ती म्हाका खेळयत आसता. हें सगळे तुजेकडे उलोवचें आसलें. कितलो कळाव जालो हें सांगपाक? पूण म्हाकां कितें दिसता जाणा काळाक कळाव म्हण काय नासता. काळ म्हण्टा, 'सकाळ म्हण कायच नासता. दनपार म्हण कायच नासता. सांजवेळ म्हण कायच नासता.' काळ म्हण्टा, 'तुमकां मनशांक उज्ज्वाल्य दिश्टी पडना आनी काळोखूय दिश्टी पडना. तुमकां दिसता तें उजवाडाचें बींब जाचेर धरता ती वस्त. उजवाड मनशाक खंय

दिश्टीच पडना. आनी काळोख म्हण काय नासताच. ह्या नासता तांतल्यानूच सगळे उपरासून येता खंय! पूण मनशाक तें कळच ना' अशें हें काळाचें म्हणणे. पूण जेना तो असो कोणा कोणाकडे उलयता तेना तें त्या मनशाक कळटा. काळूय म्हण काळाचो! तसो मोनो पूण ताच्यो उलोवपाच्यो तरा हजार. तुवें आपले कवितेंत ताका बरे तरेन केळयला. तुवें पांयजणांत त्या काळाक अमुरपिके



आमोरेचेरूच उचंबळ तरणे अवस्थेंतूच अशे तरेन धल्ला की तुज्या त्या उतरांची तुस्त करीत तितली थोडी. कोंकणी काव्यसंग्रहांत शंकर रामाण्याची एक कविता आसा. रामाण्यानूय काळखाक आपल्या उतरांनी अचूक धल्ला.

रात अशी खांपुल्ली
खंय खंय झेमता दिवो
पावला पावला काळखाच्या
खोलायेक अर्थ नवो....

रामाण्यान झेमत्या दिव्याच्या उजवाडांत खांपुल्ले रातीचे गचेक धल्ल्या. पावला पावलाक काळखाचे खोलायेक एक नवो अर्थ तांका उमजून येता. पूण हांगा आनी एक सुक्षीम प्रस्न उपरासता तो हो की पावला पावलाक काळखाच्या काय काळाच्या? रूप सोङ्गन अरूप जावन येवपी काळोख हो काळूच आसता अशें म्हाकां दिसता. मनांत आयल्ले विचार अशे केना केना अनाम जावन येतात.

बाकीबाब, २९/३/२०१० हे दिसा म्हज्या हिंदीतल्यान बरयल्ल्या कवितांचो एक संग्रह उजवाडाक आयला. नांव कितें जाणां? 'समुद्रमुद्रिका' तुकां हें नांव खुब्ब आवडटलें आसलें आनी आतां तरी तुकां तें आवडलेना अशें कित्याक म्हणप? तुवेंय काय हिंदी कविता बरयल्ल्यो. आपाप आयिल्ल्यो काय कविता.

सद्याक हांव तुज्यो समग्र कविता वाचतां. तुजें लयलुब्ध काव्य आयज इलें इलें लोकांक आवडप कठीण जाता अशें काय लोकांचें म्हणणे आसा. म्हाकां दिसता की काळाचे प्रक्रियेन लोकांचे समज निबर जायत चल्ल्यात. म्हणूनच तांका लयलुब्ध संवेदनशीलताय सोङ्ग गेल्या आसू येता.

बाकीबाब, बरें आतां आनी केनाय!

तुजो,
रमेश भगवंत वेळुस्कार



रामभट्टाक चलो
 नाशिल्यान
 आनंदान ताचें उतर
 मानून घेतले. हें
 आयकून रामदास
 खोशी जालो. ताणे
 मोत्या थालान आपले
 धुवेचें लऱ्य केले.
 उपरांत रामदासान
 आपले घर-दार
 आपले धुवेच्या आनी
 जावंयाच्या नांवार
 केले. पूण आनंद
 मात लऱ्यांच आपल्या
 घरा वतालो.
 दूनपाठचे जेवण्य
 थंयच जेवतालो. पूण
 रातचो मात थंय
 रावनाशिल्लो.
 आनंदात्या तिवृत्य
 भावांक मात
 दिसताले, हाका घर
 जावंय केला न्हय,
 मागीर हाणे दीसभर
 हांगा किंत्याक
 रावपाक जाय?

आ ं द भ ट



रामदास भट आनी व्यंकटेश भट हे दोग घटट इश्ट आशिल्ले. दोगूय एकमेका शेजराक रावताले. खरे म्हणल्यार व्यंकटेश कर्नाटकांतलो. एक दीस गौंयांत आयिल्लेकडेन ताची वळख रामदासाकडेन जाली. व्यंकटेश कोणाच्याय अडचणीक पावपी. ताचो सभाव आनी गूण पळोवन रामदासाचे बायलेन आपल्याच सोयन्यांची चली पळोवन व्यंकटेशाचे लग्न लावन दिलें. आनी तेनासाकून तर व्यंकटेश तांचो घरचोच कसो जाल्लो.

गांवांतलीं सगळीं कार्या दोगूय करताले. रामदासागेर चार चल्यो, आनी व्यंकटेशागेर चार चले. रामदास केन्ना केन्ना उल्यतना म्हणटालो आपणाकूय देवान एक तरी चलो दिवपाक जाय आशिल्लो. तेना व्यंकटेश ताका समजयतालो, “आरे देवान तुका चार चल्यो आनी म्हाका चार चले कित्याक दिल्यात तें जाणा मरे, आमची इश्टागत फुडेय अशीच भुरग्यांनी चालू दवरची म्हण. हें अशों सांगतकच रामदास मात चिततालो, हाचे फुडे आनी कसली इश्टागत

उरल्या काय? व्यंकटेशाक कसल्याय गजालींचेर फकाणां करपाची खूब संवय. कसलेय गजालिंकडेन सिरियसनेस म्हणटा ती नाच; रामदास मागीर भटपण केल्ल्याभशेन बडबडटालो.

रामदासान आपल्या तिगां चल्यांक लग्नां करून दिल्ली. दोगां चढ पयस पडलीं जाल्यार एकलें मातशें लागीं आशिल्लें. रामदास आनी ताची बायल चिततालीं, लग्न करून दिल्यांत तीं सगळीं बन्या घराण्यांत पडिल्ल्यान, एकलेंच उरलां ताकाय लग्न करून दिलें जाल्यार हें घर कोणाक? हाका लग्न करून तरी घर जावंय करपाक जाय. व्यंकटेशानूय आपल्या तिगां चल्यांक लग्न करून सुनो घरांत हाडिल्ल्यो. व्यंकटेशालोय आतां एकटोच चलो उरिल्लो. रामदासाक दिसताले आपणे चलयेखातीर व्यंकटेशाकडेन उतर घातल्यार बरें जातले आशिल्लें. व्यंकटेशाले घरूय लागीच आशिल्लें. पूण घर जावंय म्हणत जाल्यार हां म्हणत काय? ‘इश्टागतीक बादा बी येवची ना मू?’ अशे जायते विचार ताच्या तकलेंत येताले.

व्यंकटेशाच्या निमाण्या चल्याचें नांव आनंद; बी. ए. मेरेन शिकिल्लो. पूण भटपणूच करतालो. गुणान बरो. कोणाकूय उठ-बस करपी. खरें म्हणल्यार व्यंकटेशभट धरून ताचे चारूय चले भटपणाच करताले. वाड्यार वा गांवांत अमक्याच भटान वचपाक जाय अशें कांय तांचें नाशिल्लें. कोणाक वेळ मेळटा तो भट वतालो. पूण वाड्यावेल्या कसल्याय कार्याक आनंदभट आयलो जाल्यार त्या घरांतलीं सगळींजाणां खोशी जातालीं. आं.... बरें जालें रे बाबा, आनंद भट आयलो तो. अशें चडकरून बायलांच्या तोंडांतल्यान उतरां आयकुपाक येतालीं. आनंदभट कोणाचेर तापनाशिल्लो. पुजेची तयारीबी सारखी करूंक ना जाल्यार आपूण वचून हातबोट लायतालो. चुकल्यार समजावन सांगतालो. किंतें दितात ती दक्षणा घेवन वतालो. भुरगो आसून सुधां जाणठ्यांभशेन समजून घेवपाची तांक ताच्यांत आशिल्ली. ताच्या ह्या गुणाक लागून रामदासाक घरजावंय म्हण आनंदभटूच योग्य आसा अशें दिसतालें.

एक दीस उलयतां उलयतां रामदासान आपली इत्सा व्यंकटेशाक सांगली. हें आयकून व्यंकटेशानूच ताका सांगलें, आमी तुजेकडेन येवपाचीं आशिल्लीं. आमचीय इत्सा आशिल्ली तुजे चलयेक सून करून घेवपाची. पूण घरजांवय जावपाची इत्सा मात तुमी आनंदाकडेनूच उलोवंचे पडटलें. रोखडीच रामभटान आपली इत्सा आनंदाक सांगली. दोगांयचीं घरां एकमेका शेजराकूच आशिल्ल्यान आनी रामभटाक चलो नाशिल्ल्यान आनंदान ताचें उतर मानून घेतलें. हें आयकून रामदास खोशी जालो. ताणे मोठ्या थाटान आपले धुवेचें लग्न केलें. उपरांत रामदासान आपले घर-दार आपले धुवेच्या आनी जावंयाच्या नांवार केलें. पूण आनंद मात सदांच आपल्या घरा वतालो. दनपारचें जेवण्यू थंयच जेवतालो. पूण रातचो मात थंय रावनाशिल्लो. आनंदाल्या तिगूय भावांक मात

दिसतालें, हाका घर जावंय केला न्हय, मागीर हाणें दीसभर हांगा कित्याक रावपाक जाय? घडये ताका भाटाचो आनी ह्या घराचो वांटो जाय दिसता. अशे तरेचे नाका ते प्रसन तांच्या मनांत येवपाक लागले. खरें म्हणल्यार आनंद आपल्या भावंडांखातीरूच वतालो. पूण तागेल्या भावांनी ताचो अर्थ वेगळोच केल्लो.

एक दीस ह्या तिगांयनी आपणाले आवयक म्हळें, “जाणा मुगे अम्मा, आनंदाक घर जावंय केला पूण तो हांगाच चडसो आसता, कित्याक जाणा मगे, ताका ह्या घराचो आनी भाटाचो वांटो बी जाय आसतलो.” हें आयकून आवयक मात खूब वायट दिसलें. आवयन तिगांय पुतांक समजावन सांगलें, “बाबा, आनंद तसो आशेचो मनीस न्हय. ताका घर जावंय जावपाची इत्सा नाशिल्ली. पूण रामदासाल्या लग्न जाल्या सगळ्या चलयांनी आपणाक कांयच नाका म्हूण बरोवन दिलां खंय. हें सगळें जर कोणाक नाका जाल्यार आसा त्या घर-दाराचें आपणे किंतें करचें? हें रामदासान तुज्या बापायक आनी आनंदाकूय समजावन सांगलें, तेन्ना हें सगळें आयकूनच न्हय तर इश्टागतीच्या नात्याक लागून आनंदाक हय म्हणचें पडलें.”

“हें सगळे खरें गे, पूण आनंदाक सदांच कित्याक येवपाक जाय.....?” हाचेर किंतेय तरी उपाय काडपाक जाय म्हण तिगांनीय एक युक्ती काडली. आनंद घरा येतकच हे तिगूय भाव ताचेकडेन उलोवंचे पडटा म्हूण पयस पयस रावपाक लागले. जेवतना खातना ताचेबराबर बसना जाले. उलोवपाचें टाळपाक लागले. आपल्या भावांभितर जाल्लो बदल आनंदाक जाणवलो. तेन्ना साकून आनंद येवपाचो कमी... कमी जायत गेलो आनी जेवणाकूय रावना जालो. पूण ताका घरचेय जेवण चलना जालें. तिगूय भाव आपणाकडेन सारखे उल्यनांत तें पळोवन

आनंदाचे तकलेर बरोच परिणाम जालो. अकस्मात एक दीस आनंद दुयेंत पडलो. हें जेन्ना आनंदाल्या तिगांय भावांक कळ्यें तेना तांकां सामको धक्कोच बसलो. आपणे भावाचेर अन्याय केला अशें तांकां दिसलें. आतां खंयच्या तोंडान भावाक मेळपाक वचपाचें? आनंद आमकां किंतें म्हणटलो? किंतें म्हणटा तें म्हणू दी, आयकुपाची तयारी दवरून तिगूय भाव आनंदाक मेळपाक गेले. आनंद खाटीचेर न्हिदिल्लोच आशिल्लो. सगळे भाव ताच्या म्हन्यांत वचून उबे रावले. ताका हात लावन उठोवपाचेय तांकां धाडस जायना जालें. तो उठसर ताचे कुशीकूच उबे रावले. जेन्ना आनंद जागो जालो तेना ताका सगळे भाव आपल्या म्हन्यांत आसात तें दिसलें. ताणीं बेगीबेगीन तांकां खाटीचेरूच बसपाक सांगलें. तेना सगळ्यांनी आपणाची चूक जाली म्हण सांगून ताका घटट वेंग मारली. आनंद किंतें किंतें उलोवपाक सोदता हाची वाट पळ्यनासतना सगळ्यांनी ताका थंयचो उकलून आपल्या घरा हाडलो. आनंद हें सगळें पळोवन खूब खोशी जालो. एका मिनटांत दुयेंस विसरून गेलो.

आनंदान तिगांय भावांक सांगलें, “तुमच्यांत जाल्लो बदल म्हाका कळ्यो. पूण म्हाका भाटां-भेसांचो वांटो नाका आशिल्लो. म्हाका सगळ्या भावांबरोबर खोशयेन रावपाक जाय आशिल्लें.”

हें आयकून सगळ्यांनी आपली मान सकल घातली.

“आमची चूक जाली, अशें आमी केन्नाच करचे नांत!” म्हणपाचें उतर ताणीं आनंदाक दिलें.

ಝ್ಯಾಝ್ಯಾಝ್ಯಾ



- कुमूद भिकू नायक
खोर्ली,
तिसवाढी - गोंय

श्री ज्ञान जली



**सांतान म्हळ्यार
आभच्या नविबाची
काणी जाल्या.
सावदीच्यान नोकटी
सोडून घेतकच सोटो
पिवपाक लागलो.
घुर्वेक भाट्यो भाट्यो
कटून सामकोच
लोकपाक लागलो.
ह्या चाटेपावलाक
जाल्या सो-या
दुकानांनी ताचो घात
घेतलो. तो संवारार
सोडून गेल्यार वर्द
जायत घेतलें. जोडून
हाडिलें सगळे
काबार केलें.**

सुमार पंदरा वर्सानी संजीव तांगेर पावलो. तरणाटपणार नोकरेच्या निमतान सावदी अरेबिया गेल्लो तेन्ना ताका व्हरपाक कोणच आयलो ना. एका पुलीसान येवन ताका विचारलें तेन्ना ताणे कागदां दाखयलीं आनी कंपनीचे नांव सांगलें. तो गेलो. बरोच वेळ रावन पासून ताका व्हरपाक कोणच आयलो ना. ताचेर आकांत आयलो. तेन्नाच आपल्या एका इश्टाक पावोवपाक सांतान आयिल्लो पळयलो. ते कोंकणी उल्यतात तें आयकून तो तांच्या फुड्यांत गेलो आनी आपली अडचण सांगली. आपणाकडेन जाता तो आदार करतां म्हूण सांतानान ताका धीर दिलो. सांतानाच्या इश्टाचो वेळ जालो आनी तो गोंयां येवपाक भायर सरलो जाल्यार सांतान संजीवाक घेवन आपल्या अपार्टमेन्टांत आयलो.

“जाणा संजीव, तू आनीक थोडो वेळ विमानतळार उरिल्लो जाल्यार तुका पोलीस धरून व्हरपाचे. तुजें नशीब बरें हांव तुका मेळळों. आतां तू विस्व घे. तुजे कंपनीत वचून फाल्यां चवकशी करुया.” सांतानान परत एक फावट ताका धीर दिलो.

दुसऱ्या दिसाक सांतान संजीवाक

घेवन ताचे कंपनीत गेलो. तांच्या अधिकान्यांक कागदां दाखयलीं पूण संजीवाक नोकरेखातीर विझा काडिल्ली हें खंयच मेळनासलें. सांतानय मात्सो भियेलो. थंयच रावून ताणे आनीक एका गोंयकाराक फोन लायलो. थोड्या मिन्टां भितर तो पावलो. संजीवाक असोच दवरप धोक्याचें आसलें. ते आपलें भितर कितें तरी उल्यले आनी सरळ सांतानाचे कंपनीत गेले. थंय एक गोंयकार फोरमॅन आसलो. ताचेकडेन उल्यलो.

संजीवान बारावी मेरेन शिकून फिटराचो कोस केल्लो आनी फिटराचेच नोकरेखातीर सावदीक आयिल्लो. पूण हांगा सगळीच गडबड जाल्ली.

सांतानाचे धांवपळीक फळ आयलें. तांचे कंपनीत हॅल्पराचो एक जागो कालूच खालीं जाल्लो. संजीवाक हॅल्पराची नोकरी करपाक तयार केलो आनी ताचे ट्रेडी प्रमाणे नोकरी मेळठा तेन्ना वचपाची तजवीज दवरून कामार रुजू केलो.

त्या दिसाक जर संजीवाचे नोकरेचें जाग्यार पडनासलें जाल्यार एक तर ताणे परत गोंयां वचूंक जाय आसलें ना जाल्यार सावदीचे बंदखणींचीं दारां ताका उक्तीं आसलीं. पन्नास हजार भरून तो सावदीक आयिल्लो. कितल्या जाणांकडेन रीण काडिल्लें तोच जाणा. घराकडेन गरीब परिस्थिती. परत गेल्लो जाल्यार.... वचपाक आनीक रीण कोण दितलो आसलो? ताणे सांतानाचे पांय धरले आनी बुळबुळीत रडपाक लागलो.

मागीर सगळें जाग्यार पडलें. सुमार स म्हयन्यांनी ताका दुसरे कंपनीत फिटराची नोकरी मेळळी. दोन वर्सानी सांताना बगाबरूच गोंया परतलो. ताच्या घराय गेलो आनी उपरांत सावदीकच टी. व्ही. पत्रकार जावपाची ताका संदी मेळळी. ताचेकडेन पत्रकारितेचो डिप्लॉमा आसलो. मागीर ताची कामाची पद्धत बदल्ली, वेळ बदल्लो आनी सांतानाक मेळपाक वेळ मेळना जालो. तरी केन्नाय फोनाचेर उल्यतालो. एक दीस ताका कळलें

सांतानाची कंपनी बंद जाली आनी सांतान सदांकाळ सावदी सोडून गेले म्हूण.

“कोण थंय, तू कोणाक सोदता?”
एक धा-बारा वर्साचे सांतानाले चलयेन वोराद न्हेसून आयिल्या संजीवाक पळोवन विचारलें. हालीच्या तेंपार अशे वहड मनीस तांगेर कोण येनासले. तो सावदीक आसतना मात कोण कोण येताले. संजीव भानार आयले.

“हांव संजीव, तुज्या पप्पाचो इश्ट.” म्हणत ताणे एक बँग तिचे कडेन दिवपाचो यत्न केलो. तें फाटीं सरलें.

“मम्मी, हो पळ्य कोण पप्पाचो इश्ट आयला.” म्हणत तें धांवत भितर गेलें. ताची मम्मी म्हळ्यार सांतानाली घरकान्न भायर आयली. तिणे ताका वळखलो आनी भितर आपयलो. भितर सरतांच ताची नदर फुलांचो हार घालून आशिल्या सांतानाच्या फोटवाचेर पडली आनी तो अजापलो.

“हें किंते भाभी?” तो तिका भार्भीच म्हण्टालो.

“सांतान म्हळ्यार आमच्या नशिबाची काणी जाल्या. सावदीच्यान नोकरी सोडून येतकच सोरो पिवपाक लागलो. सुर्वेक मात्सो मात्सो करून सामकोच लोळपाक लागलो. ह्या चांटेपावलाक जाल्या सोन्या दुकानांनी ताचो घात घेतले. तो संवसार सोडून गेल्यार वर्स जायत येतले. जोडून हाडिल्ले सगळे काबार केले.”

“म्हजेर सांतानाचे खूब उपकार आसात. म्हज्यान तुमकां कसलो आदार करूंक जाता?”

“देव बरें करूं बाबा. सांतान म्हाका सांगतालो तूंथंय टी. व्ही. पत्रकार जाला म्हण. हांगासर कोणाकय धरून घरा-घरांनी सकाळ फुडे सोरो विकप्यांचेर बंदी हाडूंक जाता जाल्यार पळ्य रे. म्हजो सांतान गेलो तो गेलो. आनीक जायते सांतान हांगा आसात, तेय गेले जाल्यार गांवचो घात जातलो. वचत थंय

सोन्या दुकानां, थोडीं कायदेशीर, थोडीं बेकायदेशीर. तांकां विचारतलो कोण ना, धरतलो कोण ना. रातची शांतताय म्हण्टा ती ना. कोण ना कोणागेर बेबबद्यांची झगडीं आसतातच.”

“भाभी, तूं सांगता ती गजाल तितली सोंपी ना. हांवेय आतां सावदीची नोकरी सोडल्या. गोंयांत म्हाका टी. व्ही. चेरच काम करपाची नोकरी मेळल्या. एक दीस म्हजी टीम घेवन हांव येतां तेन्ना तुमचें म्हाका सहकार्य लागतलें. पूण एक सोपूत घेवन हांगाच्यान वतां, सांतानाच्या आत्म्याक शांती मेळपासारके हांव काम करतलें.”

आपणे तांचेखातीर हाडिल्ले बँग तिचेकडेन दिलें आनी निरोप घेतलो. पंदरा वर्सा आदलो गांव आनी आजचो गांव बरोच बदलिल्लो दिसतालो. सोन्याचे परवाने दिवन सरकाराक येणावळ मेळटा तीं सरकार बंद करतलो? त्या परस आनीक किंतेय वेगळे केलें जाल्यार.....!

ते रातीक ताका न्हीद पडली ना. सांतानाचो चेरो ताका परत परत याद जावपाक लागलो. सावदी अरेबियाचो पयलो दीस परत दोळ्यां मुखार येवन गेलो. त्या दिसाक सांतान मेळूंक नाशिल्लो जाल्यार.... आज जो संजीव आसा, तो संजीव आसपाचो? देवा रुपान तो हाजीर जाल्लो आनी देवाचीच करणी ताणे केल्ली. ‘हॅलो-हाय’ करून ताच्यान वचूं येतालें पूण ताणे तशें केलें ना. एका गरजेवंताक आदार करून आपलें धार्मीक तत्व पाळळें. पूण हांगा ताका गरज आसली तेन्ना कोणच कित्याक पावलो ना?

त्याच खिणाक आपल्या संपादप्याक फोन लायलो आनी सोन्याचेर एक खास स्टोरी तयार करपाची परवानगी घेतली. सकाळ फुडे उटलो आनी सांतानाल्या गांवांत गेलो. उजवाडचे आदीच लकत लकत वचपी कितलेच जण सांपडले. तांकां ताणे आपल्या कॅमेच्यांत कैद केले. थोड्यांकडेन उल्यलो. तांचेकडल्यान सोन्याविशीं फुटेज घेतली.

सुमार दोन वरां हो कार्यक्रम चल्लो. गांवांत चर्चा सुरु जाली. संजीव सांतानागेर भितर सरलो आनी भार्भीक सांगलें, सगळ्यांनी आज सांजेर सात वरांचेर बातमी पळ्यात म्हण.

थंयच्यान तो सरळ excise खात्यांत गेलो. रायट टू इनफॉर्मेशन खाल त्या गांवांत कितलीं कायदेशीर दुकानां आसात तांची म्हायती मागली आनी भायर सरतना excise इन्स्पेक्टराक आज सातांक बातमी पळोवपाक लावन भायर सरलो. उपरांत मुखेल मंत्र्याची भेट घेतली. तो टी. व्ही. पत्रकार जाल्यान सगळे सोंपें जालें. हेर पत्रकार ताचे बराबर वावुरपाक लागले. कांय जाणांनी गांवांत वचून भोंवडी केली. मुखेलमंत्र्यान लक्ष घालपाचे उतर दिलें.

संजवेळार पुराय गांवभर खवदळ. सगळ्यांची नदर टी. व्ही. चेर आसली. थोड्यांक आपणाकूच टी. व्ही. चेर पळोवन अजाप दिसलें. पूण ही खोशयेची गजाल काय लजेची गजाल! फुटेज सोंपतना संजीवान एकच प्रस्न केलो. ‘ह्या गांवचो म्हजो इश्ट सोन्याचे भकीक पडून इबाडलो. ह्या आदीं जायते सांतान अशेच गेल्यात, आनीक कितले सांतान वचूंक सोदतात? हो ह्याच गांवचो प्रस्न न्ह्य तर संबंद भारतांत ही समाज विकृती चालू आसा. कोणाक वेळ आसा हाचेर विचार करूंक?’

संजीवान आपले परीन सांतानाक श्रद्धांजली ओपली, आमी सगळे सोन्याच्या नादान मरप्यांक फक्त श्रद्धांजली ओपतले वो सोन्यान मरपाक सोदतात तांका वाट दाखयतले?

द्युष्मद्युष्मद्युष्म

- विन्सी काढूस
‘स्नोज कृपा’
आर्लेम राय,
सालसेत-गोंय
मो. 9822587498



चित्रंग मेळावो २०३४ !!!



आनी ७ मार्चीक साळांतल्या राऊत फार्मात अंदुचो चित्रंगी मेळावो कड उमेदीन मनयलो. कोंकणी भाशा मंडळ आनी बांदेस कोंकणी अस्मिताय केंद्रान हो बायलां मेळावो घडोवन हाडले. ह्या मेळाव्याक १२५ वयर बायलो आपले हक्क, मागण्यो मागपाक तशेच ठाम मतप्रदर्शन करपाक आयिल्यो. बायलांच्या उतरांचें चाबूक सौसपाक आनी तांचे दशेचे उमाळे आयकून दुकां गळोवपाक कांय दादलेय उपस्थित आशिल्ले. बायलांची मनां समजून घेवन फुडलो जल्म बायलांचोच मेळचो अशी आशा बाळगुपी, गांधीजी आनी साने गुरुजींच्या पावलार पावल दवरून चित्रंगी नांवाच्या वाघीणीचे धोलींत मोव काळजान भितर सगिल्ले. ‘आलीया भोगासी असावे सादर!’ म्हणीत दोन दीस आयोजनाच्या नांवाखाला ह्या मेळाव्याक अल्पसंख्यांक थारिल्या दादल्यांनी स्त्री सत्ताक राज्याचो अणभव घेतलो. तांच्या धैर्याक दाद दिवचीच पडटली. असो एक विनोदी विचार म्हज्या मनांत आयलो. दोन दीस ह्या चित्रंगी मेळाव्यांत वावुरताना म्हजें निरक्षण चालू आशिल्ले. सगल्या बायलांच्या मनांतले विचार म्हज्याय मनांत चलताले. पृण ह्या वेळार दादन्यांच्या मनांत किंतु शिजता? दोका

सत्राचो तांचेर कसो-कसो प्रभाव पडटा आनी ह्या प्रभावाचो परिणाम किंतु जातलो? पुरुशसत्ताक संस्कृतायेत चित्रंगी सारके मेळावे किंतु बदल घडोवंक शकतात हे विचार म्हज्या मनांत येताले. इतल्यान त्रिविक्रम कामत म्हजेकडेन आयलो आनी म्हणपाक लागलो, ‘दोन दीस तुमी हो मेळावो आयोजित केलो, आता समारोप जातलो. म्हाका ह्या मेळाव्याविशीं, ताच्या परिणामाविशीं उलोवपाक जाय. तुमी म्हाका थोडे मुद्दे दियात. दादल्यांच्या दिश्टीकोणांतल्यान ह्या मेळाव्याचे परिणाम किंतु जातले ह्या विशयाचे अन्वेषा सिंगबाळ आनी तन्वी बांबोळकारान म्हाका उलोवपाक सांगलां. युगांक नायक्य मजत करता.’

मनांतल्यान हांव खुश जालें. म्हजे सारको विचार करपी आनी चार जाण आसात तर! त्रिविक्रमाक हांवें काय मुद्दे दिले. उपरांत एका फाटल्यान एक विनोदी विचार म्हज्या मनांत येवपाक लागले.

त्रिविक्रम हो एक extra ordinary Brilliant भुरगो. सुरतकल हांगा I.T.B. Tech. करता. विज्ञानीक दिश्टीकोण, नवे विचार, जिज्ञासा, कल्पना शोधक वृत्ती ह्या सगल्यांचो समन्वय म्हळ्यार त्रिविक्रम. अशा

सुपीक तकलेंतल्यान आनी म्हज्या कल्पनेंतल्यान साकार जाल्लो हो आसा ‘चित्रंग मेळावो २०३४’. (दादल्यांमेळावो) चित्रंगेक येवंक नाशिल्यांचे भेटेक हाडटां.

पुरुशसत्ताक समाजाच्या अत्याचाराक विरोध करपाक १९८४ त चित्रंगीचो जल्म जालो. अस्तुरेक स्वताच्या अस्तित्वाची, अस्मितायेची जाणीव करून दिवपाक हेमाबाय सारक्या अस्तुन्यांनी क्रांती घडयली. चित्रंगीची वाल दर वर्सा वयर सरताली. मर्दींच सारें उदक पडलें ना आनी वाल बावली. २००९ वर्सा सावयवेच्यां परत एकदां जमनी पोंदच्या पाळांक जाग आयली. ‘चित्रंगीची वाल जाली अस्तुरेची ढाल, आडय वार, नाका तलवार, उतरांचेच पुरो प्रहार, घडय तूंच तुजो फुडार’ म्हणीत परत एकदां चित्रंगी फुलली. मार्च २०१० वर्सा तिचेरे फुलांचो भार चडलो. एक एक फूल म्हळ्यार क्रांतिकारी विचारांचे, अस्मितायेच्या जाणिवांचे धगधगते इंगळे. प्रशांती तळपणकार, रत्नमाला दिवकार हांचे सारके आदारस्तंभ चित्रंगीची वाल वयर चडोवपाक फुडलीं चोवीस वर्सा मेळत जात्यार २०३४ मेरेन ‘चित्रंगी मेळावा’ बंद करून ‘चित्रंगमेळावो’ सुरु करचोच पडटलो.

शशिकला → काकीडकार मार्ज



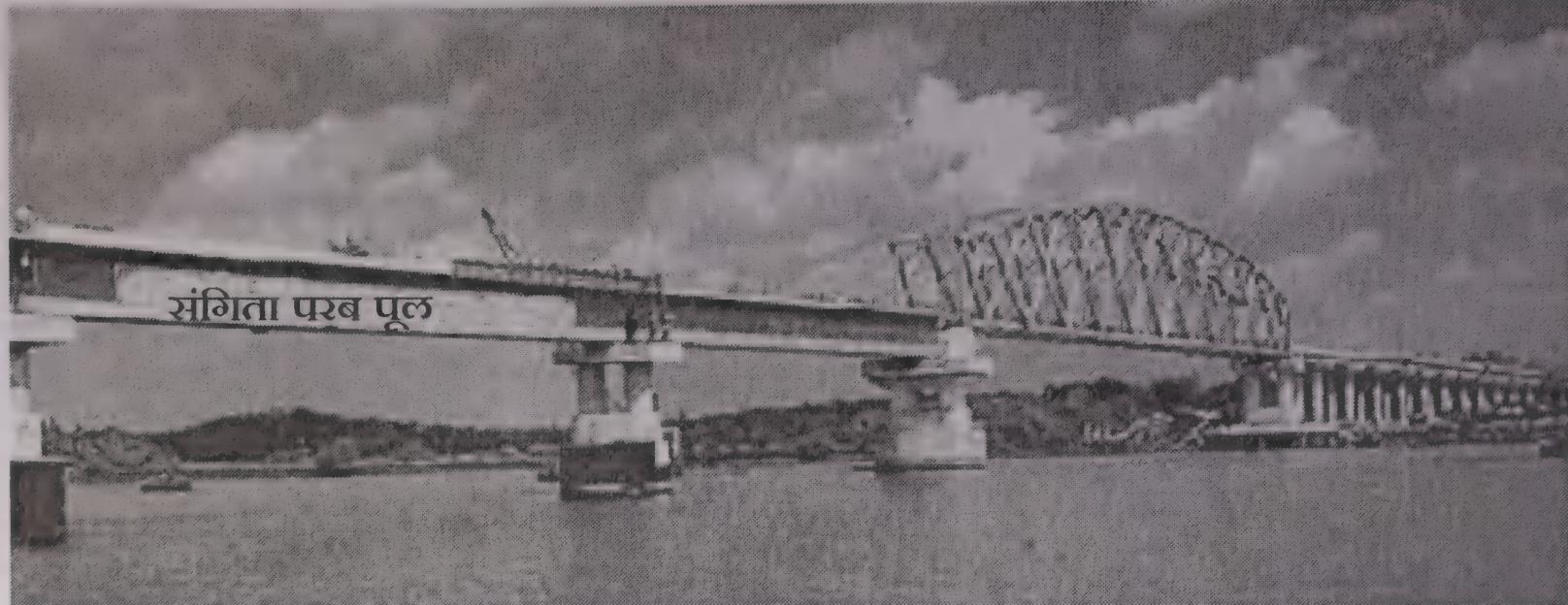
‘चिंग’ दादल्या मेळाव्याचो जल्म हें चित्रंगीच्या उदरगतीचे फळ आसतले. दादल्यांक आपल्या हक्काची राखण करपाखातीर तांच्या अस्मितायेच्या संवर्धनाखातीर हो मेळावो घेवंचो पडटलो. आयची बायलांची स्थिती तेना दादल्यांची आसतली. पालण्याची दोरी हालोवप आनी भुरग्यांक जल्म दिवपाचे काम दादल्यांकच करचे पडटले. २००९त Times of India न प्रसिद्ध केल्या विज्ञानीक वृत्ता प्रमाण ‘दादलो गुरवार जावंक शकता.’ हाचो शोध लागतकच बायलो ही जापसालदारकी लग्ना उपरांत ऐच्छिक दवरतल्यो. व्हड व्हड जापसालदारक्यो स्त्रीसत्ताक समाजांत बायलांचेर पफिल्यान तांका णव म्हयन्यांचे गुरवारपण असह्य जातले. देखून हें काम दादल्यांकच करचे पडटले. तांचे भितर भावनीक परिवर्तन घडटले. १५ दिसांची मॅटर्नीटी लीव आनी ४ म्हयन्यांची पॅटर्नीटी लीव आसतली. स्त्रीसत्ताक समाजांत दादल्यांक हुंडो दिवंचो पडटलो. ताका लागून ‘पुरुष भृण’ हत्येचे प्रमाण वाडटले. ‘अबळ’ थारिल्यान तांचेवयले अत्याचार वाडटले. दादल्यांचेर बलात्कार जावंक लागतले. तांच्या आत्महत्येचे प्रमाण वाडटले. दादल्यांच्या शीलाचे रक्षण करपा खातीर स्त्रीसत्ताक समाजांत तांचीं लग्नां बेगीन जातलीं. दादलो लहान आनी बायल पिरायेन व्हड आसतली. कन्यादानाच्या जाग्यार पुत्रदान जातले. व्हक्कल न्हवन्यागेर वचची ना. न्हवरोच व्हक्कलेगेर वतलो. ताका रांदची कूड सांबाळची पडटली. मांय-सुनेच्या झगड्याच्या जाग्यार मांव-जावंयाचे झगडे जावपाची शक्यताय न्हयकारपाक येना. दादल्यांच्या सोंशीकसाणीची कसवटी २०३४ वर्सा पलोवपाक मेळटली. दादल्यांक

आपले दादलेपण असह्य जातले. तो बायलां भशेन कणखर जावपाक सोदतलो.

पीता रक्षति कौमार्ये
पति रक्षति यौवने
पूत्र रक्षति वार्धक्ये
न स्त्री स्वातंत्र्य महर्ति
अशें आयज म्हणपी आमी २०३४त अशेंय म्हणटली.
माता रक्षति कौमार्ये
पत्नी रक्षति यौवने
कन्या रक्षति वार्धक्ये
न पुरुष स्वातंत्र्य महर्ति

दादल्यांचेर कुटुंबीक अत्याचार जावंक लागतले. आवय आनी बायल हांच्या चेपणा पोंदा दादलो वावुरतलो. बायलांचे प्रमाण वाडिल्यान चलयांक पटोवप सोपें जातले पूण मुठींत दवरप कठीण जातले. त्योच तांका मुठींत दवरतल्यो.

बाजारांत गेल्यार दादल्यांक जावं चल्यांक घेवपा सारके Gift items चड मेळचे नांत. सगलो बाजार सलवार, चुडीदार, जीन्स, साडियो, बावल्यो, आयदनां, मेकअपाचे सामान, वस्ती हाणींच भरिल्लो दिसतलो. भांगराक गिरायक वाडिल्यान भांगराचे दर देवतले. सौंदर्यप्रसाधनांच्यो कंपन्यो तरतरांक येतल्यो. दादले घरकामांत



अडकल्यान मैदानी खेळांक गळटी लागतली. sports Goods तयार करणी कंपन्यो बंद पडल्यो. कोणे चलयलीच जाल्यार लुकसाणान वचपाचोच भंय आसतलो. क्रिकेट फुटबॉल हांच्या थेट प्रक्षेपणा बदला ह्या खेळांच्यो इतिहासीक T.V. सिरियल्स सुरु जातल्यो. Sports आनी खबरांचॅनलांचे कस्टमर्स उणे जाल्यान येणावळ उणी जातली. तांचो जागो बायलांक रस आसपी 'सास भी कधी बहू थी, कुलवधू, पवित्र रिश्ता' सारक्यो रडारडीच्यो सिरियल्स घेतल्यो. रेसिपी आनी ब्युटीपार्लराविशींच्यो कार्यावळी सगल्याच चॅनलांचे महत्वाचे घटक जातलो. पावडर, क्रीम, शांपू, वस्ती, कपडे हांच्या जायरातींचेरुच T.V. चॅनल चलतले. स्त्रीसत्ताक राज्यांत सरकारुय बायलांच चलयतली. तांकां राजकारण येवं ना येवं पूण ताचे परिणाम दादल्यांक भोगचे पडले. गोंय dry state declare जातले. सगले सोरेकार सोन्याच्या थेव्याक पादीशेर जावन सोन्याविणे मरतले. पयलींच अल्पसंख्यांक थारिल्या दादल्यांची संख्या आनीक घटतली.

पुलीस खातें बायलांच चलयतली म्हळ्यार भ्रश्टाचार उणावतलो काय वाडलो हो एक वेगळो प्रस्न. राजकारण बायलांच्या हातांत गेल्यान रस्त्याचीं नांवांय तांकां सोबसारकी आसतलीं. देखीक प्रतिभा पाटील रोड, शशीकला काकोडकार रस्तो, संगिता

परब पूल आनी सांताकूजच्या चार रस्त्यांक मामीचे (व्हिकटोरिया फेर्नांडीस) नांव दिवं येता. गजाली हो बायलांचो वीक पॉयंट आशिल्ल्यान देशाच्या सैन्यात भरती जाल्ली सामान्य अस्तुरी देशाचें नेतृत्व करीत व्हड व्हड हुद्दयांचेर पावतली तेना 'मिलीटरीचीं गुपिता' हीं गुपितां उरचीं नांत. तीं जग जाहीर जातलीं. हाचो परिणाम म्हळ्यार देशाच्या स्वातंत्र्याक बाधा निर्माण जातली. अशें बायलांच्या मानसशास्त्रावयल्यान दिसून येता. स्त्रीसत्ताक राज्याचे भयानक परिणाम पळयतकच २०३४च्या चित्रंग मेळाव्यांत दादल्यांनी केल्यो मागण्यो अश्यो आसतल्यो.

१) बशींत तांचेखातीर १०% आरक्षण

२) राजकारणांत ३३% मेळळे ना तरी २०% चलतले

३) दादल्यांचो 'दादल्यां दीस' मनोवप.

४) अबल थारिल्या दादल्यांचेर लैंगीक अत्याचार जावंचे न्हय, बायलांनी तांची अबू लुटची न्हय म्हूण असलीं कर्मा करणी बायलांक खर ख्यास्त आनी दंड दिवपी कायदो करचो.

ह्यो सगल्यो मागण्यो चालीक लागतल्यो जाल्यार पुरुश सशक्तिकरण करपाखातीर बायलांभशेन कणखर वागात असो उलो आयोजक मारतले.

हो आशिल्लो फुडलीं चोब्बीस वर्स भरपी चित्रंगी मेळाव्याचो परिणाम म्हूण भरिल्ल्या २०३४ वर्साच्या दादल्यांच्या 'चित्रंग' मेळाव्याचें काल्पनीक चित्र. वाचप्यांनी चड मनाक लावन घेवचें न्हय. ही आशिल्ली फक्त मनरिजवण. भविश्यांत किंते घडटले आनी दुसऱ्याच्या मनांत किंते चलता हें आमकां 'सच का सामना' भशेन दरेका खिणाक कळिल्ले जाल्यार जिणेचो नरक जावपाचो. भविश्य खबर नासप हें मनशाचें सगल्यांत व्हडले भाग्य. आमी कल्पनेचीं शेवणी भविश्याच्या मळबांत सोडटात आनी आमकां जाय तेंच पळयतात; गायतात; तशेंच हें. चित्रंगी मेळाव्याचो उद्देश किंतेय आसू. म्हजें वैयक्तीक मत म्हळ्यार, लिंगभेद करिनासतना दरेका मनशाक एक स्वतंत्र व्यक्ती आनी मनीस म्हूण भुरगेपणांतल्यानूच घडोवप. तांका सगले हक्क, अधिकार दिवप. मागीर दादलो वा बायल स्वताची १००% पात्रताय सिध्द करतलो तेना कसल्याच आरक्षणाची गरज आसची ना. दरेका मळार दरेका मनशाक ताच्या अधिकारांसयत सन्मानान जगपाक मेळचें अशें म्हाका दिसता.

शृङ्खला

- अपर्णा गारुडी

शिवोली, गोंय

फोन : ९८२३०९८२५४



"LIFE IS SAFE IF DRIVING IS SAFE"



Use it to protect your head !

Always wear a helmet while riding

**35% Motorcyclist died on
National Highways
65% Motorcyclist died on
Other Roads**

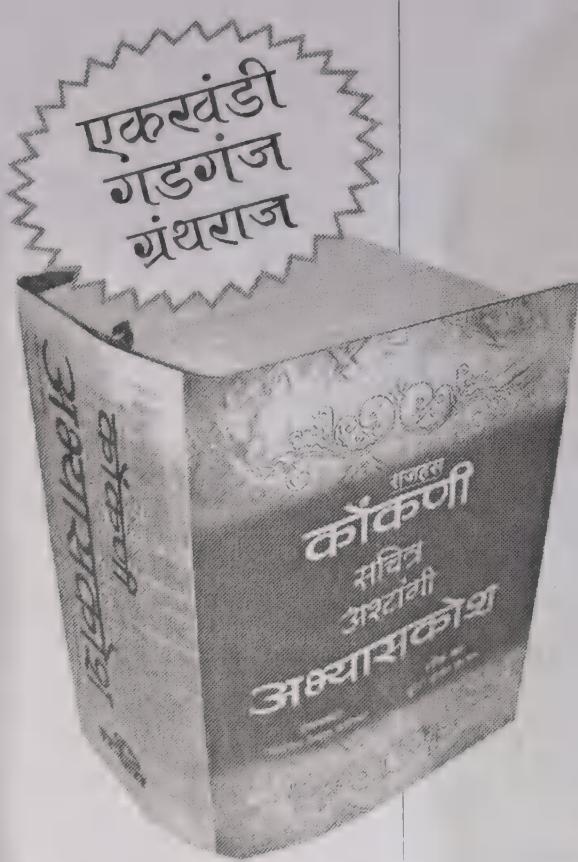
USE ISI MARK HELMET

Issued in public interest by



Your safety is our concern

भारतीय भाषांमधील क्रोष्टविश्वातील एक अपूर्व निर्मिती



अस्तित्वाचा लढा देत
श्रीमंत शब्दसामर्थ्यतूळ
समृद्धीकडे वाटवाल करीत
आपल्या भाषाभिनीची
उतुंग भरारी...

राजहंस कॉंकणी सचित्र अश्टांगी अभ्यासकोश

वैशिष्ट्ये :

- > आवश्यक तिथे उच्चार
- > उलट अर्थाचे शब्द
- > व्याख्या आणि वापर
- > पोर्टुगीज आणि इंग्रजी शब्दांची मूळ रूपे
- > क्रियापदांचे धातू
- > नकारार्थी क्रियापदांची मूळ रूपे
- > नामांची सामान्य रूपे
- > बहुवचने
- पन्नास हजारांहून अधिक शब्द
- सातशे पन्नासांपेक्षा जास्त रेखाटने

रचनाकार - दामोदर केशव घाणेकर
तांत्रिक भार - सुरेश जयवंत बोरकर

आकार : A5

पृष्ठे : 2200

कागद : पांढरा 80 gsm

सुबक शिलाई बांधणी

ग्रंथालयांसाठी मूल्य रु. 3300/-

व्यक्तिगत ग्राहकांसाठी

स्वयंअनुदानित मूल्य रु. 1200/-

ट.ख.नि.



राजहंस वितरण

1 - मीनाक्षी बिल्डिंग, डॉ. क्लोफांगु द सिल्ह मार्ग, पणजी, गोवा 403001

Ph.: 91 - 0832 2220320 / 2232177 email : rajhaunsvitaran@dataone.in

कृत्य



पयरुच मंगळूरुच्यान फोन
आयलो. महज्याच सोयन्याचो. दोगांय घोव-
बायलां म्हाका खूब मानतालीं. आतां मंगळुरु
घरा चुकून केन्नाय पावतां. कांय सोये मात
अजुनूय फोनार संपर्क दवरून आसात.
तातुंतलेंच हें एक जोडपें. फोनार ह्या जोडप्यान
म्हाका आपली कर्मकाणी सांगली. हांवें हे
परिस्थितीचे उपाय सोदचो अशी विनंती
केली. दोगांय सामकीं निर्शेल्लीं. ताचें कारण
म्हळ्यार स म्हयन्या पयलीं तांच्या एकल्याच
अपुरबायेच्या पुताचें काजार जाल्ले.

काजार सोयरीगतीन जाल्ले. व्हंकल
कुवेत आसताली. तिचें कुटूंब मुंबय स्थायीक
जाल्ले. लग्ना उपरांत ही व्हंकल न्हवन्याक
कुवेत व्हरपाची आशिल्ली. हरशीं तो मंगळुरु
खासगी कंपनीत काम करतालो. काजार
जातकच व्हंकलेन ताका व्हरून मुंबय
आपल्या आवय बापायकडेन दवरलो. कारण
तांकां पळोवपाक कोण नाशिल्लो. कुवेत
वचपाची तयारी करपाक मुंबय रावप गरजेचें
आशिल्ले. न्हवन्याल्या आवय बापायन
म्हळ्यार आमच्या सोयन्यांनी समजिकायेन
घेतलें. पुताचो फुडार चिंतून ताका मुंबय
धाडलो. आमकां कोण पळयतलो हो सुवार्थी
विचार तांच्या मनांत आयलोच ना. अपेक्षा
इतलीच आशिल्ली की आठ-आठ दिसांनी
तरी पुतान फोन करून तांची खबर घेवची.
पूण घडलें भलेंच. लग्न जातकच व्हंकल
रोखडीच कुवेत गेली - घोवाकय थंय
व्हरपाच्या कामाक लागली. हेवटेन न्हवरो
आपल्या मांय-मांवाचे सेवेंत इतलो घुस्पल्लो
की फक्त मुंबय बेरे भशेन पावलो हो एकूच
फोन ताणें आवय-बापायक केलो. उपरांत स
म्हयने ताणें एकदांय आपल्या आवय
बापायची खबर घेवंक ना. ताणी फोन
केल्यारूय फोन घेना जालो. घरा फोन केल्यार,
तो घरांत ना अशी जाप मेळपाक लागली.
पुताच्या हुस्क्यान जाण्ठी आवय बापूय सामकीं

निर्शेलीं आनी दुयेंत पडलीं. ताणीं म्हाका फोन
केलो. सगलें आयकून म्हाका तांची काकुळट
दिसली. किंते तरी करचें पडटलें. हांवें चिंतलें
आनी मुंबय फोन लायलो. व्हंकलेच्या मांयन
(आवयन) फोन उखल्लो. तिका हांवें सगली
परिस्थिती सांगली. तिका अजाप दिसलें.
हातुंतली आपल्याक कांयच खबर ना अशें
तिणे सांगलें. जावंयाक विचारल्यार आपलीं
आवयबापूय बरीं आसात अशी जाप तो
दितालो. हांवें तिका विचारलें तूं जर ताच्या
आवयच्या जाग्यार आशिल्ली आनी स म्हयने
तुज्या पुतान तुका फोन करूं नाशिल्लो जाल्यार
तुका किंते दिसपाचें? ती वग्नी रावली. मागीर
म्हणपाक लागली. हांव आयजूच ताका
समजायतां आनी घरा फोन करपाक सांगतां.
खन्यानीच ते दिसा पुतान आपल्या आवय-
बापायक फोन केलो आनी पुताविणे तळमळपी
आवय-बापायच्या खोशयेक शीम-मेर उरली
ना.

तांच्या पुताक फोन करून, हांवें
ताचें अशें वागपाचें कारण विचारलें तेना ताणें
म्हळें, 'आवय-बापूय सुशेगाद घरा आसात
न्हय? मागीर तांकां कित्याक फोन करप?
हांवूय खूब बिझी आशिल्लों. ही गजाल
म्हज्या लक्षांतूच आयली ना.'

ताची इतली सहज जाप आयकून

हांव अजापलें? कितले सहजतायेन ताणें
आपल्या वागपाचें स्पश्टीकरण दिल्लें. ना
चुकीची जाणीव, ना आपल्या वागपाची खंत.
पंचवीस वर्सा पिरायेचो जाय मेरेन जो पूत
जेवलेबगर ताची आवय-बापूय जेवली नांत
ताका Good Night म्हटले बगर न्हिदलीं
नांत तो पूत तांकां फाटले स म्हयने सहजतायेन
विसरून गेल्लो. मनशाच्यो सगल्यो भावना,
संवेदना, प्रेम, माया, कर्तव्य, आपलेपण,
नारीं एका 'काजार' नांवाचे घडणुकेन बदलूं
येतात? कर्तव्याक चुकिल्ले अशे कितलेशेच
संवेदनाशुन्य जायत वचपी पूत आनी धुवो
आयज आमकां पावलां कणकणी मेळटल्यो.
हाका जापसालदार कोण? गरज आसा
आत्मपरिक्षणाची. संवेदनशील अशी नवी
पिळगी तयार करपाखातीर शेणत वचपी
संस्कारांच्या मुल्यांचीं बिजां रूजोवपाची.
तेनाच हो प्रस्न सुटलो.

✽✽✽

-सिस्टर जॅसीन्ता पिंटो
समुपदेशिका,
अवरलेडी ऑफ
माऊंट कार्मेल हा. से. स्कूल
हरमल, पेडणे-गोंय



पर्यटक आणी आपली



**'आओ, जाओ घर
तुम्हारा' अशेंच गोंयांत
येवपी पर्यटकांनी मानून
घेतिल्यान तांचो हांगा
मुक्तपणे टवेटाचार चालू
आलता. लज भीड हाची
जाण द्विनासतना
तांच्यो न्हेटापाच्यो
पद्धती आनी टथळ-
काळ पळ्यनासतना
चलिल्लो उबलो शोभांसा
पळोवन कांय आंबट
शोकीन लोक थंय
आकर्षीत जातात आनी
हातुंत्यान माणीट
व्हून, विनयभंग,
बलात्कार असाले प्रकार
घडलात आनी गोंयचें
नांव बद्नाम जावपा
दिकेन वाटचाल करता.**

गोंय हो धतरीवेलो स्वर्ग आनी ह्या स्वर्गात कितें कितें मेळटा तें माध्यमांनी केल्या जायरातींवरवीं सगळे जग जाणा. आनी म्हणूनच जळा-मळातले पर्यटक गोंयांकडेन आकर्षीत जातात. गोंयच्या अर्ध-वेवस्थेचो कणोच हे देशी-विदेशी पर्यटक जाल्यान आजवर तांचो थातो-मातोच जायत आयला. आनी तांची दादगिरी आतां चड जावपाक लागल्या तें पळोवन उदक नाका तोंडामेरेन पावलां म्हणपाची जाणविकाय जाता. घुंवळी वखदांनी कितें थैमान घालां तें आतां लिपून उरुंक ना. नामनेच्या कॉलेजींतल्या भुरग्यांमेरेन घुंवळी वखदां पावोवपाचें काम त्या कॉलेजीचो वॉचमॅन म्हणोवपी एक बेजबाबदार नागरीक करता हातुंतच सगळे आयले. धा वर्सा मेरेन ताणे हें काम सगळ्यांवाटांनी जतनाय घेवन केले. आनी ताकालागून देशाच्या कितल्या भावी नागरिकांचे स्वप्न उध्वस्त करून उडयलें तें ताचें तो आनी त्या घुंवळी वखदांचे भक्ष्य जाल्ले विद्यार्थीच जाणात. तर्शेंच व्हडल्या-व्हडल्या इग माफियांक आलाशिरो दिवपी आनी तांच्या धंद्याक सहकार्य करपी पुलीस आनी तांचे वरिष्ठ

आशिल्ल्याकारणान वंयच शेत खावपाक लागल्या अशें म्हणपाक हरकत ना.

गोंय हो सुपुल्लो असो सैमसोबीत वाठार. न्हंयो, बायों, दर्या, चर्ची, देवळां, पांचवेचार दोंगर हें गोंयचें खाशेले आकर्षण. पूण तें आतां आकर्षण आशिल्ले अशें म्हणपाची पाळी येतली म्हळ्यार अतिताय जावची ना. कारण सद्या गोंयचो पांचवोचार रंग विरपाक लागला आनी थंय तांबड्या-तांबड्या रंगाच्यो मिनाच्यो खाणी आनी काँक्रिटाचीं जंगलां तयार जाल्यांत. पर्यटकांक तर्शेंच गोंयकारांक भूल घालपी दर्यावेळो दिसानदीस गोंयकारांचो मालकी हक्क होगडावपाक लागल्यात. कारण रशियनांचे थंय जाल्ले आक्रमण आनी तांचो धंद्यांत बशिल्लो जम. ल्हवल्हव करून गोंयकारांकच ते विकते घेवपाक लागल्यात आनी आमचे तरणाटे तांकां गिरायक सोदून दिवपाच्या तांच्या नोकरेंत आसात अशेंच चित्र आसा.

गोंयांतलीं बरींच विद्यालयां दर्यादिगेरे आशिल्ल्यान जुवानीच्या दरवंटच्यार आशिल्लीं भुरगीं दर्याच्या वाठारांत भोंवपाक वतात आनी नगतेचें तें बिभत्स प्रदर्शन पळोवन तांच्यो लैंगीक भावना चाळोवन,

शिक्षणाकडे न दुर्लक्ष जावन
आपलें करियर इबाडपाचे बी ना
मूं? असो प्रस्न पडला. तशेंच
सुट्येच्या दिसांनी आपल्या
भुरग्यां-बाळां सयत वेळेर वचून
शीण घालोवपाचो गोंयकार वाट
पळयता. पूण आतां वेळो
भुरग्यां-बाळांक बरोबर घेवन
वचपाच्यो उरुंक ना. कारण थंय
फकत कमीत कमी कपड्यांत
वावुरपी ललना आनी
नाकाशिल्ल्या अवस्थेंत
आशिल्लीं जोडपीं दिशटी
पडटात. इग्स घेवन कसलेंच
भान नाशिल्ले वेळेवयले लोक
पळोवन आमच्यासारकेल्यांक
वेळेर वचपच नाकाशें दिसता.
कारण बरोबर वतात तीं भुरगीं
नाकाशिल्ले प्रस्न विचारून
नाकापुरो करतात. तशेंच
आनीक एक चित्र म्हळ्याप

फौरेनरा फाटल्यान आपल्यो वस्तु विकत्यो घे
घे म्हणून भोंवपी लमाणी आनी तांकां हात
लावन लावन भीक मागपी घाटयांचीं पोरां.

‘आओ, जाओ घर तुम्हारा’ अर्शेच
गोंयांत येवपी पर्यटकांनी मानून घेतिल्ल्यान
तांचो हांगा मुक्तपणे स्वैराचार चालू आसता.
लज भीड हाची जाण दवरिनासतना तांच्यो
न्हेसपाच्यो पदधती आनी स्थळ-काळ
पळयनासतना चलिल्लो उक्तो रोमांस पळोवन
कांय आंबट शौकीन लोक थंय आकर्षीत
जातात आनी हातुंतल्यान मागीर खून,
विनयभंग, बलात्कार असले प्रकार घडटात
आनी गोंयचे नांव बदनाम जावपा दिकेन
वाटचाल करता. रशियनानी तर गोंयकारांच्या
मानसिकतायेचो खरायेन अभ्यास केला. तांची
दादागिरी गोंयकारांचेर शेक गाजयता. दुकानां
फोडप, टॅक्सी चालकांचो खून, वचत थंय
चल्ल्यांत तीं सेक्स रँकेटां आनी हातंत चिडडत



वचपी आमचो गोंयचो तरणाटो. भायल्या
देशांतली शिस्त कितली कडक आसता आनी
अपराध्यांक कितले खर शासन दिता हें आमी
वाचून आनी आयकून जाणांत आनी हांगा
गोंयांत आमी मात तांची अरेरावी तोंड आनी
दोळे धापून पळयतात. कारण राज्य
चलोवप्यांक हाचें कांयच पडून गेल्लें ना.
आपल्या सत्तेचो आनी पयशांचो वापर करून
असर्ली प्रकरणां धापून दवरपाचो चड प्रयत्न
जाता कारण तातूंतच तांचे हितसंबंध लिपिल्ले
आसतात.

गुन्यांवकारांक खर शासन केले
जाल्यार हे प्रकार आळाबंदाक येवचे नात?
गोंयांत वतना थळावे लोक न्हेसतात तशे कपडे
घालचे असो सल्लो ब्रिटीश सरकारान गोंयांत
पर्यटक म्हण वचपी आपल्या नागरिकांक दिला
अशें हालींच दिसाळ्याचेर वाचिले. गोंयांत
वतना खास करून बायल पर्यटकानी थलाव्यो

बायलो न्हेसतात ते प्रमाण कपडे
न्हेसचे असो सल्लोय तारीं गोंयांत
विदेशी नागरिकांचेर जावपी
हल्ल्याचे फाटभुंयेर खबरदारीचो
उपाय म्हूण 'ट्रॅव्हल
अँडब्हायजरी' वरवीं जारी केला.
अर्दकुटे कपडे घालून दर्या देग
वाठारांतल्या गांवांत भोवपी विदेशी
पर्यटकांक लागून थळाव्या लोकांचेर
आनी खास करून विद्यार्थ्यांचेर
परिणाम जाता आनी ताका लागून
विदेशी पर्यटकानी थळावो इऱ्स कोड
समजून घेवन ते तरेचे कपडे घालचे
अशें मत हांगासल्ल्या मुखेल राजकी
पक्षांनी उक्तायिल्लें अशें
दिसाळ्यांनी फुडे म्हणला. पूण
फकत मतप्रदर्शना करून असले
प्रकार कमी जावप शक्य ना. खर
कारवायेचो बडगो दाखोवपाकच
जाय.

गोंयचो खन्यानीच विकास

जावपाक जाय आनी पर्यटनाचे वरवीं आर्थिक
लाभ जावपाक जाय जाल्यार गोंयकारांनी
जागरूक रावप गरजेचें. नाजाल्यार महानंदान
जेन्ना सोळा चलयांचो खून केल्लो म्हण
उक्ताडार आयलें आनी चडशे खून त्या
चलयांचीच ओढणी वापरून केल्ले म्हणपाचें
सिध्द जालें तेन्ना आमच्या हांगासल्ल्या
माननीय मंत्र्यांनी चलयांनी चुडीदाराचेर
ओढणीच घेवची न्हय अशें म्हणिलें तशें दर्या
वाठारांनी जातात ते हिडीस प्रकार थांबोवपा
खातीर गोंयकारांनी अजिबात वेळेर म्हण
वचचें न्हय असो फतवो काडलोना म्हणटगीर
मेळ्यलें!

卷之三

- रुपा कोसंबे
शिंदोळी, सांकवाळ,
कुदठाळी-गोंय.
फोन-२४५२१५०



आंबल्यांचे गोड लोणाचे

साहित्य : २ आंबल्यांच्यो फोडी, २ वाटयो गोड, १ च्या चें कुलेर सासवां, १ च्या चें कुलेर मिरसांगेचो पिठो, १० हरव्यो मिरसांगो, १ मोठो खडो शंकरछाप हींग, १ व्हडलें कुलेर तेल, चवी पुरते मीठ.

करपाची तरा : आंबल्यो तासून तांच्यो बारीक फोडी करच्यो. गोड किसून घेवपाचें, मिरसांगो उब्यो चिरून ताचे कुडके करचे. एका आयदनांत सासवां सुकींच फुरफुरावन पिठो करून दवरपाचो. एक व्हडशाच आयदनांत तेल घालून तापोवरचें आनीक तातूंत मिरसांगेचे कुडके घालून तळसुचे. हींग धोडावन पिठो करून घालचो आनी परतून हींग फुलतकच उदक घालचें, गोड आनी मीठ घालचें. सासवां पिठो घालून शिजोवन घेवपाचें. गोड शिजोवन खतखतो आयलो मागीर तातूंत आंबल्यांच्यो फोडी घालच्यो आनी खूब शिजोवंच्यो.

तिखट जाय जाल्यार तातूंत मिरसांगेचो पिठो घालचो. शिजयताना धापिना जाल्यार जाता. दाटशेंच जातकच सक्यल काडचें आनी थंड जातकच डब्यांत घालून दवरचें.

आंब्याचो हालवो

साहित्य : ६ मुसराद आंबे, १०-१२ वेलच्यांचो पिठो, १ की. साकर.

करपाची तरा : आंबे बरेच पिकतकच रोस काडचो. परत हातांनी पिळून मर्दीं सुतां आसल्यार काढून उडोवंचीं. दाटशाच आयदनांत हो रोस घालून गॅसार दवरून धवळीत रावचें. हो रोस सुकत येतकच दाटसोंच जाता तेन्ना तातूंत साकर घालची. वेलचेचो पिठो करून घालचो. आनी घोटीत रावचें. गॅस चड मोटो करूंक जायना. पोंदाक करपता. धवळीत रावचें.

घटटसो जातकच म्हळ्यार तोपाचे कडेक साकर घटशी जाता तेन्ना जालो अशें समजुपाचें. थंड जातकच डब्यांत भरून दवरपाचो.



Sponsored By

Chef
A. Fernandes
Nostalgia
RAIA-GOA

घोटांचे तोंडाक

साहित्य : १२ घोटां पिकिल्लीं, १ नाल्लाची सोय, १ चमचो सुकी कोथंबीर, १० सुक्यो मिरसांगो, १ ल्हान हिंगाचो खडो, १ कुलेर सासवां, कुवाळ्याच्यो १० वडयो.

करपाची तरा : घोटां सोलून घेवपाचीं, सुक्यो मिरसांगो, कोथंबीर, सोय हळद हें वाटून घेवपाचें. एका आयदनांत तेल घालून तातूंत हींग, सासवां आनी वडयो घालून फोडणी करपाची. वडयो मातश्यो तळसून घेवप. तातूंत वाटण घालपाचें. गोड, मीठ घालून शिजोवन घेवचें. मागीर तातूंत घोटां घालून खतखतो येसर शिजोवपाचें.

आंबल्यांचे पन्हे

साहित्य : ६ आंबल्यो कमी आंबट आशिल्ल्यो, १ की. साकर, ५-६ वेलचेची पूड, पाव चमचो मीठ.

करपाची तरा : आंबल्यो कुकरांत घालून शिजोवन घेवच्यो. थंड जातकीर ताची साल काढून, गर सगळो वेगळो करचो. गर हातांनी मुइऱून घेवंचो.

गर आनी साकर थोडें उदक घालून मिक्सरांत वाटून घेवचें. तातूंत तिप्पट उदक घालून मीठ, वेलची पूड घालून पन्हे तयार करपाचें.

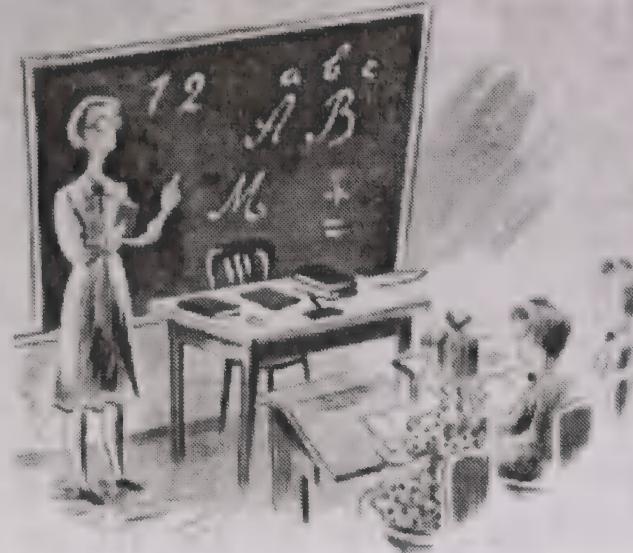
हें पन्हे बाटलेंत भरून फ्रिजांत दवरपाचें. थंड जाल्यार तें खूब बरें लागता.



— कल्पना कृष्णकांत चिमुलकार
सांतिनेज-पणजी, गोंय.
फोन : ९६२३८२७६०४

नाते माणकुल्यांचे

ताचोय बापायचेट
खूब मोग. तें
बोँडिंगांत रावतालें.
आठ दिलांनी तो
ताका भेळपाक
येतालो. येतना
ताच्या आवडीच्यो
वस्त्रय घेवन
येतालो.
वर्गशिष्टिकेच्या
नात्यान म्हाकाय
घेवन भेळटालो.
आपलो बापूय लव्हन
जावन हुसदी बायल
घरा हाड्या म्हूण तें
खूब खुबलिले.
आपत्याक ती भांय
नाका म्हूण हुंडव्या
हुंडव्यांनी छून
ताणे बापायक
सांगिले.



दनपारचो वेळ आसलो. कोण तरी गेट धोडावपाक लागलो. हांव उटून भायर आयलें. म्हाका पळयलें आनी ताणे धांवत येवन म्हाका कडकझून वेंग मारली. पेट्रिशा लान जाल्लें. बरोबर घोव आनी दोन वर्साची चली आशिल्ली. हांव भुतकाळांत गेलें. वर्गातलें मस्ते भुरें. एका जाग्यार रावनासलें मोटवें आनी गुटगुटीत. उलोवपाकूय चुणचुणीत. ह्याच सभावाक लागून घडये आमचीं मनां जुळटालीं. आज सुददां ताका शालेय जिणेंत घडिल्ली एक-एक गजाल याद आसली. आनी त्या गजालीनीं आमी बुझून गेल्लीं. ताचो घोवूय आमच्या गजालीचो आनंद घेतालो. “मीस, आमी खूब मजा केली त्या दिसांनीं. कसलेंच बंधन ना. ते दिसूच वेगळे आसले.”

ह्या दिसांनी विद्यार्थ्यांमधीं आत्महत्येचें प्रमाण वाढत आसा. अश्यो बातम्यो आमी जेन्ना नेमाळ्यांनी वाचतात तेन्ना आंगाक दरदरून घाम येता. ह्या निश्पाप जिवांनी संवसाराक फाट करपाचो निर्णय कित्याक घेतलो काय? असो प्रस्न उबो रावता.

विद्यार्थी, अभ्यास आनी परिक्षेच्या चेपणाखाला घुस्मदटात. घरांत घरचीं तर भायर सोयरीं धायरीं, शिक्षक तांचेकडल्यान खूब अपेक्षा करतात. तांचे कुवतीचो, तांचे मानसीकतायेचो कोण विचारूच करना.

आयच्या शिक्षणीक सर्तीत आपल्याच पुताच्या वा धुवेच्या हातांत जैताची घुडी आसची अशें दर एका पालकाक दिसता.

शाळेंत धाडलें. अभ्यास जमना जाल्यार सांजेच्या आदेसाक टचुशनाक धाडलें. दीसभर अभ्यासाच्या फाटल्यान धावतना विद्यार्थी आपलें भुरेंपण सांडोवन बसता. ताच्या व्यक्तीगत प्रस्नांची जाप दिवपाक कोणाक वेळ नासता. अशा वेलार ताच्या मनांत विचारांचे तांडव सुरु जाता. गोग्य दिका मेळना जाल्यार ताच्या वागण्यांत बदल जाता. एक तर तो एकमुळी जीण जगता, ना जाल्यार वाळेस भुरगो म्हूण समाज ताका वळखता.

अशेंच एक भुरें. वर्गात वोगी बशिल्लें. हरशीं चुणचुणीत. हांव म्हच्यांत गेलें. “बाय किंते जालां? आज वोगी वोगी शें.” हांवें विचारलें.

“कांय ना मीस” ताणे जाप दिली.

“तुजें किंते तरी जालां. तुजें तोंड सांगता.” अशें म्हणनाफुडें ताचे दोळे भरून आयले.

“डॅडी काजार जाता.” तें तिडकीन उलयलें आनी परत गाल फुगोवन बसलें. तें जल्माक आयलें आनी ताची आवय भायर पडली. ही गजाल म्हाका खबर आशिल्ली. त्या खातीर बापूय ताका ताळटावयलो फोड



कसो जपतालो. ताचोय बापायचेर खूब मोग. तें बोर्डिंगांत रावतालें. आठ दिसांनी तो ताका मेळपाक येतालो. येतना ताच्या आवडीच्यो वस्तूय घेवन येतालो. वर्गशिक्षिकेच्या नात्यान म्हाकाय येवन मेळतालो. आपलो बापूय लग्न जावन दुसरी बायल घरा हाडटा म्हूण तें खूब खुबळिलें. आपल्याक ती मांय नाका म्हूण हुंडक्यांनी रडून ताणे बापायक सांगिलें. हो प्रस्न नाजूक आशिल्ल्यान वर्गात उलोवप शक्य नासलें. चार ते पांच हो वेळ तांचो खेळपाचो. आमी सांजचीं उलोवया म्हूण हांवें ताका थारयलें. हांवें ताका खूब समजायलें. म्हयन्याच्या निमण्या शेनवाराक जेन्ना ताचो बापूय नवे आवयक घेवन आयलो तेन्ना तोंड पळोवंचेना म्हणपी चलयेन तांकां हासत येवकार दिलो. बापायन म्हजे काळजासावन उपकार मानले. आवय नाशिल्ल्या भुरग्याक आवय मेळळी. बापायचे आनी धुवेचे नातें तुटलें ना म्हूण म्हाका समाधान भोगलें.

भुरग्यांकडे चुकी जातात. पूण त्या चुकीचेर बोट दवरून परत परत ताका याद करून दिवचेपरस नवी जीण जगपाक ताका उर्बा दिवप हातूतच शाणेपणा आसता.

मुंबयचे चली स्वैर विचारांचे. अभ्यासापरस नाका आशिल्ल्या हेर गजालींकडे चड लक्ष दितालें. आवयक ताचेर नियंत्रण दवरप कठीण जातालें. हाचेर उपाय

म्हूण तिणे ताका पयस अशा बोर्डिंगांत घालपाचे थारायलें. कांय पालक हेच करतात. ल्हान आसतना भुरग्यांचे नाका आशिल्ले लाड करतात. जेन्ना तीं हाताभायर वतात तेन्ना तांकां शिक्षा म्हूण हो उपाय घेतात.

हांव सातवेची वर्गशिक्षिका आशिल्ल्यान ताची आवय म्हाका मेळपाक आयली. सगल्या आवयांभेने म्हजे चलयेचेर नदर दवर म्हूण तिणेय म्हाका सांगलें. आनी मागीर तिणे त्या भुरग्याच्यो कागाळी सांगपाक सुरवात केली. तें सुदृढां त्या भुरग्यासामकार. ताणे लजेन मान सकयल घातली. म्हाका ते चलयेची काकुळट दिसली. हांवें तिका मर्दींच थारायलें आनी म्हणलें, “जें किंते मुंबय जालें तें तूं म्हाका सांगू नाका. हे शाळेंत आयलां तें नवे एन्ड्रीया. तुका ताच्याबद्दल कसलीच कागाळ आयकुपाक येवचिना.” तेन्ना सावन हांवें ताची जबाबदारी घेतली. एन्ड्रीया अभ्यासांत, खेळांत, सर्तींत सदांच मुखार. फाटलें सगलें विसरून ताणे नवे जिणेक सुरवात केली. धावी शिकून जातकच मुंबय गेलें. पदवी घेतली. आज तें व्हड जालां. नोकरी करता. पूण जेन्ना जेन्ना गोंयांत येता तेन्ना फुलांचो तुरो घेवन म्हाका मुजरत मेळपाक येता आनी म्हणटा, “मीस, तुवें म्हजी जीण बदलली. म्हज्या बद्दल दाखयल्ल्या आत्मविश्वासा खातीर हांव नवे एन्ड्रीया जालें. हें शक्य जालें तुमच्याखातीर.”

भुरग्ं वायट नासता. ताका परिस्थिती वायट करता. अशा वेळार गरज आसता ताचेकडेन संवाद सादपाचो. तांची तांक वळखून पालकांनी तांचे मार्गदर्शक जावपाक जाय. आपले निर्णय तांच्या माथ्यार थापतना त्या निर्णयाच्या वजनाखाला तें चिडून वचचेना हाची खबरदारी घेवपाक जाय.

भुरग्यांची विचार करपाची शक्तच जेन्ना सोपता आनी तांका दोळ्यांमुखार काळोख दिसता तेन्ना तीं भुरग्ं आत्महत्ये सारक्या आत्मघातकी निर्णयाक आपणायतात. आमी जर तांची जीण सुदारपाक शकना जाल्यार तांची जीण कुसकरावन उडोवपाचो आमकां कांयच अधिकार ना.

भुरग्ं पालकांनी वा शिक्षकांनी दाखयल्ल्या आशेच्या किरणाच्या उजवाडाचेर आपल्या फुडाराची दिका थरयतात. तातूत तीं अयशस्वीय जातात आनी अभिमानान म्हणटात, ‘आमी जें मेळयलां तें तुमच्या प्रयत्नाखातीर’ तेन्ना आमच्या कश्टाचें सार्थक जाल्लेवरी दिसता.



✽✽✽

- कुसूम अग्रवाल
शिवोले-गोंय
फोन : २२७२०२१

दृश्यती - ए - क्रांतीर



आमचो शिकारो आतां नेहरू पार्काचे दिकेन सरकतालो. कमलदल फाटी पडत आशिल्ले. नेहरू पार्क वल्ह्या वल्ह्यानी लागीं सरकताले.

नेहरू पार्क जंय आसा तो एक दल सरोवरांतलो जुवों. ती सुवात हेर कृत्रीम जमनी वसयल्यात तसली जमीन न्हय. ह्या जुव्याचे नांव खंय गागरीबल. ताचो अर्थ किंते हाचो अर्थ आयज थंय उरुंक ना. तो पुराय जुवों आज वळखतात नेहरू पार्क म्हूण.

पंडित जवाहरलाल नेहरू हाणी, १९५३ सालांत खंय ह्या पार्काचे उक्तावण केलेले. आयज म्हायती मेळटा ती नेहरूंचे यादीक हें पार्क बांदलां. हें कशें किंते तें कळपाक मार्ग ना. १९५३ सालांत नेहरू थंय गेल्लो तेना ह्या पार्काचे उक्तावण ताणी केलेले ही सत गजाल. तेच पासत त्या पार्काक आज नेहरू पार्क अशेंच म्हणटात हीय सत गजाल. पूण पर्यटकांक थंयचे गायड पंडित नेहरूंचे यादस्तीक म्हूण हें पार्क बांदलां अशें सांगतात तेना गोंदळ जाता.

गोंदळ तसो सगळेकडेन चलताच. वेळग्यां सुनंदाबाई बांदोडकार हायस्कूल आसा. तांच्या स्मरणार्थ तें बांदलां. तशीं हेर कडेनूय खूबशीं आस्थापनां आसात जीं कोणाकोणाच्या स्मरणार्थ बांदिलीं आसात. जेना रमाकांत खलप हायस्कूल, र. वि. नायक

हायस्कूल हांचोय आस्पाव जेना तातूंत जाता तेन्ना कोणाचोय गोंदळ जावपाचोच.

आमचो शिकारो नेहरू पार्काक तेकलो आनी हांवें त्या पार्काचे भुंयेर पांय दवरले तेना हेच भुंयेक, हेच मातयेक केना तरी भारताचे भाग्यविधाते पंडित नेहरू हांचो पदस्पर्श जाललो ही जाणविकाय जावन म्हज्यांत एक वेगळीच भावना तयार जाली. हांव नेहरूंचो भक्त न्हय. पूण नेहरूंत राजकारण्यां वांगडाच वेगवेगळे गूण आशिल्ले. ह्या गुणांखातीर हांव तांचेर फिदा आसां. नेहरूंचेर चलयो, बायलो मरताल्यो. तश्यो मरपाक दादल्यांभितर किंते गूण आसूंक जाय हें म्हाका थोडें थोडें होलमता, आनी असल्या मनशाच्या सभावाची म्हाका कल्पना आशिल्ल्यान नेहरूच्या राजकीय धोरणांकडेन, फाळणीच्या वेळार तांच्या मनांतलो सुवार्थ ह्या गजालींकडेन मतभेद आसुनय हांव नेहरूविशीं मृदूभाव बाळगून आसां. आतां म्हज्या या विचारांचेर नेहरूंचे मोठेपण उणें जायना आसलें तरी ह्या देशाचो नागरीक म्हण म्हाका विचारस्वातंत्र्य आसाच आनी तें उक्तावपांत म्हाकाय गैर दिसना.

तिनशें चौखण मिटर गागरीबल नांवाच्या ह्या जुंव्यार हें आकर्षक पार्क तयार केलां. ह्या पार्काची आपली अशी एक

खासियत आसा. नेहरू पार्क म्हळ्यार नेहरू उद्यान. नेहरूंक फुलांचे, चड करून गुलाबांचे पिशें. आपूण कशमीरी पंडित हें सतत याद दवरपा खातीरुच नेहरू भोवतेक कशमीरचे प्रतीक थारिल्लो गुलाब आपल्या शेरवानीच्या बटनाक लायतालो जावंये!

नेहरू उद्यान तरांतरांच्या फुलांनी सजयल्लें. उद्यानाच्या मर्दींच विश्रांती घेवपा खातीर ऐसपैस सुवात तयार केलली. विश्रांतीघर घर म्हणू येता ताका आमी. ह्या विश्रांती घरा फाटल्यान एक मजली रेस्टारंटूय आशिल्ले. नेहरू उद्यानाचो वापर सांजचे वेळार लोकांक पासये खातीर, थोडो वेळ बसून विश्रांती घेवपा खातीर जावंचो असो भोवतेक उद्देश्य आशिल्लो जावंक जाय. पूण हें उद्यान दलांत आशिल्ल्यान थंय येवपा खातीर शिकाच्याबगर दुसरो पर्याय नाशिल्लो. दर दिसा सांजवेळा शिकारो भाड्यान घेवन थंय सांजचे पासयेक वचपी रसिक्यू आसत अशें म्हाका दिसना. पूण जे पर्यटक शिकाच्यांतल्यान दलांत फेरी मारतात तांचे खातीर तेंय एक पर्यटन थळ म्हूण दाखोवपा खातीर मात ताचो बेसबरो वापर जातालो.

नेहरू उद्यानांत विशेश अशें कांय नासलें तरी थंय आशिल्ल्या रेस्टारंटाचे टेर्रसीर वचून संपूर्ण दलांचे नयनरम्य म्हणटात तसलें दर्शन घेवपाखातीरुच एकदां तरी थंय वचप गरजेचें. टेर्रसीर एकदां गेलो म्हणटकच

थंयच्यान सकयल परत येवंचेच न्हय अशें
दिसले बगर रावना.

एके वटेन शंकराचार्याची दोंगुल्ली
जाचेर शिवमंदीर दिसता. एके वटेन हेर
पर्वतांचीं शिखरा. मुखार परी महल. ह्या
सगळ्यांचें प्रतिबिम्ब त्या दलाच्या संथ शितळ
जलाशयांत पडटा तेन्ना अशें दिसता की सैम
त्या उदकांत बागेवन आपल्याची उंचाय
पळ्यता. तातूंत शेकड्यांनी शिकारे आनी
हाऊस बोटी. सजयल्ल्यो, रंगयल्ल्यो.
जहांगिरान कश्मीराक धतरीवयलो सर्ग म्हळां
तें हांगाच रावून आसतलें अशें म्हाका खीणभर
दिसलेबगर रावलेना.

हांव नेहरू उद्यानांत रावून दल
सरोवराची सोबाय नियाळटालों खरो, पूण
जाच्या नांवान हो जुंवो आसा, जाचें यादस्तीक
म्हूण ह्या जुंव्याची सरबराय जाता त्या नेहरूंक
हांव म्हजे तकलेंतल्यान कुशीक काढूंक शकच
नाशिल्लों.

पंडित नेहरूंक वेगवेगळे छंद
आशिल्ले. नेहरू राजकारणी आशिल्लो काय
कितें हें म्हाका आयचे राजकारणी पळ्यतकच
स्पश्टपणान सांगप शक्य ना... पूण नेहरू एक
जबरदस्त लेखक आशिल्लो हें म्हाका
होलमता. ताणीं बरयिल्लीं पुस्तकां, लेख
कुशीकूच दवरात, तांचीं आपले धुवेक
बरयिल्लीं पत्रां म्हळ्यार टेरीफिकूच. नेहरू त्या
भायर उत्कृष्ट वक्तोय आशिल्लो खंय! दर
दिसा स-स-सात-सात खेपो तांचीं भाशणां-
सभा जाताल्यो आनी मातृय थकनासतना,
ओगवते वाणींत खंड पडनानासतना ते
उलयताले खंय!

हे भायर तांका अश्वारोहण
आवडटालें, गिर्यारोहण आवडटालें आनी
पेवपाकूय आवडटालें. मुंबय येतकच ते
जुहूच्या दर्यात मुजरत पेंवपाक वताले आनी
कश्मीराक पावतकच पेवपाखातीर गगनबल
सरोवरांत वताले.

एकदां ह्याच दल सरोवरांत
शिकान्यांतल्या सफर करता आसतना
अकस्मात दल सरोवरांत खंय ताणीं उडकी
घेतली. दल सरोवरांत तर साळकांचे वालींचे

साप्राञ्य. ह्या वालींचे सरोवरभर जाळें...
नेहरूजीन जंय उडकी मारिल्ली ती सुवातूय
बरीच खोल आशिल्ली. बरोच वेळ जालो
पंडितजी वयरूच सरना. शिकान्यांतले सगळे
लोक भियेले. घुस्पलो काय बाबडो
साळकान्याचा वालीनी? सगळ्यांक खप्प जालें.
पळ्यल्यार पंडितजी शिकान्या पासून कांय
फुटांचेर वयर सरून हात हालयतात.

सांगात्यांनी हुस्को उक्तायतकच
ताणीं म्हळें, जाका ब्रिटीश सरकारच्यो बेडयो
आनी साखळ बांदून दवरूंक शकनात ताका
हो साळका वाली कितें जखडून दवरतल्यो?

नेहरू संद मेळटा तेन्ना कश्मीराक
आयल्यात. सगळ्यांत पयर्लीं १९१६ सालांत
लग्न जाल्या उप्रांत कांय म्हयन्यानी ते
कश्मीराक आयिल्ले. तेन्ना जुवानपण तांच्या
रगतांत सळसळटालें. तातूंत गिर्यारोहणाचें,
सैम सुंदरायेचें आनी भोंवडेचें पिशें. आपल्या
चुलत्या वांगडा लडाख मार्गानि ते फुडें फुडें
वचत रावले खंय. एक दोंगर चडटना पांय
निसरले. सकयल देंगणांत पडटां पडटां
चुलत्यान वाचयलो.

‘जोङ्लिला’ ही तेरा हजार फूट
उंचायेवेली खींड. हे खिंडीत हिमवादळां
सदचींच. ह्या वादळांचो आवाज हांगच्या
वातावरणात सतत घुमत आसता. देखून ताका
जोङ्लिला म्हणटात खंय! ही खींड चडटा
आसतना तांचेर ही जीव होगडावपाची पाळी
आयिल्ली. पूण पंडितजी भियेले नांत. आपूण
परत येवन ही खींड ओलांडटलों असो निश्चेव
करून ते कश्मीरच्यान गेल्ले. पूण राजकी
राटावळीक लागून तांकां परतून कश्मीर देंगणांत
पावपाक तेवीस वर्सा लागलीं अशें नेहरू
आपल्या आत्मचरित्रांत बरयतात.

नेहरू अलाहाबादेक जलमले. तांची
आवय सुरूप रानी ही कश्मीरी चली. आपले
कश्मीरी आवयचें वर्णन करतना नेहरू
म्हणटात, तिचे सुंदरायेची म्हाका तोखणाय
दिसताली. हांव तिचेर खूब प्रेम करतालों. तिचे
नाजूक हात आनी पांय भोवच सोबीत
दिसताले.

नेहरू राजकारणी, नवभारताचे

निर्माते बी सगळे खरें. पूण तांचें काळीज
कवीचें आशिल्लें. नेहरू खातीर कश्मीर
म्हळ्यार भारताच्या माथ्यावेलो मुकूट आनी
आशिया खंडाचें काळीज आशिल्लें.

नेहरूंचे पूर्वज कश्मीरी. आपल्या
आत्मचरित्रांत तशें स्पश्ट बरयतात. दोनशीं
वर्सा आदीं १८ व्या शेकड्याचे सुर्वेक खंय ते
नांव आनी नशीब जोडपाक कश्मीर
देंगणांतल्यान सपाट प्रदेशांत आयले. तांच्या
पुर्वजांचें नांव राज कौल खंय! संस्कृत आनी
पर्शियन पंडित म्हूण कश्मीराक तांची नामना
आशिल्लीं खंय!

पंडित ही पंडित नेहरूंची उपाधी,
जात बी न्हय. पंडित ही एक वळख. म्हजो
एक इश्ट अनुपम खेरान एक दीस म्हाका आपूण
कश्मीरी पंडित म्हूण सांगिल्लें. पूण तो आपल्या
नांव मुखार पंडित अशें लायनाशिल्लो. पंडित
कोण लायताले तर पंडित नेहरू, पंडित
जसराज, पंडित शिवकुमार शर्मा. आनी संगीत
मळावेले जायते दिग्गज. म्हजी हालीं हालीं
पासून तीच समज आशिल्ली. विद्वानाकूच
पंडित ही उपाधी लायतात. ताचो जातीकडेन
कसलोच संबंद ना. पूण कश्मीरी ब्राह्मणाक
पंडित म्हणटात असो म्हजो गैर समज करून
दिलो. कश्मीराक जेन्ना हांवे हे गजालीचेर
विचार करून विशय समजून घेवपाचो प्रयत्न
केलो तेन्ना हांव बरोबर आशिल्लो अशें म्हाका
जाणवलें.

कश्मीर हें मुळचें हिन्दूंचें. कश्मीरी
हिन्दूंची आरंबाक साकून मानसिकता
आशिल्ली बरें शिक्षण घेवप आनी ताच्या
नाड्यार मुखार वचप. कश्मीराक संस्कृत
विद्यादानाचें सर्वोच्च पीठ मानताले.
जळामळाचे लोक शिक्षण घेवंक हांगा येताले
आनी ‘पंडित’ जावन वताले. पूण हे पंडित
उपाधीचो आनी नेहरू घराण्याचो कसलोच
संबंद नाशिल्लो. नेहरूंचे पूर्वज कश्मीराचे हें
खरें. ज्या पूर्वजान, जाका नेहरू आपलो पूर्वज
मानतात आनी जाचें नांव राज कौल अशें
सांगतात ते पर्शियन आनी संस्कृत भाशेचे
पंडित आशिल्ले देखून तांकां पंडित म्हणटाले
जावंये. पूण मोतिलाल नेहरू कश्मीराक



शिकलेनांत, नेहरू कश्मीराक शिकले नात. पूण पूर्वजांचे पंडित हें नांव, उपाधी तांच्या नांवा मुखार सासणाची उरली. ते जवाहरलालांक चलो आशिल्लो, वंशवेल वाडिल्ली जाल्यार हें पंडित प्रकरण वाडत वचपाचे काय कितें खबर ना. पूण तें खंडित जालें. इंदिरा गांधींक लागून गांधी जालें. पंडित उरलेना.

कश्मीर देंगणांत तशे आतां एकूण पंडित उरुंक ना. उरल्यात ते गुलाम. पंडित सगळे जम्मूक स्थलांतरीत जाले आनी गुलामानी कश्मीर व्यापून गेलें.

कश्मीरचे लोक शिक्षणांत मुखार आशिल्ले. शिक्षण घेवन ते पंडित जाताले. असो हो शिक्षीत हिन्दू समाज आपलो गुलाम जालो जाल्यार पुराय भारत देश गुलाम जावंक कळाव लागचोना अशें येवजून मुस्लीम आक्रमकांनी पंडितांक बाटोवपाचो वावर नेटान सुरु केलो. ज्या पंडित हिन्दूक बाटयताले ताच्या नांवा मुखार ‘गुलाम’ हो शब्द जोडिलाले. संवसारांतल्या सगळ्या मुस्लिमांमदीं फकत कश्मीरच्याच मुसलमानाच्या नांवा मुखार ‘गुलाम’ लायिल्ले आमकां दिसता. कश्मीरचो मुख्यमंत्री जावन लेगीत गुलाम नबी आझाद हो गुलामूच म्हूण वळख उरता तेना काळजांत दुखले बगर रावना.

नेहरू उद्यानांतल्यान आमकां चार चिनार हांगा वचपाचे आशिल्ले. नेहरू पार्कातल्यान चार चिनार दिशी पडिलाले. पूण पयसुल्ल्यान फकत तिनूच चिनार नदरेक पडिलाले. पूण थंय चार चिनार आसात. देखून त्या जुंव्याक चार चिनार अशें म्हणटात खंय!

चार-चिनार जुंव्यार कितें आसा खबर ना. पूण दल सरोवरांत तीन वरांची सफर करूंक व्हरपी शिकारेवाले दाखोवन दाखोवन कितें दाखयतले? आपलो शिकारो तीन वरां कितें तांडिले आनी पर्यटकांकडल्यान कितें दुडूउठयतले? ताणीं जोडचे, कश्मीराकूच थोडी जोड मेळची देखून ह्या चार चिनार जुंव्याचोय वापर जातालो.

शिकान्यांतल्यान चार-चिनारांचे वटेन आमचो प्रवास सुरु जाल्लो.

चार चिनार हें पर्यटन थळ कित्याक म्हणपाचे हाचेर जरी विचार करपांत अर्थ नासलो तरी त्या जुंव्याचो आसपाव शिकान्यांतल्यान भोंवडी करतना शिकारेवाले करताले. ह्या जुंव्यार व्हरून पर्यटकांक सोडले म्हणटकच शिकारेवालो सुशेग घेता वो च्या पिता. पर्यटकांचे अर्द्दवर-वर ह्या जुंव्यार वताच म्हणटकच शिकारो तांडी नासतना ताका त्या वेळाचे भाडे आपसूक मेळटा.

चार चिनार हो जुंबो दलांत प्रसिध्द

आसा तो त्या जुंव्यावेल्या चार चिनारांक लागून. जुंव्याचेर हे चिनार कोणे लायलें हाका महत्व ना. पूण ते अशे तरेन लायल्यात की पयसुल्ल्यान पळयत जाल्यार ते फकत तिनूच दिसतात. जुंव्यार पावतकच मात ते चार म्हणपाचे कळटा.

चार चिनार जुंव्यार जाका रूप लळक अशें दुसरें नांव आसा ताचेर कांय नाशिल्ले. आशिल्ले ते दोग चौग जाण शस्त्रधारी जवान. ते त्या जुंव्याचे कित्याक रक्षण करताले तें कळूंक मार्ग नाशिल्लो. थंय येतल्या वतल्या पर्यटकाकडेन ते सारके भेदक नदरेन पळयताले. थंय तैनात केल्यात म्हूण एककडेन बसून तरी आसात! तेय ना. सामके जागरूक. दिग्ग उबे शस्त्रां घेवन. तांचेकडेन आडनदर करून आमी एके बोटीचेर गेलीं. ही बोट म्हळ्यार हाऊसबोटूच कशी. पूण तिचें रेस्टारंट केलां. बोटींत म्हळ्यार त्या रेस्टारंटांत भितर सरल्यांतूच म्हणटकच आमी च्या घेतली. हाऊसबोटीच्या डेकाचेर बसून च्याचो आस्वाद घेवपांत एक मजा आशिल्लीच! वेगळो अणभव देखून नविदाद कशी!

हांव बशिल्लों थंयच्यान हे चारूय चिनार दिसताले. चिनार हे कश्मीरचे वृक्ष. कश्मीरचे खाशेलेपण. चिनार मारपाक कश्मीराक बंदी आसा. बंदी आसुनय तांची कत्तल ही जाताच. कश्मीराकूच कित्याक? आमच्या भारत देशांत खंयीय वचात, ज्या ज्या गजालींचेर बंदी आसा ती बंदी मोठ्या प्रमाणांत मोडपाचे काम लोक अधिकारान करीत आसतात.

चिनार रूखांक राष्ट्रीय संपत्ती म्हूण जाहीर केलां हें त्या रूखाच्या खाशेलेपणाक लागून. चिनार रूखाविशीं म्हजी कल्पना पयलीं वेगळी आशिल्ली. खंयच्या तरी एका मराठी चित्रपटाचे गीत हांवे एकदोनदां रेडिओचेर आयकल्ले. तातूत तो कोण गावपी आसा तो आइझून ‘चिंचेचे झाड आपल्याक कश्मीरचे चिनार कशे दिसतात’ अशें म्हणटालो. आतां हो कवी चिंचेची कश्मीरच्या चिनारांकडेन तुळा करता म्हणटकच चिनार हे चिंचेच्या रूखाकडेन खंय तरी लागीं आसूक जाय ही

म्हजी कल्पना. तेच पासत कश्मीराक पावतकच हांव उत्सुकतायेन चिंच सदृश्य कसले वृक्ष दिसतात काय पळयतालों. चिनार खंयचे आसतले काय हाचो अदमास लायतालों. पूण प्रत्यक्षांत चिनार पळयतकच म्हाका त्या कवीची कीव करिनशी दिसली.

चिनार वृक्षांक थळावे लोक बुईन म्हणटात. बुईन म्हळ्यार भवानी उतराचो अपभ्रंश. भवानी म्हळ्यार आशिर्वाद दिवपी, तारपी आवय-भवानी माता. वागाचे पंजे कशे दिसपी पानांचे हे प्रचंड रुख म्हळ्यार कश्मीरच्या सैमीक सुंदरायेंत भरूच घालतात. हेर सगळीं रुखां दिसाचो प्राणवायु सोडटात आनी कर्बवायु घेतात आनी रातर्चीं प्राणवायु घेवन कर्बवायु सोडटात. देखूनच रातच्या वेळार झाडा मुळांत न्हिंदूक फावना अशें म्हणटात. पूण हो एकूच रुख असो जो दीस-रात फक्त प्राणवायूच सोडटा. गीमाळ्यांत हे वृक्ष कश्मीराक गरमी बाढूक दिनांत. वातावरणांत थंडाय राखतात. पावसांत लोकांची राखण करतात. रुखांची पिकीलीं पानां झडटात तेना उज्याच्यो ज्वाळो कशे भासतात अशें कांय कवी चिनार रुखाचें वर्णन करतना करतात. शिंयाळे जेना कश्मीराचेर घुरी घालता तेना चिनाराचीं सुकिलीं हीं पानां कोळसो म्हूण वापरतात. थंडेखातीर पोटाकडेन जी उज्याची कांगडी धरतात, तातूंत उजो करूंक ह्या पानांचो वापर कश्मीरी करतात.

चिनार मुळचे कश्मीरी रुख न्हय. ते इराणीयन. इराणी ह्या रुखाक फळल म्हणटात. फळल म्हळ्यार आल्त. व्हडले. कश्मीराक हे रुख पावले ते क्रिस्ता आदीं ७०७-७६० ह्या शेकड्यांत जेन्ना ललितादित्या मुक्तपिडा ह्या राजाचे कारकिर्दीत.

कांय लोकांचें आनी इतिहासकारांचें म्हणणे हे रुख इस्लामी धर्म प्रसारकानी हाडले. तर कांय लोकांच्या म्हणण्या प्रमाण सप्राट जहांगीरान ते आपले बायलेची इत्सा पूर्ण करूंक हाडून लायले. पूण अकबर नाम्यांत जहांगीराचो बापूय जलाल उद्दीन अकबर आपणे ह्या चिनार रुखाचे घोर्लींत पावसा

वेळार आलाशिरो घेतलो म्हणपाचें बरयता. पूण जहांगीरान इराणच्यान ८०० रुख हाडून शालीमार, मानसबल, अच्छाबल हांगा लायले आनी १६३५व्या शेकड्यांत सप्राट शाहजहान हाणे २२०० चिनाराचीं रोपटीं लायलीं अशें सांगतात.

किंतेय आसूं चिनार रुखां म्हळ्यार आयज कश्मीरची शान. वसंत रुतूंत ह्या चिनार रुखांचीं पानां तांबडींच जातात आनी त्या फाटले पर्वतांचे निळशेंत ते रुख भगभगतात असो भास जाता. मोगल साप्राज्यान ह्या रुखांची कश्मीराक भरमसाठ पैदास करून सुमार ७०० बागो केलल्यो अशें सांगतात. किंतेय जाव! मुगल सप्राज्यान किंतें दिलें आनी किंतें व्हेलें ह्या हिशेबांत चिनार रुखांचीं लागवड ही एक गिरेस्त देण कश्मीराक ताणीं भेटयली म्हणपाक हरकत ना.

चार चिनार जुंव्या वेल्यान आमची शिकान्याची सवारी सुटली आनी परतून कमल दल करीत कश्मीरी वसाहर्तींत पावली. ही वाट पर्यटकांखातीर ठरिल्लीच आसूंक जाय.

हांगा आमच्या जलमार्गाच्या दोनूय वांटानी उफेवपी जमनीचेर शेतवड पिकिल्ली नदरेक पडटाली. हे लोक ह्या उदकाचेर कृत्रीम शेतवड करतात. पाणवनस्पती एकठांय बांदून उदकांत सोडटात आनी ताचेर माती बी घालून ती जमीन तयार करतात. थंय भाजयेची लागवड करतात. उदक शिंपपाची गरज नासताच. कोंकणदुदी, तोमाटां आनी हेर तरातरांची भाजी थंय रोयिल्ली दिश्टी पडटाली. थंयच त्या शेतकामत्यांच्यो हाऊसबोटी म्हळ्यार घरांय आशिल्लीं. तातूंत बसून भुरगे गरयताले आनी मागीलदारांत बसून आमचीं गांवचीं बायलां आयदना घासतात तशीं आयदनाय घासतालीं. तांच्या त्या पाणघरांक फेरो मारून आमी आतां बाजाराचे दिकेन वताले. मदींच आमकां एक उफेवपी पारपोळ जमनी कुडको दिसलो. शिकान्यावाल्याचो इश्ट मात्सो आबूज पाडो आशिल्लोच. आमकां त्या जमनी कुडक्याची व्हडवीक सांगत सांगत ताणे ताचेर शिकान्यांतल्यान उडी घेतली. पूण ताच्या वजनान ती उफेवपी जमीन

उदकांत गेली आनी हो उदकांत पडटां पडटां वाटावलो. लज जाली ताका मातशी पूण उफेवपी कृत्रीम जमीन कशी आसता हें आमकां पळोवंक मेळळी.

शिकारो बाजारांत भितर सरलो खरो. पूण आमकां शॉपिंग करपाचें नाशिल्लेच. बाजार म्हळ्यार व्हड व्हड बोटीनी तरांतरांचीं दुकानां. कपड्याचीं, गालिच्यांचीं, वस्तूंचीं. आमी तीं भायल्यांनूच पळोवन, दोळे तृप्त करून किनान्याक आयलीं. दीसभर उदकांत आशिल्ल्यान एक थकावट शी आयिल्ली. पूण परतून काय आमी आनीक दल सरोवरांत येवपाचीं नाशिल्लीं. फुडाराक केन्नाय आयलों जाल्यार परतून फेरी मारीतूय बी!

शिकान्यांतल्यान देंवतां देंवतां सरोवराचेर नदर मारून हांवें मनात म्हळें. पूण शिंयां दिसांनी जेन्ना हें सरोवर शेकेता आनी पुराय उदकाचो बर्फ जाता तेना म्हाका खन्यानीच येवंक जाय. ज्या सरोवरांतल्यान आज आमी शिकान्यांतल्यान भोंविल्लीं त्याच सरोवरांत लोक बर्फविल्यान कशे चलून भोंवतात हें म्हाका पळोवंक जाय. पूण हांव थंय चलपाचें धाडस मात करचोना. कित्याक हांवें रोथांगपासांतले भोंवडेंत हें धाडस केललें आनी नशीब बरें म्हूण वाटावल्लों.

ह्या दल सरोवरांतूय खंय एका विदेशी पर्यटकाक मरण आयिल्लें. तो त्या शेकेल्ल्या बर्फाळ सरोवराचेर सायकलीन भोंवतालो. एके सुवातेर बर्फाचो पापुद्रो पातळ आशिल्लो. तो फुटून तो पर्यटक सायकली सयत भितर गेलो खंय! एकदां असो कोणूय भितर गेलो म्हणटकच ताका थंयच्यान सोदून काडप कठीणूच. कित्याक बर्फाची ती लादी वेगळी जाता आनी मागीर आसा तशी परत मूळ पदार येता. सरोवरान पोटांत घेतिल्ल्याक परत कश्मीर दिसना.

दलसरोवराची ती याद करीत हांवें ताचो निरोप घेतलो.

चलता....

- दिलीप बोरकार
आगशी - गोंय

सनस्ट्रोक (वताचो झटको)

मार्च म्हयनो आयलो म्हणटकच उजो जावपाक लागता. सगळेच लोक म्हणटात ‘आवय गे ह्या मार्चातच अशें जाल्यार फुडले दोन म्हयने, एप्रिल-मे कशें जातलें! ह्या उज्यान आमी काबार जातलीं.’ ह्या उज्याचेर आळाबंद हाडप आमचेकडेन ना. कारण हो निसर्गाचेर अबलंबीत आसा. पूण हाका लागून आमच्या आरोग्याचेर जे वायट परिणाम जाव येतात ताचेर आमच्यांनी चड न्हय जाल्यार थोडो तरी आळाबंद हाडूं येता.

प्रत्येक मनीस उज्याचे दीस जांव, पावसाळो जांव वा थंडे दिसांनी कुडकुडो खांव. ताका आपल्या वेवसाया प्रमाण आपलें तेंच काम तशेंच चालू दवरचे पडटा. मागीर तो मानाय, हमाल आसूं वा तो एका कार्यालयांत काम करपी अधिकारी आसूं येता.

सनस्ट्रोक किंवा वताचो झटको कसो जांव येता?

खूब खेप भर वोतांत सतत काम केल्यान किंवा उबे रावल्यार वा भोंवल्यार, आमच्या कुडीतीलें सगळे उदक, द्रव्यां घामा बरोबर भायर सरतात. तशें अती उश्णतेखातीर घाम निर्माण करपाचे काम कमी जाता. आनी ही उश्णताय कुडीत भितर उरता आनी परत कुडीची उश्णता वाडटा.

हाचीं लक्षणां अशीं –

सनस्ट्रोक जाल्यार मनशाक

- तकली उसळप, तकली कणकणप
- पोटांत धवळटा, ओंकारे येतात
- दोळ्यांकडे काळोख येता, घुंवळ आयल्या भशेन दिसता
- न्हीद आयल्या भशेन दिसता आनी मनीस बेशुद्धय जाता.

अशया मनशाक हात लायल्यार ताचे

आंग खूब तापलेले आसता (जोर आसता). वोताक लागून ताची कात भाजलेली दिसता आनी तो सामको दुयेंत दिसता.

हाका प्रथमोपचार कसो दिवपाचे

- सगळ्यांत पयलीं ह्या मनशाक वोतांतल्यान काढून एका थंडशा जाल्यार हाडचो.
- ताच्या आंगावेले सगळे कपडे सैल करचे, किंवा काङ्नूच उडोवंचे.
- ताका बरें वारें लागूक जाय - पंख्यान नाजाल्यार कागदान/पुटूच्यान ताका वारें घालचे.
- ताका थंड उदकाच्यो घडयो घालच्यो. तशेंच थंड उदकान ताचे सगळे आंग पुसून काढचे. अशें करीत रावचे जो मेरेन ताचे कुडीचो जोर कमी जाता.
- हो मनीस जर बेशुद्ध आसत आनी हें सगळे करतासर जर तो शुद्धीर येना वा तसेच उरता जाल्यार ताका रोखडोच हॉस्पिटलांत व्हरपाची तयारी करची.
- हो मनीस जर शुद्धीर आसा जाल्यार ताका साखर आनी मीठ घालून उदक पिवपाक दिवचे.

अशें केल्यान तो सवका निवळटलो आनी ह्या मनशाक थोडो वेळ (एक दिसभर) त्याच थंड वातावरणांत दवरचो आनी हळुहळू पोटाक सगळे दिवपाक सुरवात करचे. ह्या मनशाक खूब उदक पिवपाक दिवचे, साकर-मीठ घालून.

प्रत्येकान उज्याच्या दिसांनी कितें करचे

- शक्य आसत जाल्यार भर वोतांत वचपाचे टाळचे - जर वचचे पडतूच जाल्यार मर्दी-मर्दी सावळेंत रावचे किंवा

पंख्यामुळांत बसूक मेळळ्यार बसचे.

- भरपूर उदक पिवचे (कमीत-कमी देड ते दोन लीटर उदक प्रत्येक दिसा मनशाचे कुडीत वचपाकूच जाय) उदकांत साकर मीठ घालून पिल्यार सामके बरें.
- सैल, पातळ कपडे घालचे.
- थंड किंवा दुगदुगीत उदकान न्हावचे. खूब हून उदक न्हावपाचे टाळचे.
- उज्याच्या दिसांनी जेवण-खाण नाका दिसता - म्हण भरपूर पिवपाक घेवचे (लिंबू सरबत, दूद, धंय, फ्रूट जूस)

घरगुती उपाय -

जिरें कोथमिरेचे उदक बी पिवपाक दिवंचे. भरपूर फळां-भाज्यो खावंच्यो. हें अशें केल्यान आमकां उश्णते पासून मात्शी तरी थाकाय मेळूं येता.



- डॉ. वंदना धुमे
फोन : ९८२२५८५२८५

स्वताचे जाणवायेन वरखदां घेवप धोकेदायक थारूं येता. तुमकां बरोवन दिल्ल्या वरखदाविशीं (रशेद) जर कितेंय चवकशी करपाची आसत जाल्यार आमच्या फार्मासिस्टाकडेन उलयात.



हिन्दू फार्मसी

पणजी

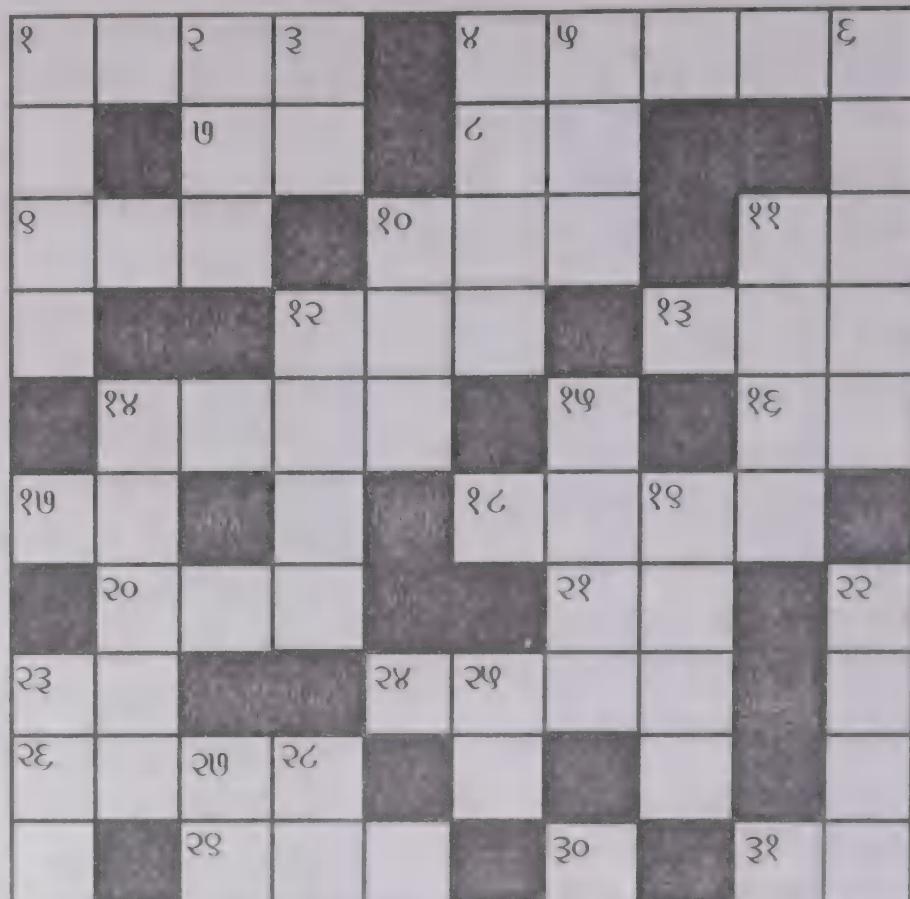
फोन : २२२३११७३

आडवे



- संतोष शिवराम हळर्णकार
बांदिवडे-बंदर,
फोंडा-गोवा ४०३ ४०१

१. कशट, श्रम, खटपट
२. कणकणीत वासाच्या कांदयाची धवी जात
३. साल, वर्सावळ
४. कृष्ण जयंती
५. पुताची बायल
६. मोव, नाजूक
७. मोडण, वळसो
८. दाटसाण नाशिल्ले
९. भोवशीक जमात, मिटींग
१०. वायट कर्तुब
११. कंटाळो, वाज, त्रास
१२. मंगळारा दिसा आयिल्ली संकश्टी (मराठी)
१३. सूर्याच्या किर्णाचो उजवाड
१४. कूड, शरीर
१५. यत्न
१६. रक्त
१७. ओड
१८. पंद्रस
१९. बेगीबेगीन (मराठी)
२०. देंवती
२१. लाकडाचे (मराठी)
२२. इंग्लीश दीस
२३. चोरी करपी



उबे

१. सांबाल्पी, जतनायेन वापरपी
२. गोवा
३. जमीन खणपाचे एक आवत
४. कौशव-पांढवांचेव व्यासान बरयिल्ले म्हाकाव्य
५. पातक करपी
६. सुंदर मांडणी, सोबीत रचणाय
७. बन्या परमळाचे तांबड्या देठाचे सोबीत फूल
८. बांडीगार्ड
९. उलो मारप, आपोवप
१०. सैन्याचो एक भाग
११. सप्तकांतलो सुट्येचो दीस
१२. खातीर
१३. झांजी भाषान वाजोवपाची वस्त
१४. हळ्ह अमरनाथ - एक आदलो क्रिकेटर
१५. एकाग्र दृश्टी, एकेचकडेन पळोवप

स	वि	न	तें	इ	ल	त	क	र		म
मा		द		ल		था		जा	र	
ता	मा	र			आ	क्र	श	ता	णी	
२	ण		श	रे	व	र		न		
	सु	पा	री		इ		आं		क	
व	की	ल		अ	नि	श्वी	त		म	
त		सा		रा	व		फ	ल्लो	र	
III		ण		ज	ठ		डी			
न	ग		पां	क		तें		जा	प	
	ज	डा	य		ए	को	म्हा	द	र	

मा
च
उ
त
र
कु
वा
ऱ्या
ची
जा
प

होळ्ये दिसा सगळ्यांक सुटी

आसता. कॅलेंडराचेर तरी अशें बरयिल्ले आसता. तीच सुटी होळ्येची अशें हांव मानून चलतां. पूण ती होळ्ये दिसा आसता काय रंगपंचमी दिसा हाचो सोद लावपाचो प्रयत्न हांवें केना केलो ना. केना केना म्हाका कांय गाजलींच्या खोलायेंत वचनच दिसना वो वचपाचें नासता.

म्हजे अल्पमतीप्रमाण होळी ही रातची पेट्यतात आनी मागीर दुसरे दिसा रंगपंचम खेळटात. अशें जाल्यार होळी पेटोवंक सुटी कित्याक जाय? सुटी तर रंगपंचमीक दितात. मागीर ती होळ्येची सुटी कशी जाली तर? तिका रंगपंचमी सुटी म्हणूक जाय. सुटी होळ्येक न्हय रंगपंचमीक दिवप सारके, जर तो रंगोत्सव आसत जाल्यार!

हे दिसा रंगपिशे, रंग खेळूक भायर सरतात. भायर भितरल्यान रंगून वतात. रंगतल्यांक आनी रंगयतल्यांक कोण आडावंक शकनांत. तेच पासत सुटी नासत जाल्यार कामांखातीर भायर सरप्यांक हे रंगपिशे रंगोवन उडयतले. तांचे पासून राखण मेळची म्हूण ही सुटी. मागीर ती होळ्ये सुटी कसली? ती तर रंगाची अलर्जी आशिल्ल्यांक, रंगा पासून दिल्ली राखण!

खरें म्हळ्यार ह्या दिसा सुटी दिवंक फावच ना. सरूं दी लोकांक घरा भायर. खेळूं दी रंग पंचम. रंगून वचूं दी जीण. रंग आंगाक सारोवरूच कामाक वचूं दी! वरिशठांक तांची अवस्था अजमांव दी. तांका दिसले हीं उदकान, रंगान भिजल्यांत सामकीं जाल्यार धाढूं दी तांका घरा.

आमी शाळेंत वतना वाटेर जर आमकां पावस लागलो जाल्यार आमी भिजत वचनाशिल्ले शाळेंत? आमची अवतिकाय पळोवन आमचे शिक्षक आमकां घरा धाडी नाशिल्ले? आमचीं दोनूय कामां जातालीं. यथेच्छ भिजपाचें सूख मेळटाले. आनी गैर हजेरी लाय नासतना सुटीय मेळटाली. मागीर घरा परततना आनीकूय भीज जाय तितलो!

अंत्यवीतल्या पक्त्रांची कणी....

घरा पावतकच शाळा चुकली, उदकांत भिजला म्हूण तापोवणीय ना आनी मारुय ना. वेल्यान आंग पुसपाक सुको कपडो आनी मागीर गरम गरम च्या! सगळे कशें ऑल इज वेल!

तशेंच रंगपंचमीकूय जावंक जाय. सगळ्यांनी रंगूक जाय. नाटक हिसपाभायर विट्ले जाल्यार वरिशठांनी काकूट येवन घरा धाढूक जाय. भर पगारी रजाय जाली आनी रंगांत यथेच्छ रंगपूय जालें. जाका रंगपाची इत्सा ना, तांका सुटी काढून बसूं दी घरा. सुतकी लोकांक सुतक स्वताच पाळचें पडटा.

हांव दर वर्सा रंगपंचमीक रंगतां. हेरांक रंगोवपाची म्हाका संदूच मेळना. सगळे म्हाकाच रंगयतात. एक सर्तूच लागता तांची. दर एकलो प्रयत्नांत आसता की म्हज्या खाढांत, केंसांत सामको मुळां मेरेन रंग कशे पावोवप! रंगूय एक न्हय. सप्तरंग. ताका लागून म्हजे धवे केंस वेगवेगळ्या रंगांनी रंगून वतात. मूळ पदार येवपाक बरोच काळ सरता.

हांव कित्याक रंगांत हें म्हाका खबर ना. सैम कित्याक रंगता तेय म्हाका खबर ना. ह्यो दोनूय खबर नाशिल्ल्यो गजाली म्हाका आवडटात. तेच पासत होळीय म्हाका आवडटा.

होळ्येक पोरणे आसा तितलेंय लासून उडयतात खंय! हांव म्हर्जीं पुस्तकां, आलमारी, मेजाखण उस्तीत बसतां. जें कितेनाका तें काढून भायर उडयतां.

हे होळ्येक हांवें चितलें, म्हज्या फायलींनीं नाका जालीं पत्रां आसात तीं वेगळीं करून लासून उडोवंचीं!

म्हाका आर्दी पासून एक वायट सवंय. कसलेंय पत्र येवं मागीर तें, तें काढून फायलीक लावन दवरप. तेच सवंयेक लागून घरांत फायलीचे गढे पडिल्ले. कित्याक जावंक पावले हे गढे?

हांवें कोणाची तरी, एका व्हड मनशाची खबर वाचिली. ताका एक संवय

आशिल्ली, ताका जें पत्र येता तें वाचून जाले उपरांत तशेंच सांबाळून दवरतालो तो. त्याच मनशाचें दुसरें पत्र आयलें म्हणटकच आदलें पत्र पिंजून उडयतालो आनी नवें सांबाळून दवरतालो. हांवूय तशेंच करपाक लागलो.

अनिल बर्वे म्हूण म्हजो एक नाटककार मित्र आशिल्लो. तो म्हाका आत्या पयन्यान पत्रां बरयतालो. ताचें पत्र आयलें काय आदलें पत्र हांवें पिंजून उडोवप. एक दीस असो आयलो की ताचीं पत्रां येवप बंद जालीं. एक कसले तरी पोस्टकार्ड धाडिल्ले तें निमणे थाल्ले. तें म्हाका धाडल्या उप्रांत अनिल बर्वे वयर गेलो. म्हाका पिकासांव जालें. ताचीं बरीं बरीं अर्थपूर्ण पत्रां हांवें लासून उडयिल्लीं आनी हें अर्थहीन कार्ड तितलें सांबाळून दवरिल्ले. म्हाका खंय खबर हीं असलीं पत्रां सांबाळून दवरचीं पडटात. पत्रां बरोवपी मेल्या उप्रांत तीं छापूक बन्याक पडटात! रामाणीचीं छापतात तशीं, बाकीबाबाचीं छापतात तशीं!

मागीर मात हांवें थारायलें, आयिल्लीं पत्रां सांबाळप. आयचो सारको पत्रधाणो समाज नाशिल्लो तेन्नाचो! पत्र बरयल्या बगर कोणाक सूख लागना आशिल्ले. सगळो संपर्क पत्रांतल्यान, प्रेम पत्रांतल्यान, आमंत्रणां पोस्टांतल्यान, दुख्खाची गजाल कळोवपाची जाली तरी ती पोस्टांतल्यान कळोवप. पत्र येना जाल्यार सूख लागनाशिल्ले मनशाक. पोस्टमन आयलो आनी पत्र दिनासतना दारांतल्यान मुखार गेलो जाल्यार घरांतल्या मनशांक सूख लागनाशिल्ले. मुद्दम भायर येवन कुरैयकाराक विचारप, ‘काय नारे?’

आतां आसल्यार दिवपाचो न्हय तो! दिना आसतना वचूंक ताका कितें पिशें लागलां? ताची नोकरीच ती! तरी दर एकल्याक दुबाव सो! आपल्याक पत्र आयलां असो! पोस्टमन चुकून गेला जांव येता!

भरगेपणार म्हाकाय दिसताले पत्रां

येवंची म्हूण! पूण म्हाका कोण धाडटलो बाबडो पत्रां? आनी हांव तरी कोणाक आनी कित्याक धाडटलों? मागीर व्हड जावन कॉलेजीक बी वचूक लागलों तेन्ना एखाद्या मित्रान तरी धाडचे आशिल्ले? दिवाळेच्यो जांव आनी कसल्यो शुभेच्छा दिवपी शुभेच्छापत्र आसूक जाय आशिल्ले? पूण सामाजिक-राजकीय, भाशीक चळवळींत पडचे पयलीं, बरोवंक लागचे पयलीं एक्काय सभाग्यान म्हाका केन्ना एक कार्ड धाडलेना. म्हज्या व्हडल्या भावाक येतालीं पत्रां तेन्ना. म्हाका ना!

एक दीस हांवें म्हाकाच एक पत्र बरोवन पणजेच्या पोस्टबॉक्सांत घाल्याची याद जाता. पूण ताका आतां चाळीस वर्सा वयर काळ सरलो तरी तें अजून म्हाका गावंक ना. हांवें स्टम्प बी लायल्लो. देशांतले पोस्टमन हे सामके रँकत हेय हांव जाणा आशिल्ले. मागीर घडलां किंते काय? भोवतेक हांवें म्हजो पत्तो सारको बरोवंक नासुये! नातर इतलीं वर्सा सरलीं तरी म्हाका पत्र मेळनासतना उरचें नाशिल्ले!

फाटल्या तीस वर्सांत म्हाका शेंकड्यांनी पत्रां आयलीं. दर वर्साची एक एक फायल करून हांवें पत्रां सांबाळून दवरलीं. फायलींचे गद्धेच जाले. हे होळयेक म्हळे सुटी आसा. पत्रां कोणाकोणाचीं तीं पळोवया! पत्रां बरोवपी ह्या संवसारांत ना जाल्यार तीं कोणाकोणाक छापूक धाडुया. कोण छापिना जाल्यार बिंब आसाच.

पत्रांच्या गद्ध्यांनी आमंत्रणां आनी निमंत्रणां चड. लग्नाचीं, कार्यावळीचीं, साखरपुड्याचीं, मुजीचीं, बसकांचीं. म्हळे दवरून फायदो किंते? काढून लासून उडोवया.

मागीर घेतलीं पत्रां. मनोहर सरदेसाय, शंकर रामाणी, मंगेश पाडगांवकार, रवीन्द्र केळेकार, मनेका गांधी, द्वारकानाथ शेंडे, माधवी देसाई अशीं बरींच पत्रां. पूण सगळ्यांत चड पत्रांची रास आशिल्ली ती प्रेमपत्रांची. एकल्या-दोगांचीं न्हय प्रेमपत्रां. डजनभर चल्यांचीं. एक एक पत्र चाळटां तसो

हांव त्या काळांत वाचपाचो यत्न करतालों. बाकीबाब पायजणांत म्हणटा तसो, तांतलें कांय नुलें आज, सगळे जिणे आयल्या सांज तरीय अकस्मात तुर्जीं वाजतिं पांयजणां / कानसुलांनी भोंवती भोंवर, आंगार दाट फुलता चंवर अशी काय अवस्था जावंक ना. फक्त अदमास आयलो तो त्या काळचीं पिशेपणां. म्हर्जींय आनी पत्र धाडटल्यांचींय.

सगळ्यांत चड पत्रां आसात गुजरातचीं. म्हाका गुजराती कळना म्हूण हिन्दीत बरयलीं. दर तिसऱ्या-चोवथ्या दिसा पत्र. गुलाबी, रंगीत पातळ कागदाचेर चडांत चड सुंदर अक्षर काडपाचो यत्न करून बरयिलीं पत्रां. म्हणटकच त्या पत्रांक हांवेय जापो बरयल्यो जावंक जाय. हांवें किंते बरयलें ताची म्हाका याद ना. पूण हांवें बरेंच किंते बरयिलें आसूक जाय. कित्याक एकदीस ताच्या बापायन म्हाका पत्र बरयलेंय पत्र तातूत आसा. ताणे म्हजी बरीच तुस्त तोखणाय त्या पत्रांत केल्ली. म्हज्या विचारांनी तो प्रभावीत जाल्लो. पत्राच्या शेवटाक ताणे एक विनवणी केल्ली. आपले धुवेक आतां आनीक पत्र बरोवं नाका. ताणे बरयल्यार लेगीत ताका जाप दिवं नाका. तें हालींच लग्न जावन अमेरिकेक स्थायिक जावंक गेलां. फटाफट लग्न करपाचो निर्णय घरच्यांनी घेतिल्लो खंय. न्हवरो भुरगो बरो उद्योजक. कोणाच्या तरी लग्नाक ताणे ते चलयेक पळयलें आनी रोखड्या रोखडें लग्न करून घेवन गेलो अशें ते चलयेचो बापूय त्या पत्रांत बरयतालो. ताचो बापूय हायकोर्टचो जज्ज आशिल्लो. ताणे दिल्लो निवाडो म्हाका मान्य केले बगर पर्याय नाशिल्लो.

हेरांचीं अशींच रडून बरयिलीं पत्रां. तुजे बगर हांव जगूक शकना बी असल्या सुराचीं. कांय म्हज्याच मित्रांनी टोपण नांवान बरयिलीं पत्रां. एकल्यान तर उषा नायक ह्या नांवान म्हजे एके प्रेयशीक पत्र बरयलें. दिलीपान म्हाका फसयलां, ताचे पसून म्हाका एक चले आसा. आतां ताणे म्हाका सोडलां. तुकाय तो तसोच करतलो. ताचे पासून सावध

राव बी म्हणून. पत्र कोणाचें आसत हाचो त्या काळार आमी सोदपाचो प्रयत्नूय केला आसत. पूण हीं पत्रां चाळटना तें अक्षर म्हाका सामके वळखिचें दिसलें. तें तर आमच्या मदल्याच एका जिवा भावाच्या इश्टाचें आशिल्ले.

एक चली तर स्वता आपल्या बापायकूच पत्रां बरयतालें कोणाच्या तरी नांवान. आनी तीं पत्रां म्हाका हाढून दितालें. तातूत तो कोण, ते चलयेच्या बापायक पत्रांतल्यान ते चलयेचे आनी म्हजे कसले संबंद आसात ते कळयतालो. म्हजे ते चलयेकडेन कसलेच संबंद नात हें ते चलयेक्य खबर आशिल्ले आनी म्हाकाय. तरी आसतना आपल्या बापायक आयिलीं पत्रां तें चली म्हाका हाढून दितालें.

दुसरी एक म्हजी विद्यार्थीनी. आतां तें म्हजेर प्रेम करता हें म्हाका कशें कळपाचें? दरेक विद्यार्थ्याचो एक पॅट टिचर आसता तसो हांव ताचो पॅट अशें हांव चिंततालों. जेन्ना ताका कळळे हांव लग्न बी जालें म्हण तेन्ना कोणा कोणाच्या नांवान गाळी घालून म्हाका पत्रां. पत्रां इतलीं बुरशीं बरोवं येतात हें म्हाका त्या पत्रांवेल्यान कळिल्ले. प्रत्येक पत्रांत हांवें एके बरे चलयेक पयस करून वायट केलें होच सूर! पूण पत्रां बरयताली तीच चली.

आयच्या काळांत कोणाचींच पत्रां येनांत. येतात फोन आनी एसॅएमएस. आयुश्य खूब कृत्रिम करून उडयलां ह्या अर्विल्ल्या साधनांनी. तरी बरें हांवें हीं पत्रां सांबाळून दवरिलीं म्हूण! अशींच केन्ना केन्ना फुडाराक विरंगुळो म्हूण वाचपाक उपकरतलीं. पत्रां नांवाचो एक प्रकार आदीं आशिल्लो हाची याद दवरपाक हीं पत्रां निश्चितच आदार करतलीं हातूत दुबाव ना.

झळझळझळ

- दिलीप बोरकार
आगशी - गोंय





relaxrechargeenjoy. Come to GOA where all 365 days are pure FUN.



GOA. One of the most sought after travel and tourism destinations in India has a lot to offer and a lot to tell. Goa is considered to be no less than Paradise. Where else will you find the perfect blend of exotic beaches, lip smacking cuisine, easy going people, rocking parties and ancient religious places! Goa is synonymous with vacations and holidays. This is the only state that guarantees to relax and rejuvenate you and at the same time set your adrenalin rushing with the amazing varieties it has to offer.

www.goatourism.org



A perfect holiday destination ! * Call Center: Tel.: 0832-2424001, 2424002, 2424003 Fax: 0832-2423926, 2420779 E-mail: reservations@goa-tourism.com Website: www.goa-tourism.com

DEPARTMENT OF TOURISM

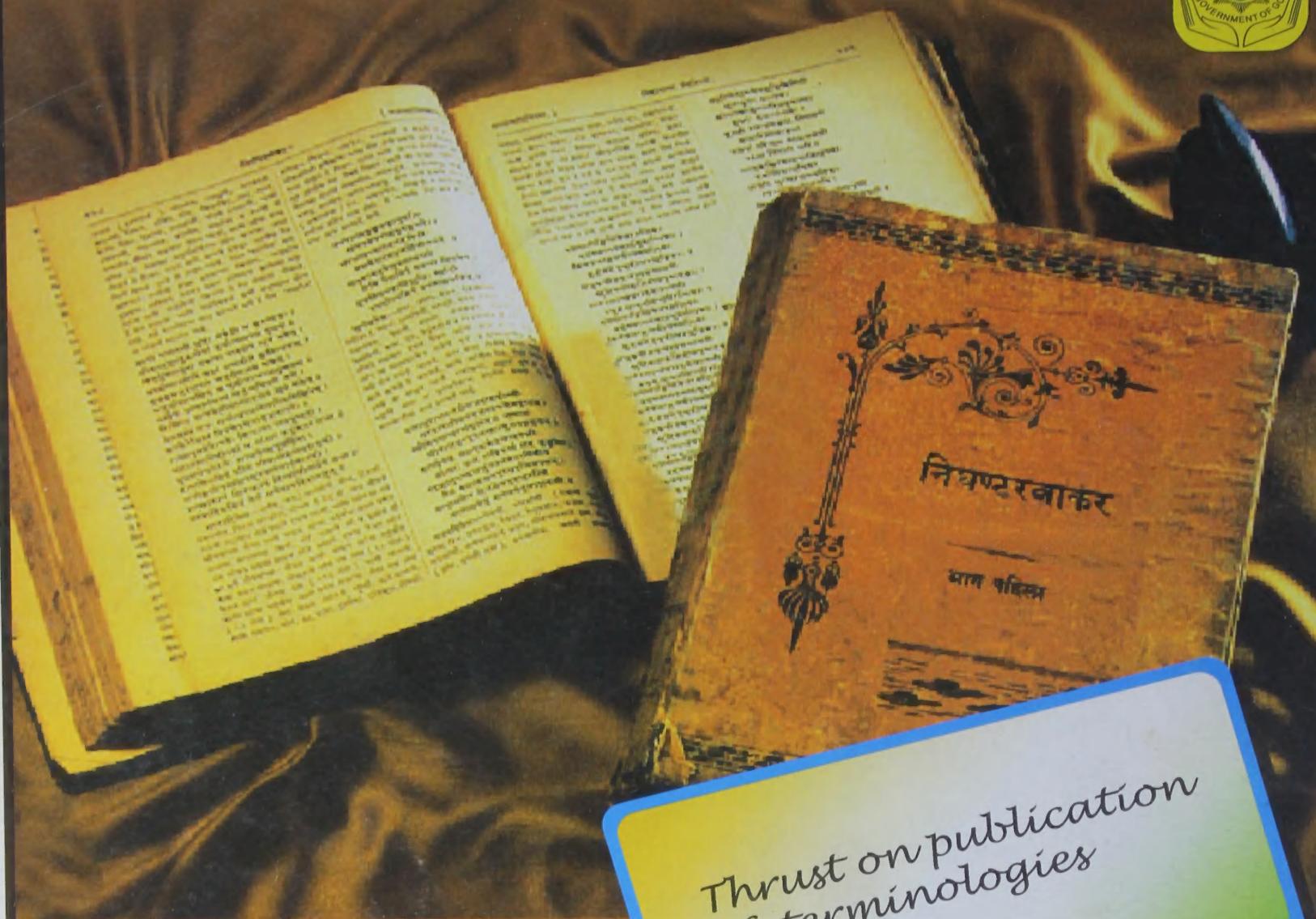
Government of Goa, Patto, Panaji, Goa 403001, India, Tel: +91 832 2438750 / 51 / 52.
E-mail: goatourism@dataone.in web:<http://www.goatourism.gov.in>

For reservations / bookings / Tours / Cruises / contact: Travel Division

GOA TOURISM DEVELOPMENT CORPORATION LTD. (A Govt. of Goa Undertaking)

Trionora Apartments Dr. Alvares Costa Road, Panaji, Goa 403001, India, Tel: +91 832 2224132, 2226515, 2226728.

Official Language training compulsory



Thrust on publication
of terminologies

- Steps initiated for establishing a branch of central institute of Indian languages in Goa for promotion of Konkani Language.
- Formulated Scheme called Rajbhas Prashikshan Evzonn 2008 for effective implementation of Official Language Act 1987.
- Implementing scheme entitled publication of books on subjects science and technology and technical subjects to encourage writers to develop their talent in official language.
- Special grant disbursed to Gomantak Marathi Academy for its building projects.

Issued by:
Department of Information and Publicity
Government of Goa

